

EURÓPA · ZSEBKÖNYVEK

FORDÍTOTTA

CSALLÓ JENŐ

EURÓPA · ZSEBKÖNYVEK

ABE KÓBÓ

A HOMOK ASSZONYA

REGÉNY

EURÓPA KÖNYVKIADÓ BUDAPEST 1972

EURÓPA·ZSEBKÖNYVEK

A szöveg ellenőrzése a következő kiadás alapján készült:

© Tokyo, Shinchosha, 1964

Második kiadás

A büntetés veszélye nélkül nincs öröm a szökésben...

1

Egy augusztusi napon tűnt el az illető. Elhatározta, hogy szabadságideje alatt elutazik a tengerpartra, amely vonattal mindössze félnapi út - és azóta semmi hír felőle. Eredménytelen

maradt a rendőrségi nyomozás, és az újságokban közölt felhívásokra sem érkezett válasz.

Emberek eltűnése - általában nem ritka jelenség. Statisztikai adatok szerint évente több száz nyomtalanul eltűntről jelennek meg közlemények. S bármi furcsa: az előkerültek száma igen csekély. A gyilkosságoknak és a baleseteknek bizonyítékai maradnak; ha pedig valakit elrabolnak, ez az indítékokból mindig kiderül. Viszont, ha az eltűnésnek egyéb okai vannak, nagyon nehéz nyomra találni. Igaz, nem kell más, csak hogy az eltűnést szökésnek nyilvánítsák, s egyszeriben igen sok eltűnésből közönséges szökés lesz.

Az adott esetben sem találták különösképpen furcsának, hogy egyáltalán nem maradt nyom. Nagyjából tudták, hova, meddig utazott az az ember, de nem jött semmi értesítés, hogy a hullát megtalálták. Munkája sem volt kapcsolatban semmiféle fontos titokkal, amely miatt esetleg elrabolták volna. De ugyanígy az egész tevékenységén, viselkedésén sem látszott leghalványabb jele sem, hogy netán szökést forgat a fejében.

Eleinte természetesen mindenki arra gondolt: nő lehet a dolog mögött. Mikor a rendőrség emberei meg a kollégák megtudták az eltűnt feleségétől, hogy a férj gyűjtőútra ment, kiegészíteni a rovargyűjteményét, még kissé csalódtak is. Való igaz, cipelgetni a ciánkális dobozt meg a lepkefogó hálót - és csupán azért, hogy a feleség szökést ne gyanítson -, ez már igazán túlzott képmutatás lett volna.

S ami a legfőbb, a vasútállomás egyik tisztviselője elmondotta, hogy a s-i állomáson leszállt egy férfi hegymászó turistaöltözékben, a vállán átvetett szíjon faládikó lógott, olyasféle, amilyent a festők hordanak, továbbá egy kulacs; viszont arra határozottan emlékszik, hogy az ember teljesen egyedül volt. Így aztán ez a feltevés is megdőlt.

Felvetődött az a verzió is, hogy öngyilkos lett. Mégpedig búskomorság következtében. Ezt egyik kollégája ötlötte ki, aki nagy kedvelője volt a pszichoanalízisnek. Véleménye szerint már maga az

a tény, hogy felnőtt ember léteére képes elszórakozni ilyen haszontalan dologgal, mint a rovargyűjtés, bizonyítja az illető pszichológiai defektusát. Még ha kisfiúban mutatkozik túlzott hajlandóság a rovargyűjtésre, az is gyakran Oidipusz-komplexust jelez. Meg nem valósult vágyaiért kompenzálja magát, amikor kéjjel szurkálja a gombostűt a döglött rovarba, amely anélkül se tudna már sehova elmenekülni. Mivel pedig ez az ember felnőtt korára sem hagyott föl az efféle tevékenységgel, kétségtelen, hogy kóros állapota súlyosbodott. Különböző is az entomológusok elég gyakran a szerzési mánia rabjai, zárkóztak a végtelenségig, kleptomániások, homoszexuálisak. Innen pedig a búskomorságból eredő öngyilkosság - már csak egyetlen lépés. Sőt, mi több, a gyűjtők közt olyanok is vannak, akiket nem annyira a rovargyűjtés vonz, hanem a ládikójukban rejlő ciánkáli, és sehogy sem tudnak megválni ettől a szórakozástól... S vajon az, hogy eszébe sem jutott soha őszintén beszélni a szenvedélyéről, nem azt bizonyítja-e, hogy ő maga is tudatában volt, mennyire szégyenteljes dolgot művel?

Minthogy azonban a hullát nem találták meg, mindezek a látszatra oly logikus következtetések rendre összeomlottak. Az eltűnés igazi okát így hát senki meg nem tudta. Elmúlt hét esztendő, s a Polgári Törvénykönyv 30. §-a alapján az eltűntet holtá nyilvánították.

2

Egy augusztusi nap délutánján a s-i vasútállomás peronján megjelent egy szürke panamaöltönyt viselő ember. A vállán keresztbe vetve jókora faládikó lógott, meg kulacs, a nadrágszára harisnyába tűrve, mintha az illető hegyi túrára készülne. A környéken azonban nem volt egyetlen hegy sem, amit érdemes lett volna megmászni. A vasutas, aki a kijáratnál a jegyeket ellenőrizte,

gyanakodva nézett a furcsa utas után. Az tétovázás nélkül egyenest az állomás mellett várakozó autóbuszhoz ment, s beszállt a hátsó ülésre. Az autóbusz a hegyekkel ellentétes irányba indult.

Az ember a végállomásig utazott. Ahogy kiszállt a buszból, látta, hogy a vidéken körös-körül dombok és horpadások váltják egymást végeláthatatlan. A laposokon keskeny parcellákra szabdalt rizsföldek szorongnak, köztük apró szigetekként kis ébenfa-bozótok ágaskodnak fölfelé. A férfi elhagyta a falut, és ment tovább a tengerpart felé. A talaj egyre világosabb s mind szárazabb lett.

Hamarosan elmaradtak a házak, és csak itt-ott meredezett pár szál fenyő. A szilárd talajt fokozatosan valami lábhoz tapadó, aprószemű homok váltotta fel. Hellyel-közzel száraz fűszigetek sötétlettek és - mintha vakvéletlen lökte volna ide őket - apró parcellákban kókadt padlizsánültetvények. Körös-körül mozdulatlanság - sehol egy lélek. Távolabb előtte, nyilván, már ott a tenger, ahova épp igyekezett.

Végre megállt. Széttekingetett, majd kabátujjával letörölte arcáról a verítéket. Komótosan kinyitotta a faládikót, és a fedeléből csomóba kötött botokat húzott elő. Egymásba dugta őket, s máris kész lepkefogó hálót tartott a kezében. Ismét elindult, és mentében a hálóval szétborzolgatta az útjába eső gyér fűcsomókat. A homok tengerszagot lehelt.

Múlt az idő - a tenger még sehol. Úgylehet, a hepehupák miatt nem látszik, mi van távolabb, viszont ameddig a szem ellát, változatlan a táj. Hirtelen egy kis falu bukkant föl előtte. Egyszerű, szegény kis falu volt: a tűztorony körül deszkatetők zsúfolódtak, rajtuk nyomatékul kövek. Volt néhány fekete cserepes ház is, sőt egyiket-másikat vörösre mázolt bádoggal fedték. Az egyik bádogtetős ház, amely ott állt a falu egyetlen útkereszteződésénél, láthatólag a halászközösség vezetőségéé.

A falu mögött valószínűleg ott a tenger is meg a dűnék sora. De valahogy túlságosan szétterpeszkedett a falu: körötte néhány parcellában termékeny mező, a többi mind fehér sívó homok. Egy kisebb dűlőben földimogyoró- és burgonyaültetvények húzódtak. A

tengerszag a jószágok bűzével elegyedett. A keményre döngölt homokból, agyagból szinte betonszerű út szélén a széttört kagylók héja óriás fehér halmokban. Miközben az ember tovahaladt az úton, a halászközösség irodája előtti téren játszadozó gyerekek csakúgy, mint a hálót foltozgató, vén halász meg a falu tejboltjánál összeverődött lompos asszonyok egy pillanatra szinte megdermedtek, és csodálkozva néztek utána. Az ember ügyet sem vetett rájuk. Őt most csupán a dűnék meg a rovarok érdekelték.

Ám nemcsak méretre volt furcsa ez a falu. Egyszerre emelkedni kezdett az út. Ez is teljesen váratlan jelenség itt, hiszen ha a tenger felé visz, éppenséggel lefelé kellene lejtjenie. Tévedett volna, amikor megnézte a térképet? Tudakozódni próbált egy éppen szembejövő leánytól. Hanem az lesütötte a szemét, s továbbment, mintha nem is hallaná a kérdést. Nos jó, menjünk csak tovább. Akárhogy vesszük, a homok színe is, a halászhálók is, meg a kagylóhéj halmok is - mind a tenger közelségére vallanak. Egyáltalán, semmi ok a nyugtalanságra.

Az út mind meredekebb lett, és körös-körül nem volt már semmi más, csak homok.

De furcsamód, a hely, ahol a házak álltak, semmit nem emelkedett. Csak az út kaptatott mind feljebb, a kis falu maga pedig lassan mintha valami völgybe süllyedt volna. De nem, nemcsak az út: a házak közötti térségek is együtt emelkedtek az úttal. Éppen ezért úgy rémlett - emelkedik az egész falu, és csupán a házak maradnak lent az előbbi helyükön. Ahogy haladt föl, a dűnék gerince felé, mindjobban erősödött benne ez az érzés. Egyszer csak azt látja: a házak homokba vájt, óriás katlanokban állnak. Végül már az út is, amelyen haladt, meg a házak közötti térségek is mind a háztetők fölé kerültek. A házak viszont egyre mélyebbre-mélyebbre süllyedtek a homokkatlanokba.

Váratlanul szinte függőlegessé vált az emelkedő. A háztetők csúcsai most már legalább húsz méter mélységben voltak. "Vajon miféle élet lehet odalent?" - tűnődött el az ember, és iszonyodva tekingetett a mélységbe. Hirtelen támadt erős szélrohamtól elakadt a

lélegzete, és sietve vissza-húzódott a katlan széléről. Ekkor egyszerre meglátta messze, lent a parti homokot nyaldosó, zavaros tajtékot hányó tengert. A dűnék gerincén állt végre - épp ott, ahova igyekezett.

A dűne tenger felőli oldala, amerről a monszunszelek fújnak, meredek volt és egészen csupasz. De a lankásabb helyeken keskeny levelű füvek kis bokrai senyvedeztek. Ahogy visszatekintett az ember, észrevette: az óriás katlanok, amelyek a dűne gerince felé mind mélyebbek és mélyebbek - több teraszt alkotva, egész a falu központjáig hatolnak, s együtt olyan az egész, akár a méhkas keresztmetszete. Mintha a falu felkapaszzkodott volna a dűne oldalába. Vagy lehetséges tán, hogy a dűne telepedett rá a falura? Mindenesetre, a falu képe elszomorította és felzaklatta.

Nos, nagyjából hát eljutott az óhajtott dűnéig, tehát minden rendben. Húzott egy jó nagy kortyot a kulacsból, mélyet sóhajtott, és a szinte kristálytisza levegő valósággal reszelte, égette a torkát.

Az ember ki akarta egészíteni gyűjteményét a homokon tenyésző rovarfélékkel.

A homoki rovarok aprók, halványak, dísztelenek, de hát a gyűjtőszennvedélytől hajtott rovarászt nem is a tarka szárnyú pillangók vagy szitakötők csábítják. Az ilyen emberek nem arra törekszenek, hogy a gyűjteményüket holmi egzotikus példányokkal ékesítsék, nem érdekli őket különösképpen a rendszerezés, s nem kutatnak kínai gyógyszerek készítéséhez szükséges alapanyag után sem. Az entomológusnak ugyancsak megvannak a maga őszinte és spontán örömei - felfedezni új rovarfajokat. Ha sikerül - az entomológiai atlaszban az újonnan felfedezett faj tudományos, hosszú latin neve után odakerül az ő neve is, s nem lehetetlen, hogy ott marad örökre. Ha pedig a neve, akár a rovar nevéhez fűződve is, sokáig megmarad az emberek emlékezetében - a fáradozás nem volt hiábavaló.

A szemmel egymástól alig-alig megkülönböztethető rengeteg rovarfaj bő lehetőséget nyújt mind újabb felfedezésekre. Lám, ő

maga is mennyi időt áldozott már a kétszárnyúakra, sőt a közönséges házi legyekre is, amelyeket pedig úgy utálnak az emberek. Bámulatosan nagy a légyfajok száma. Minthogy azonban a rovarászok észjárása nagyjából megegyezik, már csaknem teljesen meghatározták ezeket a fajokat, beleértve a Japánban fellelhető nyolc legritkább mutációt is. Lehet, hogy azért van ez így, mert az emberek élete túlságosan szorosan függ össze a legyek létével.

Legjobb, ha elsősorban ezt a körülményt vesszük vizsgálat alá. Lehetséges például, hogy a fajok nagy száma a legyek jó alkalmazkodóképességéből adódik. Eljutván ehhez a felfedezéshez, emberünk nagyot ugrott örömeiben. Ejnye, nem is olyan buta gondolat! Hiszen pont a legyek kiváló alkalmazkodóképességével magyarázható, miért bírják ki könnyűszerrel a legkedvezőtlenebb viszonyokat is, amelyek között más rovarfélék nem tudnának megélni. Így például a sivatagi élethez is jól alkalmazkodnak, ahol pedig minden élő elpusztul...

Miután rájött erre, különös érdeklődéssel kezdte vizsgálni a homokot. S az eredmény hamarosan megmutatkozott. Egyszer is otthonától nem messze, egy kis folyó kiszáradt medrében meglátott egy picinyke, sárgás színű rovar, amely a fedelesszárnyúak családjába tartozó futóbogárhoz (*Cicindela Japonica*, Motschulsky) hasonlított. Mint ismeretes, a futóbogarak egészen különböző színűek és nagyságúak. Viszont a mellső lábuk formája igen kevésbé eltérő. S ez a körülmény osztályozásuk rendkívül fontos kritériuma lett, minthogy a mellső lábak különböző formái jelentik egyúttal a fajok megkülönböztető jegyeit. A folyómederben látott kis rovar mellső lábainak második ízületén valóban jelentős sajátosságok voltak.

A futóbogarak nemzetségéhez tartozó rovarok mellső lábai általában vékonyak, feketék és igen mozgékonyak, viszont ezé hengeresek és vastagok voltak, mintha erős páncél fedné őket, amellet világossárga színűek. Talán virágpór ragadt rájuk. Lehetséges, hogy ennek a rovarnak még bizonyos külön

alkalmatossága is van - valami szőrzetféléje - a virágporgyűjtéséhez. Ha a szeme meg nem csalta - most hát fontos felfedezésre jutott.

Sajnos azonban, nem sikerült elfognia ezt a rovarot. Túlságosan izgatott volt, a bogár pedig valahogy egészen szokatlan módon röpdösött. Felröppent, elszállt, majd pedig, épp hogy csak azt nem mondva: "Gyere, fogjál meg!" - visszarepült, és várta, hogy ismét közeledjék hozzá. Mikor aztán ő reménykedően odalopakodott, megint fölszállt, megint vissza, és várt újra. Mintha incselkedett volna vele, addig-addig, míg végre eltűnt a fű között.

Így lett tehát rabja ennek a sárga lábú kis bogárnak.

Ahogy pedig tüzetesebben kezdte figyelni a homoktalajokat, még inkább megerősödött benne az előbbi feltevés. Hiszen a futóbogár - a homokbuckák jellegzetes rovара. Egy bizonyos elmélet szerint a rovarfélék különleges repülésmódja egyszerűen kelepce, arra való, hogy az apró kis emlősöket kicsalják odvaikból. Rovarok csábítgatta egerek, gyíkok sokszor nagy távolságokra elcsatangolnak a lyukaktól, be a pusztába, ahol aztán éhen vesznek, vagy a kimerültségtől fordulnak fel. A rovarok pedig épp erre várnak: felfalják az elhullott állatokat. Ezek a rovarfélék Japánban az elegáns "levélhordó" nevet viselik, és bár az első pillantásra kecses kis jószágok, valójában igen erős állkapcsuk van, és annyira vérszomjasak, hogy egymást is fölfalják.

De akár igaz ez a teória, akár nem, tény, hogy őt ez a futóbogár kétségtelenül lépre csalta furcsa röpködésével.

Természetesen ezúttal felfokozódott az érdeklődése a homok iránt is, amely megteremti e futóbogár sajátos életfeltételeit. Elkezdte tanulmányozni a homokról szóló szakirodalmat, s minél többet olvasott róla, annál inkább meggyőződött, hogy a homok rendkívül érdekes jelenség. Ha például az enciklopédiában fellapozzuk a homokról szóló cikkelyt, a következőket olvashatjuk:

“A homok - szétporladt kőzetek halmaza. Gyakran tartalmaz mágnes-vasércet, kassziteritet, ritkábban aranyport is. Szemcséjének átmérője 2-1/16 milliméter.”

Micsoda világos meghatározás! Röviden tehát: a homok kőzetek szétporlásából keletkezik, és átmenetet alkot a kőtörmelék meg az agyag között. Ám azzal, hogy átmeneti alakváltozatnak nevezzük a homokot - még nem adtuk meg minden jellemzőjét. A három anyag - a kő, a homok és az agyag - közül, amelyek bonyolult összetételben a földkéreg alkotják, miért csak a homok található meg izolált állapotban a homoksivatagokban, a pusztákon és a homokvidékeken? Mert ha a homok csupán átmeneti alakváltozat lenne, akkor az erózió révén ma a kopár sziklákon és az agyagos területeken kívül számtalan különböző változatot találhatnánk, amelyek kölcsönhatások folyamatában keletkeztek. Viszont ténylegesen csak három világosan megkülönböztethető kőzetfajtát ismerünk: a sziklát, a homokot és az agyagot. De az is csodálatos, hogy a homokszemcsék nagysága többnyire megegyezik: lett légyen a homok az Enosima-sziget partvidékén vagy a Góbi-sivatagban - átlagosan 1/8 milliméter átmérőjű, és a homokszemcsék megközelítően a Gay-Lussac-féle hajlásszögben helyezkednek el.

Egy tudományos értekezés roppant egyszerű magyarázatát adja a hordalékos talajok keletkezésének: a könnyű talaj részecskék messzire elsodródhatnak. Ebből a megállapításból azonban egyáltalán nem derül ki a homokszemcsék jellemző sajátossága, az átlag 1/8 milliméter szemcsenagyság. Egy másik geológiai tanulmányban viszont az előbbivel ellentétes magyarázat található:

“A víz és a levegő áramlása egyaránt turbulenciát, örvénylést okoz. A turbulencia legkisebb hullámhossza megegyezik a sivatagi homok szemcseátmérőjével. E sajátosság révén a talajból csakis a homok sodródik ki, és derékszögben lendül bele az áramlásba. Ha a talaj alkotórészecskéinek tapadóereje csekély, a homokot még a gyengébb szelek is levegőbe emelik, amelyek pedig a kavicsot és az agyagot el sem bírják mozdítani. Aztán ismét földre szóródik távo-

labb, a szélfúvás irányában. A homok sajátosságait, úgy látszik, az aerodinamika szabályai szerint kell vizsgálni."

Tehát folytassuk a korábbi meghatározást:

"...vagyis a szétmállott kőzetek részecskéi olyan szemcse nagyságot vesznek fel, amelyek révén a legmozgékonyabbak lehetnek."

Mint hogy pedig a Földön állandóan van szélfúvás is, meg vízfolyás is, a homokpuszták képződése elkerülhetetlen. S amíg a világon szél fúj, amíg folynak a folyók, s a tengerek hullámokat vetnek, a földből mind újabb és újabb homoktömegek sodródni kezdenek, és mintha eleven lény lenne minden szeme, szétszélednek, bemásznak mindenüvé. A homok soha el nem nyugszik. Észrevétlenül, de szívós, állandó rohammal elfoglalja és elpusztítja a Földet.

Az örökké vándorló homok közepette kimondhatatlan nagy szomorúság fogta el emberünket, de egyúttal valahogy föl is zaklatta a látvány. A sivár terméketlenség, amely általában jellemzi a homokot, nem magyarázható egyszerűen a szárazsággal, hanem főleg a homok szakadatlan mozgásával. Ezt semmilyen élő ki nem bírja. És mennyire hasonlít mindez a napról napra folyton egymást törő-maró emberek silány életéhez!

Valóban, a homok nem különösen alkalmas élő szervezetek megtelepedésére. De ugyan feltétlen szükséges-e a szilárdság az élethez?... Vajon ez a förtelmes marakodás, versengés nem éppen abból a törekvésből fakad-e, hogy a szilárdság fokozódjék? Ha félretesszük a szilárdságot, és megadjuk magunkat a homoknak, átvesszük a mozgását, akkor megszűnik a birkózás, vetélkedés is. Hiszen valójában a homoksivatagokban is nyílnak virágok, ott is élnek rovarok és vadállatok is. Mindezek élőlények, melyek az alkalmazkodás óriás erejével törnek ki a verseny szorítóiból. Ahogy például ezek a futóbogarak is...

Addig formálgatta képzeletében a homok mozgását, egyszerre csak víziói támadtak - saját magát is ott látta már ebben a

szakadatlan áradatban.

3

Lehajtott fejjel indult tovább az ember a dűne gerincének hosszában, amely félhold alakban, mint óriás vársánc, karolta át a falut. Szinte észre sem vette, mi történik távolabb. Az entomológusnak minden figyelmét arra a kis térségre kell összpontosítania, amely nem terjed túl a lába előtti három méter átmérőjű körön. És az egyik legfontosabb szabály - sohasem fordíthat hátat a napnak. Ha ugyanis a nap hátulról süti, az előrevetülő árnyék elriasztja a zsákmányt. Ezért van aztán, hogy a rovarvadászok homloka és orra szinte feketére pörkölődik.

Az ember kimérten, lassan haladt előre. Cipőjét minden lépésnél belepte a fröccsenő homok. Körös-körül semmi élő, kivéve az itt-ott sekélyen ülő, ványadt fűcsomókat, amelyek bármely percben készek virágot bontani, csak kapjanak egy kicsit több nedvességet. Ha előbukkantak is valamiféle szárnyas rovarok, csak a teknőcpáncél cifrázatú legyek voltak, amiket az emberi veríték szaga csalt ide. Hanem gyakran éppilyen helyeken szoktak szétfoszlani a remények. Igaz, a futóbogarak nem szeretnek rajokban élni, sőt vannak esetek, hogy egy-egy bogár járóközete kilométerekre terjed ki. Mi mást tehet - folytatnia kell a kutatást szívós makacssággal.

Hirtelen megállt. Valami mozog a fűben. Pók. Pókkal nincs mit kezdenie. Leguggolt a sarkára, hogy elszívjon egy cigarettát. Állandóan fújt a szél a tenger felől, lent a borzas, fehér hullámok bele-belemartak a homokdombok lábába. Amott, ahol a dűne nyugati vége teljesen ellaposodik, a tengerből alacsony sziklafok emelkedik ki. A sziklákról hegyes napsugártú-kévék szikráztak szét.

A gyufa sehogy sem akart föllobbanni. Már elgyújtogatott vagy tíz szálat - és hiába. Az eldobott gyufaszálak mentén szinte a percmutató sebességével folydogáltak a homokcsermelyek. Közelgő kis homokhullámot figyelt, s amikor az elérte a cipője sarkát, felállt. A nadrágja ráncaiból homok hullott. Köpött egyet - a szájában mintha reszelőt húztak volna végig.

Vajon nem túlságosan kevés-e itt a rovar? Lehet, hogy túl gyors a homok mozgása? De nem, még korai volna feladni a reményt. Hiszen elméletileg feltétlenül lennie kell itt rovarnak.

A dűne teteje egyenletesebbé vált, helyenkint messzire elkanyarodott a tengertől. A remélt zsákmány mindig tovább-tovább csalogatta az embert, s ereszkedni kezdett a lankás lejtőn. Itt-ott még meredeztek a homokfogó bambuszsövények maradványai, látszódtak a kissé lentebb húzódó teraszok. A férfi ment tovább, átvágott a szélrajzolta homokkacskaringókon, amelyek olyan határozott kontúrokat mutattak, akár ha géppel nyomtatták volna.

Egyszerre csak minden eltűnt a szeme elől, s azon vette magát észre, hogy valami mély gödör szélén áll.

A katlannak szabálytalan ovális alakja volt, szélessége meghaladta a húsz métert. A szemben levő fala eléggé lankásnak látszott, viszont az innenső, ahol ő megállt, csaknem függőlegesen szakadt a mélybe. Kifelé hajló szélén, amely sima és síkos volt, mint a porcelán csészéké, meg-megcsúszott a lába. Nagy óvatosan, fél lábbal egészen a katlan széléig tapogatózva, letekintett a mélybe. És csak most vette észre: bár körös-körül még világos van, közeleg az este.

A katlan legalján, homályos mélységben, néma mozdulatlanágba burkolózva, egy kis kunyhó állt. A tető egyik végével a lankásabb homokfalnak támaszkodott. "Nicsak, akár valami osztrigakagyló - ötlött eszébe. - Csinálhatsz itt bármit, a homok törvénye ellen nincs mit tenni."

Épp nekikészülődött a fényképezésnek, amikor a lába alól surrogva megindult a homokár lefelé. Ijedtében visszarántotta a lábát, de a homok jó ideig folydogált még. Ej, de ingatag ez a homoki egyensúly! A hirtelen izgalomtól fújtatva, törölgette izzadt tenyerét a nadrágjához. Valaki mögötte elköhintette magát. Egészen mellette ott állt, szinte a vállát súrolva, egy ki tudja, honnan előtermett vénember. Nyilván halász a faluból. Ahogy tekintete a fényképezőgépre siklott, aztán le, a katlan aljára, cserzett arcán mosolyra húzódtak a ráncok. Vérágas szeme sarkában valami sunyiság lapult.

- Mi az, nyomozás?

A hangot elkapta a szél, tompa és fakó volt, mintha táskarádióból szólna. A kiejtése viszont világos, jól érthető.

- Nyomozás? - Az ember zavarában a fényképezőmasina elé kapta a tenyerét, majd a lepkefogó hálót kezdte igazgatni, hogy észrevegye az öreg. - Mit akar ezzel mondani? Nem egészen értem... Hiszen láthatja, rovarokat fogok, gyűjteménybe. Ez az én szakmám - a rovarok, amelyek épp az ilyen homokbuckákon találhatóak.

- Hogyan? - Az öreg úgy nézett, mint aki semmit sem ért az egészből.

- Ro-va-ro-kat gyűj-tök! - ismételte meg emelt hangon a bogarász. - Ro-va-ro-kat, érti, ro-va-ro-kat! Befogom őket!

- Rovarokat? - A vénség, nyilván egy szót sem hitt a dologból, félrenézett, és kiköpött. Vagyis, jobban mondva, a szája széléről nyálcsomó csüngött. Ahogy meghimbálta a szél, hosszú fonallá nyúlt. Tulajdonképpen mi nyugtalaníthatja az öreget?

- Talán valamiféle nyomozás folyik a környéken?

- Dehogyan. Ha pedig nem a nyomozóktól való, csinálhat éntőlem, amit akar, mindegy.

- Nem, nem, dehogyan jöttem én a rendőrségtől.

Az öreg még csak oda sem biccentett búcsúzóul, hátat fordított a bogarásznak, és lassan elindult a dűne gerincétanakodni, dühösen el-elkotorva egymás lába alól a homo-ban.

Vagy ötven méter távolságban - láthatólag az öregre várva - mozdulatlanul guggolt három egyformán öltözött férfi. Ezek mikor jöttek ide? Egyiküknél mintha látcső volna, amit folyvást ide-oda billegtet a térdén. Az öreg odament hozzájuk, s most már négyesben kezdtek valamiről tanakodni, dühösen el-elkotorva egymás lába alól a homokot: nyilván parázs vita lobbant ki köztük.

Már épp készülődött, hogy folytassa a bogarászatot, mikor lihegve ismét odaszaladt hozzá az öreg.

- Várjon csak, maga tényleg nem a prefektúráról való?

- A prefektúráról?... Nem bizony, maguk összetévesztettek valakivel.

Na, ebből elég, fohászkozott neki emberünk, és névjegykártyát nyújtott oda a csökönyös öregnek; az, száját mozgatva, sokáig böngészte az írást.

- Á-á, maga tanárember...

- Látja, egyáltalán semmi közöm a rendőrséghez.

- Aha, szóval maga tanár...

Végre, úgy látszik, megértette az öreg; hunyorogva, a névjegyet kinyújtott kezében tartva, visszament a többiekhez. A névjegykártya mintha őket is meggyőzte volna. Fölálltak, és elmentek.

A vénség azonban megint visszajött.

- No, mármost mi a szándéka magának?

- Hát csak annyi, hogy rovarokat keresek.
- De hiszen már az utolsó autóbust is lekéste.
- És itt sehol nem szállhatnék meg éjszakára?
- Megszállni? Ebben a faluban? - A vénség arcán valami megrándult.
- Nos, ha itt nincs szállás, átmegyek a szomszéd faluba.
- Elmegy...?
- Pedig egyébként sehova különösképpen nem igyekszem...
- Nem, nem, ugyan minek fáradna... - Az öreg egyszerre szolgálatkész lett, és bőbeszédűen folytatta: - Hiszen láthatja saját maga is, szegény a falu, nincs egyetlen valamirevaló háza. Hanem ha nincs ellenére, majd én szólok egy pár szót az érdekében.

Aligha tehető föl, hogy az öreg rosszban sántikál. Valószínűleg tartanak valamitől - úgylehet, a rendőrségről várnak ellenőrzést. Most hát eloszlott a félelmük, és megint egyszerű, barátságos halászokká váltak.

- Rendkívül lekötelez... Természetes - meghálálom a szívességét...
Általában nagyon szeretek megszállni parasztházakban.

4

Lenyugodott a nap, a szél kissé elcsitult. A bogarász addig bóklászott a dűne tetején, amíg egyáltalán látni lehetett a szélrajzolta

homokcirádákat.

Hát éppenséggel nem volt bőséges a "termés".

Tücsök és fehércsápos fülbemászó az egyenesszárnyúak rendjéből.

Hangyakatonák és még valami más rovar - a pontos nevére nem emlékezett, de ez is a hangyakatonák egyik fajtája.

A fedelesszárnyúak közül, amelyek őt érdekelték, csak zsuzsokok akadtak, meg hosszú lábú postásbogarak.

És egyetlen példányt sem talált abból a légy családból, amelyért pedig tulajdonképpen ideutazott. Talán majd a holnapi zsákmányban több öröme lesz...

A fáradtságtól már homályos fényfoltok ugrándoztak a szeme előtt. Egyszer csak akaratlanul megtorpant, és nézegetni kezdte a sötét dűne felszínét. Most már abba kell hagynia: mindent, ami csak mozog, futóbogárnak néz.

Az öreg, ahogy ígérte, várta a község házábanál.

- Elnézést kérek...

- Ne is említse. Csak megfeleljen magának...

Bent, láthatólag, tanácskoztak valamiről. Négy vagy öt férfi ült körben, nevetés hallatszott. A tornác fölött jókora vászon kifeszítve, rajta a felírás: "Légy hű a hazaszeretet szelleméhez!" Az öreg dörmögött nekik valamit, rögtön abbamaradt a nevetés. Aztán kelleetlenül elindult, az ember pedig követte. A kagylóhéjjal beszórt út szinte világított a sűrűsödő sötétben.

Végre odaértek a dűnegerinc legtetején sorakozó katlanok egyikéhez. A falunak itt vége szakadt.

Jobbra fordultak egy keskeny ösvényre, amely a gerincről lefelé vezetett. Mentek egy darabig, majd az öreg eltűnt a sötétben, összecsapkodta tenyerét, és jó hangosan elkiáltotta magát:

- Hé, mama, merre vagy?

Odalent, egyenest a lábuk alatt, a koromsötétben mécsvilág gyúlt, és hallatszott is már a válasz:

- Itt vagyok már, itt vagyok... A hágcsó a zsákoknál... Valóban ezen a meredeken el nem boldogul az ember létra nélkül. Akár három olyan házat, mint amaz odalent, egymásra raknának, az se érne föl; még létrán se könnyű oda lejutni. A lejtő csaknem függélyes, pedig napvilágnál, erre ő világosan emlékszik, szinte lankásnak látszott. A hágcsó nem valami biztonságos, különféle kötelekből van összetoldozva, és ha elveszti az ember az egyensúlyt, összegubancolódik valahol a középtájon. Akár egy természet alkotta erődítményben, olyan itt az élet.

- Semmit se nyugtalankodjék, csak pihenjen!...

Az öreg hozzá sem fogott, hogy leereszkedjék, álldogált még egy keveset, és elment.

A férfi tetőtől talpig beszóródott homokkal, és hirtelen olyan érzése támadt, hogy visszatért saját gyermekkorába. A nőt, aki mécsessel fogadta, mamának szólította az öreg, és ő már el is képzelte valami öregasszonyt. De helyette, lám, szimpatikus s még egészen fiatal, harmincéves-forma, alacsony nő került eléje. Nyilván bepúderozta az arcát - a tengermelléki nőkéhez képest túlságosan fehér. Mindent összevetve, hálás volt a nőnek, amiért olyan kedvesen és őszinte örömmel fogadta.

Egyébként, ha nincs ez az örömteli fogadtatás, talán nem is szánja rá magát, hogy átlépje a viskó küszöbét. Talán elmenekült volna azonnal, arra gondolván, hogy lépre csalták. A kunyhó falai lekopadoztak; fuszuma[1] helyett gyékényfüggönyök lógtak; a tetőtartó oszlopok elferdültek; minden ablak bedeszklázva, a ház

földjére terített szalmaszőnyegek foszladozóban, és ahogy rájuk lép az ember, mintha nedves szivacs volna a talpa alatt. És mindezek tetejébe a pörkölődött homok undorító, áporodott szaga.

No de hisz minden a hangulattól függ. Kedvességével a nő lefegyverezte. Sebaj, mondta magában a férfi, az életben egyszer adódik ilyesmi. Ha pedig szerencséje van, még valami érdekes rovar is található. Mindenesetre, ilyen környezetben vígan élnek a rovarok.

Előérzete nem csalt. Még mielőtt letelepedett volna a felkínált helyre, a ház földjébe ázott tűzhely mellett, olyanforma hangok ütötték meg a fülét, mintha esőcseppek kopognának. Bolhák serege volt. De őt ilyesmi el nem riasztja: az entomológus mindig fel van készítve hasonló meglepetésekre. Csak be kell hintenie a ruhája fonákját DDT-vel, a szabadon maradó testrészeit pedig bekeni rovarirtó kenőccsel és kész.

- Készíték vacsorát, ezért hát egyelőre... - a nő lehajolt, és kezébe vette a lámpát - legyen türelemmel itt, a sötétben.

- Hogyhogy, csak egy lámpájuk van?

- Sajnos, bizony...

Bocsánatkérően elmosolyodott a nő, bal orcáján megjelent egy kis gödröcske.

Ha nem látja az ember a szeme furcsa kifejezését, egész kellemes az arca, tűnődött el a férfi. Bár lehet, csak valami szembetegség miatt ilyen a tekintete. A szemhéjak gyulladt vörösségét a púder sem tudja eltakarni. El ne felejtсен majd alvás előtt becsöppenteni a szemcseppből...

- De vacsora előtt még szerettem volna lefürdeni.

- Lefürdeni?...

- Mi az, talán nem lehet?

- Nagyon sajnálom, de várnia kell holnaputánig.

- Hogyhogy holnaputánig? De hiszen holnaputánra én rég elmegyek innen - nevette el magát a férfi akaratlanul is hangosan.

- Csak tán nem?

A nő elfordult, a vállai megremegtek. Elszomorodott nyilván. Ezek a falusiak nem is próbálják elpalástolni az érzéseiket. Ügyetlen elszólása miatt a férfi zavartan harapta be ajkát.

- Nos, ha fürdeni nem lehet, legalább leöblítem magam kicsit. Ugyanis csupa homok lettem...

- Vizünk, már megbocsásson, összesen egy vödörre való maradt... A kút pedig igencsak messze van...

Milyen elkínzottnak látszik! Jól van no, nem mondok most már semmit. Aztán hamarosan arról is meg kellett győződnie, hogy a fürdés itt teljességgel hiábavaló.

A nő főtt halat és molluszcsigából készült levest hozott be. Egyszóval tengerpartokon dívó ételt, és nem is volt rossz. Mihelyt a férfi hozzáfogott enni, a nő hatalmas papírernyőt nyitott ki fölötte.

- Ez minek? - biztos valami helyi szokás...

- Különben behullik az ételbe a homok.

- Miért? - Csodálkozva tekintett föl a mennyezetre, de semmiféle lyukat nem látott.

- Úgy vagyunk mi a homokkal, tudja - és a nő szintén föltekintett a mennyezetre -, száll az mindenhonnan... Egy nap nem söpri le az ember, már háromujjnyi vastagon összegyűlik.

- Talán a tető rongálódott meg?

- Dehogyan, amikor új volt, ugyanígy beszélt ide a homok... Igazán mondom, ennél a homoknál semmi sem borzasztóbb. Még a szűbogaránál is rosszabb. A furkálónál.

- Furkáló?

- Olyan bogár, amelyik a fát kifurkálja.

- Termesz lesz az, valószínű.

- Nem természet. Tudja, olyan kemény hátú.

- Á-á, akkor hát fafűrő cincér.

- Cincér?

- Vöröses színű, és hosszú bajusza van. Erre gondol?

- Nem, nem, amit én mondom, akkora, mint egy rizsszem, és barna.

- Ja, szóval úgy! Ez esetben sásbogárról van szó.

- Ha ráhagyja az ember, nem ügyel, hát akár ilyen vastag gerendát egykettőre szétkorhaszt.

- Micsoda, a sásbogár?

- Dehogyan, a homok.

- Hogyan?

- Mindenen áthatol az, kérem. Mikor aztán rossz irányból fúj a szél, telihordja homokkal a padlást, és ha le nem takarítja az ember, hamarosan annyi összegyűlik, hogy a padlásdeszkák leszakadnak.

- Persze, nem helyes, hogy a padláson felgyűlik a homok... De nem gondolja, kissé furcsán hangzik, hogy a homok el tudja korhasztani a gerendát?

- Miért ne mondanám, elkorhasztja az...

- De hiszen a homok épp arról nevezetes, hogy nagyon száraz.

- Korhaszt mégis... Azt mondom magának, tegyen ki egy újdonságú gépét[2], és ne takarítsa el róla a homokot, fél hónap múltán semmi nem marad belőle.

- Nem értem, miért.

- Korhad a fa, és együtt korhad vele a homok is... Próbálja csak meg, ásson elő valami padlásdeszkát, amit régebben eltemetett a homok - olyan jó zsíros föld van a helyén, akár uborkát lehet ültetni belé.

- Ostobaság! - ráncolta össze homlokát a férfi. Úgy érezte, a homokról alkotott eddigi fogalmait ez a nő valósággal meggyalázza a tudatlanságával. - Hiszen én is tudok valamicskét a homokról... Ugyebár, ez a homok egész esztendőn át így vándorol... A mozgás jelenti neki az életet. Egyszerűen nem képes megmaradni egy helyben. Akár a vízben van, akár a levegőben, a maga törvénye szerint mozog. Ezért van, hogy a közönséges élőlények nem tudnak megtelepedni a homokbuckákon... S ez vonatkozik a korhadást kiváltó baktériumokra is... A homokot joggal mondhatjuk a tisztaság megtestesítőjének, sőt az is lehetséges, hogy akadályozza a korhadást. Az a vélemény pedig, hogy a homok korhaszt, egyszerűen képtelenség... És maga itt még azt állítja, elkorhad maga a homok is... Azon kezdem, a homok teljesen szabályszerű ásvány.

A nő zavartan hallgatott. Tartotta tovább az ernyőt, amely alatt a férfi most már sietve, szó nélkül bevégezte vacsoráját. Közben az ernyőre olyan vastag homokréteg rakódott, hogy ujjal írni lehetett volna rá.

Szinte kibírhatatlan ez a nyirkosság. Nem, a homok nem nyirkos, az emberi test maga van átvivődva nedvességgel. A tető felett süvöltött a szél. A férfi cigarettáért nyúlt - hát a zsebe is tele

homokkal. Mielőtt még rágyújtott volna, már a torkában érezte a dohány keserű ízét.

Előveszem talán a rovarokat a ciánkális dobozból. Amíg ki nem száradnak, felszúrom őket gombostűre, és legalább eligazítom a lábukat. Behallatszott, ahogy a nő mosogatja az edényt az eresz alatt. Valószínűleg más nem is lakik itt.

Visszajött a nő, és szó nélkül hozzáfogott ágyat vetni a szoba sarkában. Ha ezen én hálok, hol fog ő éjszakázni? Nyilván a belső szobában, a gyékényfüggönyön túl. Más aligha van itt. De valahogy mégis furcsa - a vendégnek ide ágyaz az átjárószobába, ő pedig a belsőben alszik. Persze, az is lehet, odabent súlyos beteg fekszik, aki járni sem bír... No igen, azt hiszem, ez a helyes gondolat. Mindenesetre épp ez lett volna a legtermészetesebb feltevés. Annál is inkább, mivel egy magányos nő aligha udvarolgatja körül az első jöttmentet.

- Van itt még valaki más is?

- Másvalaki?

- A családból, úgy gondolom...

- Senki, teljesen egyedül vagyok. - Úgy látszik, a nő kitalálta a gondolatát, s egyszerre zavart nevetésre fakadt.

- Ettől a homoktól minden átnyirkosodott, még a takaró is...

- És a férje?

- A tavalyi tájfun... - Újra meg újra kisimítgatta, rázogatta a már megvetett ágyat, egyszóval teljesen felesleges dolgokkal foglalatoskodott. - És errefelé a tájfunok rettenetesek. A homok úgy zúdul le ide, úgy dübörög, akár a vízesés. Széttelteni sincs ideje az embernek, egy este betemet egy dzsót[3], de van, hogy kettőt is.

- De hiszen két dzsó, az hat méter...

- Ilyenkor akármennyi homokot elhord az ember, nem győzi. Egyszer is hallom, kiált az uram: "Mindjárt oda a tyúkól!" - és a kislánnyal együtt, aki már középiskolás volt akkor, ugrik is ki a házból... Én pedig mozdulni se bírtam - csak arra ügyeltem, legalább egészben maradjon a ház. Végre aztán virradni kezdett, elcsöndesedett a szél, s akkor kimentem. Hát nincs sehol az ól. És őket se találtam meg...

- Betemette a homok?...

- Be, tisztára.

- Rettenetes!... Borzasztó dolog. A homok ilyen is lehet. Rettenetes!...

Hirtelen pislákolni kezdett a lámpa.

- Megint ez a homok.

A nő négykézlábra ereszkedett, kinyújtotta a kezét, és nevetve elcsípte ujjával a kanóc hamvát. A lámpa egyszerre fölélénkülve világított. Ebben a helyzetben maradt a nő, úgy nézett bele a lángba, arcára valami betanult mosoly merevedett. Biztosan készakarva csinálja, hogy mutassa arcán a gödröcskét. A férfi önkéntelenül is egészen megfeszült. Riasztóan cinikusnak találta a nőt - hiszen csak az előbb mesélt hozzátartozói pusztulásáról.

- Hé, odalent! Hoztunk lapátot meg bődönöket még egy személynek.

A tisztán kivehető hang, amelyen bár érződött, hogy messziről jön - valószínűleg szócsöből - szétoszlatta a köztük támadt zavart. Aztán valami bádogtárgyak zörgése hallatszott, ahogy lezuhannak a mélybe. Az asszony fölegyenesedett, hogy válaszoljon.

Nyugtalanság fogta el a férfit: valami érthetetlen dolog történt a háta mögött.

- Miről van szó? Akkor hát mégis van itt még valaki!
- Nem kell mindjárt, kérem... - Az asszony egész összegörnyedt, mintha csiklandoznák.
- De hiszen az előbb azt mondta valaki: "Még egy személynek."
- Á-á! Ezt... ezt ők magára értették.
- Énrám?... Mi közöm nekem a lapáthoz?
- Semmi, semmi. Ne is törődjék velük... Örökké más dolgába ütik az orrukat.
- Lehet, hogy egyszerűen csak elvették a szót?

Az asszony azonban nem válaszolt, térden átfordulva, lábát leeresztette a szoba földjére.

- A lámpa kell még magának?
- Azt hiszem, megleszek nélküle... És magának szükséges odakint?
- Nem, dehogy, nekem ez már megszokott munkám. Széles szalmakalapot tett a fejére, amilyent rendszerint a mezei munkánál viselnek, és kisurrant a sötétbe.

A férfi újabb cigarettára gyújtott. Körös-körül valami megmagyarázhatatlan dolog történik. Fölállt, és betekintett a gyékényfüggöny mögé. Valóban ott a szoba, de ágy nincs benne. Helyette nagy halomban tornyosodik a házfal résein beszivárgott homok. A meglepetéstől szinte megdermedt... Ez a ház is csaknem halott már... A belsejét félig-meddig fölfalta a csápjaival mindenfelől behatoló s állandóan pergő homok. A homok, amelynek pedig saját alakja sincs, csak az átlag 1/8 milliméteres átmérője. Mégis - ennek az iszonyú, alaktalan erőnek semmi sem bír ellenállni. Lehetséges viszont, hogy éppen ez az alaknélküliség az erő legmagasabb megjelenési formája...

Gyorsan visszazökkent azonban a valóságba. Várjunk csak, ha egyszer ezt a szobát használni nem lehet, hol fog aludni a nő? Lám, odakint jár-kelel most a deszkafalon túl. Karórája nyolc óra két percet mutat. Ugyan mi dolga lehet neki ott kint ilyenkor?

A férfi lelépett a szoba földes padlójára, vizet keresett. Már csak a tartály legalján volt egy kevés, rozsdapihék úszkáltak a tetején. De még ilyen is jobb, mint szájában a homok. A víz maradékát az arcába loccsantotta, megtörölgette a nyakát, és rögtön felfrissült tőle.

A szoba földjén hűvös huzat vágott be. Kint az udvaron valószínű könnyebb lesz elviselni a hőséget. Nagy nehezen kinyitotta a homokkal befűjt ajtót, és kibotorkált a házból. Az út felől fúvó szél valóban sokkal frissebb. És valami kis teherautó berregését hozta feléje. Ha belehallgat a sötétbe, emberi hangokat is ki lehet venni. Talán mindez csak úgy rémlik, de mintha most erősebb volna ott a mozgás, mint nappal volt. Vagy csak a tengerzúgást hallja? Az égbolt telehintve csillagokkal.

Ahogy az asszony meglátta a lámpát, megfordult. Ügyesen forgatva a lapátot, jókora petróleumosbödönökbe rakta a homokot. Mögötte meredeken magasodott a sötét homokfal. Körülbelül az a hely, amely fölött ő nappal a rovarokat fogdosta. Mikor megteltek a bödönök, kettésével vitte a falhoz. A férfi mellett elhaladtában, odapillantott rá, és rekedten mondta: "Homok..." Azon a tájon ürítette ki a bödönöket, ahol a kötélhágcsó csüngött, fönt pedig az ösvény húzódik, amely ehhez a katlanhoz vezet. A keze fejével letörölte arcáról a verítéket. A homok, amit az asszony már odacipelt, hatalmas kupacban terpeszkedett.

- Eltakarítja a homokot?

- Akármennyit elhord az ember, vége még sincs soha. Visszafelé jövet, ahogy az üres bödönökkel elhaladt a férfi előtt, a szabad kezével kissé oldalba bökte, mintha meg akarta volna csiklandozni. A meglepetéstől amaz félreugrott, csaknem elejtette a lámpát. Tartsa-e vajon tovább a lámpát, vagy tegye le a földre, és viszonozza hasonló módon az előbb történeteket? Tétovázott egy

darabig, nem tudta, miként viselkedjék. Végül is úgy vélekedett, hogy jelenlegi helyzete a lehető legkedvezőbb. Arcára illendő mosolyt erőltetett, amelynek jelentését ő maga sem tudta, majd a lámpát kézben tartva, félszeg járással elindult a nő felé. Amaz ismét a lapáttal munkálkodott már. Mire odaért hozzá, árnyéka betakarta az egész homokfalat.

- Ne - szólalt meg a nő, de vissza sem fordult, nehezen szedte a levegőt. - Mikorra leeresztik a homokhordó kosarakat, még hat bödönnel oda kell készítenem.

A férfi elkomorult. Kellemetlenül érte, hogy a bár voltaképpen csak megjátszott friss jókedvét szinte tudatosan elrontották. Akaratától függetlenül valami betódult az ereibe. Olyan érzése támadt, mintha a bőréhez tapadó homok hatolt volna az erekbe, és belülről elfojtotta volna indulatát.

- Talán segíthetnék egy kicsit?

- Hagyja csak... Mégse illenék munkára fogni magát már az első napon, még ha csak kicsit is.

- Az első napon?... Ismét ugyanezt hallom... Én csak ezt az éjszakát töltöm itt!

- Igen?

- Hát persze. Hiszen munkám van, amit el kell végezniem... Adja csak ide, adja azt a lapátot!

- A maga lapátja amott van ni, de talán mégse kellene...

Valóban, a bejárat közelében, az eresz alatt állt külön egy lapát és felkengyelezve még két petróleumosbödön. Csakis azok lehetnek, amelyeket az előbb dobtak le fönről, amikor kiáltották: "Még egy személynek." Túlságosan gondosan előkészítettek mindent, sőt az volt a benyomása, hogy jó előre kitalálták a szándékát. De hiszen akkor még ő maga sem tudta, hogy kedvet kap a munkához. Az

effajta tevékenység mégiscsak lealacsonyítja az embert, gondolta, és egészen lehangolódott. A lapát nyele vastag volt, göcsörtös és a sok használatból sötét - semmi kedve hozzá.

- Juj, már itt vannak a kosarakkal a szomszédnál! - kiáltott föl az asszony, mintha észre se vette volna a férfi tétovázását. Örömmel és bizalommal csendült a hangja, teljesen más volt, mint eddig. A távolból már jó ideje hallátszó lármás beszéd most egész közletről hangzott. Ütemes kiáltások ismétlődtek, amiket időnként csendes suttogással elegyült, fojtott nevetés váltott fel. A munkaritmus hallatán a férfi váratlanul fölélenkült. Ebben a természetes külön kis világban valószínűleg senki nem ütközik meg azon, hogy a csupán egy éjszakára megszálló vendég lapátot fog. Sőt, a tétovázás itt sokkal inkább furcsának tetszhet. Hogy el ne dűljön a lámpa, sarkával kis lyukat kapart a homokba, és beleállította.

- Lehet merni, ahonnan tetszik, csak merjük, igaz-e?

- Dehogya, azért nem mindegy.

- Nos, itt lehet?

- Itt igen. Csak ügyeljen, nehogy aláássa a falat.

- Az egész faluban ilyenkor takarítják el a homokot?

- Ilyenkor hát. Éjszaka nedves a homok, és könnyebb vele a munka... Hiszen amikor száraz... - Föltekintett a falra, s úgy folytatta:

- Soha nem tudhatja az ember, hol és melyik percben omlik le.

Valóban, fönt a meredély szélén, hófuvathoz hasonlóan, messze kiugró homoktaréj függött.

- De hiszen ez veszélyes!

- Ee, semmi az - gúnyosan és cseppet ingerkedve vetette oda az asszony: - Nézze csak, kezd felszállni a köd.

- Köd?...

Míg beszélgettek, az égen megritkultak a csillagok, és lassan halványodni kezdtek. Ahol összeért az ég meg a homokfal, már valami zavaros lepedék gomolygott.

- Attól van, hogy maga a homok is rengeteg ködöt fölszív. Márpedig ha a sós homok megtelik köddel, olyan tömör lesz, akár a keményítő.

- No lámcsak...

- Bizony, bizony. Ugyanúgy, mint a tengerparti fövény, amelyikről épp csak lehúzódik a hullám - és már nyugodtan elmehet rajta akár a tank is.

- Ez már így igaz!...

- Igazat beszélek én... Hát ezért gyarapszik annyira éjszaka odafönn a part párkánya... Azokban a napokban, amikor rossz irányból fúj a szél, hát igazán mondom, de igazán ám, úgy csüng az ottan, mint valami gombakalap... Nappal aztán kiszárad a homok, és az egész eresz leomlik. És ha szerencsétlenül talál leesni - mondjuk, ott, ahol a tetőtartó oszlopok vékonyak vagy ilyesmi -, akkor vége.

Ennek az asszonymak szűkös a látóköre. Mihelyt azonban a saját élete szféráiban érzi magát, úgy fölvidul, alig ismerni rá. Bizonyára itt van, ebben, a szívéhez vezető út is. Igaz ugyan, különösebben nem csábította őt most ez az út, de az asszony szavaiban volt valami ingerlő töltés, amelytől felbuzgott benne a kívánság, hogy megtapogassa durva szövésű munkaruhája alatt rejtőző testét.

A férfi teljes erejéből kezdte újra és újra be-benyomni a homokba a csorba szélű lapátot.

Mikor másodszor is elvitte már a megtöltött bödönöket, a zshivajgás felerősödött, és fönt az úton kézilámpák bukkantak elő.

Az asszony olyan hangnemben, amely talán kissé élesnek is tetszhetett, odaszólt a férfinak:

- A kosarakat! Ezt most hagyjuk, segítsen nekem ott!

A férfi csak most értette meg, mire szolgálnak a homokkal töltött zsákok fönt, a kötélhágcsónál. Azokon csúsznak a kötelek, mikor leeresztik meg felhúzzák a kosarakat.

Minden kosárral négy ember dolgozott, és láthatólag két vagy három ilyen kis csapat érkezett. Úgy vette észre, zömmel fiatalok, akik gyorsan, ügyesen váltották egymást: mire az egyik csapat kosarát megtöltötték, a másik csapaté már ott várt a sorára. Hat fordulót csináltak, és a katlan fenekéről eltűnt a homokkupac.

- Ezek aztán a legények, szinte lobognak!

Inge ujjával letörölte a verítéket, hangja tele volt szívélyességgel. Határozottan rokonszenvesek lettek neki ezek a kosárcipelők, akik, lám, szívvel-lélekkel csinálják a dolgukat, és egyetlen gúnyos szót sem ejtettek az ő segítő buzgalmáról.

- Bizony, minálunk szigorúan megtartják a parancsolatot: "Légy hű a hazaszeretet szelleméhez!"

- Miféle szellem akar ez lenni?

- A szereteté. Vagyis szeretni kell azt a helyet, ahol élünk.

- Ez nagyon derék!

A férfi elnevette magát. Példáját követte az asszony is, de nyilván maga se tudta, mi az illendő ilyenkor, mire nevéssen.

Távolból az induló teherkocsi berregése hallatszott.

- Nos, pihenünk egyet?...

- Nem lehet. Mikor mindet végigjárnak, rögtön visszajönnek a kosarakkal...

- Nem tesz semmit, el lehet hagyni a többit holnapra...

A férfi ezzel legyintett egyet, majd fölállt, és elindult a ház felé, az asszonynak viszont esze ágában sem volt, hogy kövesse.

- Nem lesz az úgy jó. Legalább egyszer körül kell lapátolnunk az egész házat.

- Körbe a házat?

- Hát persze. Engedjük talán, hogy összeroskadjon a ház? Hiszen mindenfelől omlik a homok.

- Viszont így elbajlódunk vele reggelig.

Az asszony, mintha ingerkedni akarna vele, hirtelen megfordult, és futásnak eredt. Nyilván vissza akar térni a meredélyhez, és folytatni a munkát. Épp olyanformán csinálja, mint a futóbogár, gondolta a férfi. Világos az egész, őt ezzel most már lépre nem csalja senki.

- Rémes! És így megy minden éjszaka?

- A homok el nem nyugszik, és nem is hagy nyugtot... A kosarak is egész éjjel mozgásban vannak, meg a kis teherautó is folyvást jár.

- Igen, úgy látszik, már így van ez...

Igen, ez feltétlenül így van. A homok soha el nem pihen, soha nem enged megpihenni. A férfi megszeppent. Olyan érzés vett rajta erőt, mintha hirtelen ráeszmélt volna: a kígyó, amelynek ő könnyelműen a farkára lépett, minthogy kicsinek és ártalmatlannak vélte, most egyszerre óriásnak bizonyult, és a méregfogas fej hátulról épp lecsapni készül rá.

- Mi hát a helyzet? Maga csupán azért él, hogy eltakarítsa a homokot?!

- De hiszen csak el nem szökhettek innen éjszaka!

A férfi megrendülten hallgatott egy sort. Semmi kedve nem lett volna ilyen életviszonyok közé kerülni.

-De igenis, megteheti!... Nehéz lenne talán?... Maga mindent meg tud tenni, ha igazán akarja!

- Nem, így nem szabad... - Az asszony, a lapátolás ütemére lélegezve, közömbös hangon folytatta: - A falu csakis azért létezhet még úgy-ahogy, mert mi fáradhatatlanul, folyvást csak takarítjuk és cipeljük a homokot, ezzel őrizzük az életét. Hanem ha abba hagyjuk a dolgunkat, tíz nap se telik belé - az egész falut elnyeli a homok... No és aztán... Jaj, úgy hallom, megint a szomszédon a sor...

- Rendkívül hálás vagyok magának az érdekes meséért... És vajon ugyanezen okból dolgoznak a kosárhordók is olyan igyekezettel?

- Persze, csak hogy ők, igaz, naponta kapnak valamit az előljáróságtól...

- Ha egyszer a falunak van pénze ilyesmire, miért nem telepítenek megfelelő gondossággal védőerdősávokat a homok ellen?

- Mert ha összeszámoljuk, biztosan az sül ki, hogy a mi módszerünk a legolcsóbb...

- Módszer? Hát ez magának módszer? - A férfit hirtelen elöntötte a méreg. Dühös volt azokra, akik az asszonyt ehhez a helyhez láncolták, és az asszonyra is külön, aki hagyta magát. - Ha ez így van, akkor minek is ragaszkodik maga ehhez a faluhoz? Nos, az okokat nem értem... A homok nem egyszerű dolog! Nagy hiba lenne azt gondolni, hogy azzal, amit maga itt csinál, megállíthatja a homokot. Nevetséges!... Ezzel az ostobasággal most már le kell

számolni... leszámolni egyszer s mindenkorra. Még csak együttérezni sem tudok magával!

A lapátot elhajította a kissé távolabb heverő bödönök felé, és most már oda sem pillantva az asszony arcára, visszament a házba.

Nem jött álom a szemére. Azt figyelgette, mit csinál kint az asszony. Kicsit szégyellte magát: vajon az ő viselkedése mögött végső soron, nem féltékenységszerű van-e? Féltékeny arra, ami itt tartja ezt az asszonyt, arra kényszeríti, hogy a munkát félretéve majd loppal odabújjék ő mellé az ágyba. Valóban, az érzést, ami most beléhasított, nem egyszerűen az asszony ostobasága váltotta ki. Mindez sokkal mélyebbről fakadt. A takaró mind nyirkosabbá vált rajta, s egyre jobban a testére tapadt a homok. Milyen igazságtalanság ez az egész, mennyire felháborító! És épp ezért kár vádolnia önmagát, hogy otthagya a munkát, és visszajött a házba. Ilyen felelősséget ő nem vállal magára. Van öneki kötelessége enélkül is, több, mint kellene. Az pedig, hogy őt a homok és a rovarászat idevonzotta, végső soron csupán próbálkozás volt - elmenekülni, ha csak kis időre is, az örömtelen, szürke vegetálás kínzó gyötrelmei elől.

Sehogy sem bírta elaludni.

Az asszony odakint szüntelen jár ide-oda. A leeresztett kosarak zaját néhányszor egészen közélről hallotta, majd ismét eltávolodtak a hangok. Ha ez így megy tovább, holnap nem bír dolgozni. Hiszen föl kell majd kelnie, mihelyt megvirrad, és az egész napot gyűjtéssel töltenie. Minél inkább erőltette az elalvást, annál éberebb lett. Egyszerre szúró fájdalmat érzett a szemében, könnyezett, pislogott, de nem tudott megszabadulni a szüntelen hulló homoktól. Végül kisimította a törülközőt, és az arcára tette. Nehéz lett így a lélegzés. De talán mégis jobb.

Valami másra gondolok. Behunyja szemét az ember, és lengedezve már kezdenek is úszni előtte valami hosszú fonalak. Persze, a dűne tetejét behálózó homokredők. Fél napon át nézte egyfolytában, és valószínűleg bevésődtek a recehártyába. Ugyanilyen

homokáradatok virágzó városokat, hatalmas birodalmakat temettek már be, nyeltek el örökre... Ezt nevezik, igen, pontosan ezt, a római birodalom megdöntőjének... És az Omar Khajjam megénekelte városok... Voltak ott ezekben már szabóműhelyek, voltak hentesboltok, bazárok. Keresztül-kasul sűrű úthálózat szőtte be őket, s úgy látszott, semmi soha ki nem mozdíthatja helyükből ezeket az utakat. Hány esztendő kellett harcolni az uralkodókkal, hogy közülük csupán egynek is megváltoztathassák az irányát... Ősrégi városok, amelyek szilárdságában egyetlen ember nem kételkedett... De végül ezek sem álltak ellent az 1/8 mm átmérőjű homok mozgástörvényeinek.

Homok...

Ha a homok prizmáján át nézi az ember a világot, minden formával bíró tárgy - irreális. Csupán a minden formát tagadó homok mozgása reális. Viszont odakünt, az egy deszkaszélességű, vékony falon túl az asszony folytatja a lapátolást. De ugyan mire képes egy nő a törékeny, gyenge karjával? Ezen a helyen házat építeni ugyanaz, mintha valaki megpróbálná kimeregetni a tengert. Aki hajót bocsát a vízre, tudnia kell, tulajdonképpen mi is az a víz.

Ez a gondolat hirtelen feloldotta benne a nyomasztó érzést, amelyet künt az asszony lapátja alatt surrogó homok keltett benne. Ha a hajó alkalmas a vízre, meg kell felelnie a homokra is. Mihelyt megszabadul az ember a mozdulatlan ház gúzsba kötő ideájától, már nem is kell feltétlenül küzdenie a homok ellen. Homoktengeren úszó, szabad hajó... Úszó ház... Forma nélküli falvak és városok...

A homok persze nem folyadék. Éppen ezért nem is várható, hogy valamit is megtartsion a felszínén. Ha például csupán egy parafa dugót teszünk a tetejére, amelynek kisebb a fajsúlya, mint a homoké, bizonyos idő múltán elsüllyed benne. A homokjáró hajónak tehát a szokásostól eltérő tulajdonságokkal kell rendelkeznie. Például egy hordó alakú ház, amely gurulva tud haladni... Ha csak egy-egy kicsit fordul is, lerázhatja a rátelepedő homokot, és megint a felszínre emelkedik... Természetes, a folyton forgó házban lakó emberek nem érzik magukat valami szilárdan... Nyilván a

leleményességhez kell folyamodniuk - ha mást nem, hát beletenni egyik hordót a másikba... S úgy megcsinálni, hogy a belső hordó súlypontja változatlan maradjon, a padlója pedig mindig alul legyen... A belső hordó így állandóan mozdulatlan lesz, és csak a külső forog. Olyan ház, amely állandó lengésben lesz, mint valami óriás óra ingája. Bölcső-ház... Homokpuszták hajója. Szüntelen mozgó falvak és városok e homokjáró hajók karavánjaiból... Észre sem vette, egyszer csak elszunnyadt.

7

Kakaskukorékolásra ébredt, amely rozsdás hinta csikorgására hasonlított. Riasztó, kellemetlen ébredés. Úgy látszott, csak nemrég virradt meg, az óra azonban már 11 óra 16 percet mutatott. S valóban, a nap úgy süt már, mint delelőn szokott. A homály pedig attól van, hogy ide, a katlan fenekére a nap sugarai még nem hatoltak le.

Sietve fölkelt. Arcáról, fejéről, melléről zizegve pergett le a homok. A szája és az arca köré odaragadt a verítéktől megkérgesedett homok. Ahogy a keze fejével letörölte, zavartan pislogott. Gyulladt szemeiből szakadatlan folyt a könny, úgy érezte, mintha a szemhéján, belülről, reszelőt húztak volna végig. A könny egymaga kevésnek bizonyult, hogy kimossa a szemsarkokba gyűlt homokot.

A földpadlós szobaresz sarkában álló víztartályhoz ment, hogy legalább egy kevés vizet loccsantson a szemébe, s akkor hirtelen észrevette a tűzhely mellett szuszogó asszonyt. Megfeledkezve a szemét szűrő fájdalomról, visszafojtotta a lélegzetét.

Az asszony teljesen meztelen volt.

A szemét elborító könnyfátyolon át elmosódott, homályos árnyéknak látta. Csupasz gyékényen feküdt hanyatt, semmi más nem volt alatta. A fej kivételével az egész teste mintha közszemlére volna kitéve, bal keze kissé eltakarta feszes hasa alját. A test zugai, amelyeket rendszerint elrejt az ember - pucéran kitárva, és csak amit senki nem szégyell nyíltan megmutatni, az arc van törülközőbe csavarva.

Emez érthető is: óvja a szemet, a száját, az orrot a homoktól, viszont a kontraszthatás révén még jobban kihangsúlyozta a test meztelenségét.

Az egész testet könnyű, vékony homokréteg borította. A homok elfedte a részleteket, és kiemelte a kontúrok nőiességét. Homokporral befuttatott szobornak látszott. A férfi nyelve alól egyszerre ragadós nyál csordult elő. Lenyelni azonban nem tudta. Az ajka és a foga közt beszivárgott homok felszívta a nyálat, és szétterült az egész szájüregben. A földes szobarész felé fordulva, köpködni kezdte a nyállal elegyes homokot. De akármennyit köpködött, nem múlt el szájából az érdes-reszelős érzés. Bárhogy tisztogatta a száját, még maradt benne homok. Úgy rémlett, a foga közt egyre újabb és újabb homok képződik.

Szerencsére, a tartály ismét színültig volt vízzel. Ahogy kiöblögette a száját, és lemosta az arcát, úgy érezte, szinte újjászületett. Ilyen határozottan még soha nem tapasztalta a víz csodatevő hatását. Ahogy a homok, a víz is - ásvány, de olyannyira tiszta, annyira átlátszó és szervesen anyag, hogy sokkal könnyebben egyesül a testtel, mint bármely más élő szervezet. Miközben lassú csorgással engedte le torkán a vizet, próbálta elképzelni: mit érezhetnek a kővel táplálkozó állatok...

Ismét megfordult, és odatekintett az asszonyra. De közelebb menni hozzá valahogy nem akarózott. Jó nézni a homokkal belepett nőt, megérinteni azonban aligha kellemes.

Az éjszaka támadt hirtelen indulatát és dühét most, napvilágnál, valóságértlennek érezte. Lesz majd miről meséljen... Mintegy azzal a

céllal, hogy a látottakat mind megrögzítse emlékezetében, még egyszer körültekintett, majd gyorsan készülődni kezdett. Az ingét és nadrágját alig bírta fölemelni, annyi homok rakódott rájuk. Ilyen csekélységen kár volna mérgelednie. Kirázni a homokot a ruhából viszont nehezebb, mint hajból kifésülni a korpát.

A cipője ugyancsak tele volt homokkal.

Mielőtt elmegy, talán mondania kellene valamit az asszonynak?... Másrészt azonban, ha felkölti az alvót, elszégyelli magát. No jó-jó, de akkor hogy legyen a szállásdíjfizetéssel?... Esetleg jobb lesz, ha hazafelé indulván, majd beugrik a község házára, és átadja a pénzt az öregnek, aki tegnap idekísérte.

Vigyázva, lassan, hogy zajt ne csapjon, kiment a házból.

Mint forró higany, a nap felbukkant a homokfal peremén, és a sugárzás lassanként szétáradt a katlan alján. A hirtelen arcába csapódó vakító fényözöntől meghökölt, és behunyta a szemét. A következő pillanatban azonban elfelejtett mindent, és az előtte meredező homokfalra nézett.

Hihetetlen! Az éjszaka még itt függő kötélletra eltűnt.

A zsákok, amelyekre idejövet felfigyelt, homokkal félig belepve a régi helyükön vannak. Tehát nem tévedt. Lehetséges volna, hogy csupán a hágcsót lepte el a homok?... Rohant a falhoz, és tíz körömmel vajúni kezdte. A homok engedelmesen omlott, hullt lefelé. De hiszen nem tűt keres ő, s ha rögtön elő nem került a hágcsó, áshat akármeddig - az eredmény ugyanaz lesz... Igyekezvén visszafojtani növekvő nyugtalanságát, hitetlenül ismét nézegetni kezdte a homokszakadékot.

Nincs-e olyan hely, ahol föl lehetne rajta kapaszkodni? Néhányszor megkerülte a házat. Ha felmászik a tetőre az északi falnál, amely a tenger felől húzódik, valószínűleg a legközelebb kerül a felszínhez, de akkor is még jó tíz méter vagy annál is több a különbség,

ráadásul épp ez a fal a legmeredekebb. Ráadásul a nehéz homoksapka is ott csüng, és láthatólag nagyon veszélyes.

Viszonylag lankásabbnak látszik a nyugati oldal, amely kissé homorú, akár a kúp belseje. A legderűlátóbb számítások szerint is 50 fokos lehet a lejtő, de legkevesebb 45 fokos. Próbaképp óvatosan kell megtenni az első lépést. Egy lépést tett - felet jutott előre. De mégiscsak, ha nekifog, meg lehet ezt mászni.

Az első öt-hat lépésnél minden úgy történt, ahogy elgondolta. Aztán a lábai süllyedni kezdtek a homokba. Mielőtt még valóban felmérhette volna, előbbre jutott-e vajon, térdig lesüppedt, és már nem volt ereje továbbmenni. Megpróbálta, hogy négykézláb kapaszkodva továbbjusson. A forró homok égette a tenyerét. Egész testét ellepte a veríték, az izzadságon megtapadt a homok, valósággal vakította a szemét. Aztán görcs állt a lábába, és most már mozdulni sem bírt.

Megállt pihenni, hogy kiszuszogja magát. Azt gondolván, már jócskán előrejutott, felnyitotta kissé a szemét, és rémülten látja - még öt méter magasra sem jutott el. Akkor hát minek törte magát ennyi ideig? Meg a lejtő is kétszer meredekebb, mint alulról látszott. S ami fölötte van, még ennél is szörnyűbb. Felfelé kellett volna kapaszkodnia, s ahelyett egész idő alatt arra pocsékolta erejét, hogy beleássa magát a homokfalba. Közvetlenül előtte hatalmas kiszögellés a falon, amely eltorlaszolta az útját.

Kezével megérintette a fölötte kimeredő, átszáradt tömböt, s abban a pillanatban a homoktömeg lezuhant a lába elé. Iszonyú erő vetette ki a homokból, s a katlan fenekére lökte. Bal vállában megroppant valami, akár ha evőpálcikát törnek ketté. Különösebb fájdalmat azonban nem érzett. Egy ideig még surrogva csordogált a lejtőn az aprószemű homok, mintha csak enyhíteni akarná az okozott fájdalmat. Aztán megállt. Szerencsére, a sérülés egész jelentéktelennek látszik.

A reményt korai volna még feladni.

Alig-alig bírta türtőztetni magát, hogy kiabálni ne kezdjen, ahogy lassan visszament a házba. Az asszony az előbbi helyzetben aludt. Előbb csak csendes szóval, majd mind hangosabban kezdte szólíthatni. Felelet helyett amaz, mintha csak elégedetlenségét akarná kifejezni, hasra fordult.

Az asszony testéről hullott a homok: könnyed lebbenéssel fedte föl helyenként a vállát, karját, az oldalát és a derekát. A férfi azonban nem törődött most ezzel. Odalépett hozzá, lerántotta fejéről a törülközőt. A nő arca tele valamiféle foltokkal, kellemetlen volt most és durva vonású, élesen elütött a homokfátyol borította testtől.

Az arc furcsa fehérsége, amit tegnap lámpafénynél úgy megcsodált, kétségtelenül púdertől származott. A púderreteg itt-ott letörlődött már, és morzsásan összegyűródött. Tojás nélkül készült, olcsó vagdalt hússal emlékeztetett, amelyen foltokban kiütözik a búzaliszt.

Végre fölnyitotta szemét az asszony, az erős fénytől hunyorgott. A férfi megrázta vállánál fogva, teljes erőből, és gyors hadarással, szinte könyörögve mondta neki:

- Hallja-e, nincs létra! Akkor hogyan lehet följutni? Hiszen létra nélkül lehetetlen kimászni innen!

Az asszony zavartan kapta el a törülközőt, és meglepő hirtelenséggel saját arcába csapott vele néhányszor, majd hátat fordított a férfinak, és hasmánt ledobta magát a gyékényre. A férfi erre üvöltöni kezdett, mint akit nyúznak:

- Ez nem tréfa! Ha rögtön ide nem adod a létrát, megkeserülöd! Sietek!... Hova tetted azt a létrát, te pokolra való?! A tréfának is van határa! Add elő, de azonnal!

Az asszony nem válaszolt. Ugyanúgy hevert tovább, és csak a fejét ingatta ide-oda.

Hirtelen elhallgatott a férfi. Elsötétült előtte minden, a torkát görcs szorította, s szinte fulladozott. Egyszerre megértette, hogy teljesen hiábavaló ez a faggatózás. A létra kötélből volt... A kötélletra pedig nem tud megállni egymagában. Hiába lenne itt a kezében, alulról nem tudná a helyére függeszteni. Vagyis hát nem az asszony vette el onnan, hanem valaki más, aki fönn volt az úton. A férfi homokkal beszitált, borostás arca keserű grimaszra húzódott.

Az asszony egész viselkedése, hallgatása valószínűtlenül baljós gondolatokat sugallt. Majd csak eligazodik a dolog, biztatta magát a férfi, de a lelke mélyén tudta már, hogy legrosszabb sejtései váltak valóra. A hágcsót bizonyára az asszony tudtával vitték el, és természetesen teljes egyetértésével. Semmi kétség tehát, a nő - cinkostársuk. És a pózt, ahogy itt fekszik, ezt sem a restelkedés diktálta, hanem a felemás helyzete. Kétségtelenül a merénylő póza ez, vagy lehetséges, hogy egyúttal az áldozaté is, aki kész elszenvedni most bármilyen büntetést. Ügyesen megcsinálták, az biztos! És én besétáltam ebbe az átkozott kelepcebe. Bolond fejjel a futóbogár nyomába szegődtem, és kicsalt a pusztába, ahonnan aztán nincs kiút - éppen úgy, mint az éhen pusztuló egernek sincs...

Fölugrott, az ajtóhoz rohant, és kitekintett. Feltámadt a szél, a nap már csaknem merőlegesen sütött a katlan közepébe. Az átizzott homoktól fönt reszketett a levegő, és hullámosan úszott, mint a nedves filmszalagok. A homokfal mind magasabbra nőtt. Ez a fal mindent tudott már, és mintha az ellenállás hiábavalóságát bizonygatta volna a férfi izmainak és csontjainak. A forró levegő valósággal beszívárgott a testébe. A hőség mind elviselhetlenebb lett.

Egyszerre csak ordítani kezdett, mint aki megőrült.

Mindenféle értelmetlenséget kiabált - nem talált szavakat, amelyek kifejezhetnék volna kétségbeesését. Csak üvöltött, ahogy a torkán kifért. Úgy rémlett neki: ez a borzalmas álom, az ordítástól megrettenve, rögtön elszáll, és a minősíthetetlenül goromba tréfájáért, engesztelésül, kiveti őt a homokkatlanból. Az ordításhoz

nem szokott hang azonban vékony volt és gyenge. Ráadásul a homok is tompította, a szél el-elsodorta, hát aligha jutott messzire.

Hirtelen félelmetes robaj támadt, s a férfi elhallgatott. Ahogy már tegnap előre megmondta az asszony, az északi falról csüngő homokpárkány kiszikkadt, és leomlott. Az egész ház panaszosan felnyögött, mintha valami iszonyatos erő facsarta volna meg, és mintegy kíséretül az ő kínládásához, a párkány s a fal között támadt hasadékból szürke vér szivárgott surrogva.

A férfi szája telefutott nyállal, s egész testében reszketett. Mintha őt magát érte volna a lezuhant homoktömeg.

Mégiscsak érthetetlen ez az egész. Képtelen és minden határt semmibe vevő eset történt itt. Lehetséges-e csapdába keríteni egy embert, mint valami egeret vagy rovarfélét? Embert, akit anyakönyveztek, akinek munkája van, aki adót fizet, és ingyenes gyógykezelésre jogosult? Hihetetlen. Valószínűleg tévedés történt. Igen, nyilván csak tévedés. Nincs más hátra, mint hogy tévedésnek tekintse az egészet.

Mindenekelőtt azt kell majd tudomásukra hoznom, hogy amit velem tettek - butaság. Hiszen nem vagyok én sem ló, sem ökör, akaratom ellenére senki nem kényszeríthet munkára. Viszont amennyiben nem válok be hamarosan mint munkaerő, úgy semmi értelme nem lesz, hogy fogva tartsanak itt, a homokfalak között. Ugyan miért varrnának az asszony nyakába egy - ingyenkosztost?

A meggyőződés azonban valahogy hiányzott az egészből... Feltekintvén a körben magasodó homokfalakra, eszébe jutott, noha nagyon kellemetlen volt számára, az előbbi sikertelen próbálkozása... Akármennyit vergődik is itt a fal tövében - semmi értelme. A tehetetlenség valósággal megbénította... Úgy látszik, ez itt valamilyen homokemésztette külön világ, amelyre szokványos kritériumok egyáltalán nem alkalmazhatók. Ha azonban helyet adunk a kételkedésnek, hát akad arra is ok bőséggel... Például, ha igaz, hogy az új bődönöket és a lapátot egyenest az ő számára hozták, úgy az is igaz, hogy a kötélhágcsót szándékosan vitték el. Továbbá:

vajon nem az ő helyzetének veszélyességére mutat-e az a tény, hogy az asszony nem volt hajlandó egy szót se mondani, magyarázni a történetet, s hogy vak engedelmességgel, zokszó nélkül, könnyen beletörődik a sorsába? Úgylehet, az asszony tegnapi szavai, amelyekből olyasmire lehetett következtetni, hogy ő huzamosabb időre *itt reked*, nem is tekinthetők egyszerű elszólásnak?

Leszakadt még egy kisebb homoktömb.

A megrettent férfi visszament a házba. Egyenest az asszonyhoz lépett, aki változatlanul ott feküdt hasmánt a gyékényen, és dühösen ütésre emelte a kezét. A kirobbanó gyűlölet elfutotta a szemét, egész testét kínba facsarta. De hirtelen, anélkül hogy érintette volna az asszonyt, súlyosan lehanyatlott a keze. Nos, a legszívesebben alaposan elpaskolná. De talán épp ilyesfajta tettlegességre számított az asszony. Persze, azt várja. Hiszen a fenytetés nem más, mint elismerése annak, hogy a bűnös elnyerte büntetését.

Hátat fordított az asszonynak, leheveredett a földre, két kezével átfogta a fejét, s halkán felnyögött. Le akarta nyelni a szájában felgyűlt nyálat, de nem tudta - megakadt a torkán. A nyálkahártya valószínűleg nagyon érzékeny lett a homok ízére, szagára, és akármennyi időt tölt is el itt - soha nem bírja megszokni. A nyálból habzó, barnás massa képződött, és odagyűlt a szája két sarkába. Ha kiköpte a nyálat, még inkább érezte a szájában maradt homok érdességét. Mindenképp szabadulni akart tőle, nyelve hegyével körülnyalogatta az ajkai belső oldalát, és közben folyton köpködött, de nem jutott sehogy a végére. Hamarosan egészen kiszáradt a szája, és fájt is, mintha már egész belseje gyulladós lenne.

Hát jó, semmit sem tehetünk. Okvetlen beszélek az asszonnyal, megpróbálom rávenni, hogy mondjon el mindent részletesen. Csakis úgy találhatom meg a kiutat, ha teljesen világosan látom a helyzetet. A cselekvéshez feltétlenül tervre van szüksége. De hát egyáltalán ki lehet bírni az ilyen ostoba helyzetet?... S ugyan mi lesz, ha az asszony nem felel?... Ez lenne valójában a legszörnyűbb felelet. Pedig egyáltalán nincs kizárva. Ez a csökönös hallgatás... És

ugyan miért fekszik ott féloldalt felhúzott térdekkkel, mint védtelen áldozat?...

A hason fekvő, meztelen nő testhelyzete túlságosan is illetlen, van benne valami állatias. A férfinak úgy rémlett, kész lenne ez rögtön hanyatt fordulni, épp csak érintenie kellene. Még csupán a gondolatig jutott el, s a szégyentől elakadt a lélegzete. De hirtelen látta is már önmagát nő-kínzó, vad szatírként, látta magát az asszony itt-ott homokfátyolos testén. És rádöbbsent... előbb-utóbb ez meg is történik... És akkor elveszíti a jogát, hogy bármit is szóljon...

Egyszerre éles fájdalom hasított a hasa aljába. A pattanásig megfeszült húgyhólyag követelt könnyebbítést.

8

Miután kivizelte magát, megkönnyebbült, jó érzéssel állt tovább, s nagyokat szívott a nehéz, párás levegőből... Nem arra számított, hogy amíg itt álldogál, felbukkan majd valami remény. Csak hát sehogy nem tudta elszánni magát, hogy visszatérjen a házba. Most, távol az asszonytól, még világosabban megértette, mennyire veszélyes a közelében lennie. Talán nem is magáról az asszonyról van szó, hanem ahogy ott fekszik, abban a pózban van a veszély. Még soha nem látott ennyire illetlenül viselkedő nőt. Nem, semmiképp sem megyek vissza. Túlságosan veszélyes a nő abban a pózban.

Van olyan kifejezés: holtnak tettei magát. A bénulás egy fajtája ez, amely bizonyos rovar- és pókfajoknál tapasztalható, ha váratlan támadás éri őket... Széttört kép... Repülőtér, ahol az irányítótorony örültek kezére jutott... Jó volna elhinnie most, hogy a

mozdulatlanság, amely itt körülveszi, minden mozgást megszüntethet a világban, hasonlóan ahhoz, ahogy a téli álomba dermedt béka számára a tél egyszerűen nem létezik.

Míg tűnődött magában, a napsütés szinte elviselhetetlenné vált. Hétrét görnyedt már, mintegy menekülve a pörkölő sugarak elől. Majd egyszer csak lesunyta a fejét, megmarkolta nyakán az inget, és erővel megrántotta. A három felső gomb lepattant. Mialatt rázogatta az ingnyaknál megülepedett homokot, ismét eszébe ötlöttek az asszony szavai, hogy a homok sohasem szárad ki egészen, s mindig van abban annyi nedvesség, hogy lassanként elkorhasszon mindent. Miután kirázta ingét, megoldotta derekán az övet, hadd járja át egy kicsit a szél a nadrágot is. De, általában, aligha volt szükség ekkora hűhót csapnia. A rossz közérzete, amilyen hirtelen jött, olyan gyorsan el is párologott. A jelek szerint a homok nedvessége rögtön elveszíti sátáni erejét, mihelyt érintkezik a levegővel.

Most hirtelen eszébe villant, hogy súlyosan tévedett. Az előbbi magyarázata, amellyel az asszony meztelenségét próbálta indokolni, túlságosan egyoldalú. Nyilván kár volna állítani, hogy nem volt a nőnek valami rejtett szándéka lépre csalni őt, de az sincs kizárva, hogy tisztán csak megszokás, amelyet sajátos életkörülményei alakítottak ki. Világos, hogy csak hajnalban tér aludni. Alvás közben pedig könnyen kiizzad az ember. Ha pedig nappal kell aludnia, ráadásul ilyen átforrósodott homokkráterben, úgy egészen természetes kívánság: meztelenre vetkőzni. A helyében én is azt tenném, ha volna rá lehetőség...

A felismerés egyszeriben szétoszlatta a rátelepedett nyomasztó érzést, ahogy, lám, a könnyű szellő is milyen határozott határt von testén a veríték meg a homok között. Semmi értelme, hogy még fokozza is a félelmét. Az igazi férfi meg tud szabadulni, ha az acél- és vasbeton falak sorain kellene is áttörnie magát. Nem szabad mindjárt kétségbeesnie a zár láttán, mielőtt kiderítené pontosan: van-e hozzá kulcs vagy nincs... Tempós léptekkel, mély nyomot hagyva a homokon, elindult a ház felé... Most már higgadtan

beszélék vele, és megtudok tőle mindent, amire szükségem van... Igaza volt a nőnek, hogy nem válaszolt semmit, mikor ő nagy kiabálással csak úgy rárontott... De, úgy lehet, csupán azért hallgatott, mert elszégyellte magát: nem gondoskodott arról, hogy ne lássa csupaszon.

9

Az áthevült homok vakító csillogása után a szoba most homályos volt, hűvös és nyirkos. Az áporodott, nehéz levegőben penészszag áradt - egészen más volt, mint odakünn. Hirtelen az az érzése támadt, hogy káprázat játszik vele.

Az asszony nincs sehol. Egy pillanatig hökkenten állt. Elég legyen már a rejtvényekből! De, egyébként, nincs is semmiféle rejtvény. Hát persze, itt van az asszony. Hátat fordítva, lehajtott fejjel állt a nő szótlanul a mosdónál, a víztartály előtt.

Már fel is öltözött. Az élénk színű mintázattal átszőtt, halványzöld kimonó és a buggyos, bő nadrág mintha frissítő mentabalzsam-illatot árasztana. Most aztán semmi kifogása nem lehet. Megint azon kapta magát, hogy túl sokra tartja a nőt. De hát az ilyen teljesen valószínűtlen körülmények között s ráadásul még, hogy ki sem aludta magát rendesen, csoda-e, ha elszabadul a fantáziája?

Fél kézzel a tartály szélére támaszkodott az asszony, s beletekintve, ujjával lassan köröket rajzolgatott a vízre. A férfi nagy lendülettel csapott le a homoktól, verítéktől elnehezült ingével, és szorosan rácsavarta a támaszkodó karra.

Az asszony visszaneézett rá, megfeszítette magát. Arca olyan természetességgel tükrözött néma kérdést és könnyörgést, hogy szinte érződött: talán egész életét így élte le, ilyen arckifejezéssel. A férfi lehetőleg úgy akart most viselkedni, mintha nem történt volna semmi.

- Meleg van, igaz-e?... Ilyen hőségben sehogy se akaródnak fölvenni az inget.

Az asszony azonban még most is bizalmatlanul s kérdőleg nézett rá a szeme sarkából. Végül bátortalan, erőltetett nevetéstől akadozó hangon megszólalt:

- Igen... csakugyan úgy van... Ha ruhástul izzad meg az ember, tele lesz homokkiütéssel...

- Homokkiütés?...

- Öhöm... Kivörösödik a bőr, mintha fölégett volna, aztán lehámlik.

- Hm, lehámlik?... Én azt hiszem, egyszerűen kipállik a nedvességtől.

- Lehet, hogy attól is... - Olyanformán látszott, megbátorodott az asszony egy kicsit, a nyelve kezdett megoldódni. - Mihelyst elkezdünk izzadni, igyekszünk levetni magunkról mindent, amit csak lehet... De hiszen láthatja, hogyan élünk - nem kell félni, hogy valaki ránk nyitja az ajtót.

- No igen, persze... Tudja, igazán kényelmetlen, de mégis meg akartam kérni magát, mossa ki nekem ezt az inget.

- Rendben van, holnap épp hoznak vizet.

- Holnap?... Holnap már, azt hiszem, késő lesz. - A férfi hümmentett. Ügyes manőverrel sikerült áterelnie a beszélgetést a kívánt mederbe. - Igaz is, végre mikor húznak engem innen föl?... Nekem mindez már nagyon kényelmetlen... A magamfajta

átlaghivatalnok számára, ha csak fél napra is felborul a szokott munkarendje, az ilyesmi igen komoly következménnyel járhat. Nem akarok elvesztegetni egyetlen percet sem... A fedelesszárnyúak - olyan rovarok, amelyek közvetlenül a talajszint felett repülnek... Nagyon sok van belőlük a homokos vidékeken, de tudja maga egyáltalán, milyenek?... Épp azt akartam, hogy most a szabadságidőm alatt próbáljak találni ezek között valamilyen új rovarfajt...

Az asszony alig észrevehetően mozgatta az ajkát, de szólni nem szólt semmit. Nyilván ismételte magában az ismeretlen szót, hogy - "fedelesszárnyúak". A férfi azonban határozottan érezte, hogy a nő ismét begubózik. Ezért hát, mintegy véletlenül, átváltott más témára:

- Valóban, nincs itt magának semmiféle eszköze, amivel kapcsolatot tarthat a falu többi lakosával?... Mi lenne, például, ha mondjuk megkongatnánk a bödönöket?

Az asszony nem felelt. A vízbe hajított kő sebességével süllyedt vissza megint a menekülésszerű hallgatásba.

- Mi az, na?... Miért hallgat? - A férfi majd szétrobbant a méregtől, alig bírta fékezni magát, hogy rá ne ordítson. - Nem értem, miről van szó. Ha hibáztak, hát hibának tekintjük, s azzal kész... Ami megtörtént - megtörtént, nem akarok belőle nagy ügyet csapni. Épp ezért a hallgatás - a lehető legrosszabb, amit csinálhat. Na, jó, jó. Vannak az iskolában is pont ilyen gyerekek, de mindig azt mondom nekik: akármennyit alakoskodtok, hogy így meg úgy, ti magatokra vállaljátok a vétket, valójában ez a leggyávább viselkedés... Ha pedig maga most helyesnek tartja, amit csinál, akkor mondja meg rögtön, miről van szó!

- De... - Az asszony félrekapta a tekintetét, a hangja azonban meglepő keményen csendült. - Biztosan rájött már magától is.

- Rájöttem? - A férfi nem is próbálta titkolni, menynyire megdöbbsent.

- Igen, azt hittem, alighanem már megértette...
- Semmit sem értettem meg! - Kiabálni kezdett: - Hogy érteném meg?! Egyáltalán lehet valamit érteni, ha semmit nem mondanak?
- De hiszen egy nőszemély a puszta két kezével igazán nem boldogulhat ennyi dologgal.
- S ugyan mi közöm lehet énnekem mindehhez?...
- Igen, bizonytalán vétettem maga ellen...
- Mit jelent, hogy "vétettem"?... - Izgalmában el-elbotlott a nyelve. - Tehát akkor egész összeesküvés volt itt?... A csapdába kitették a csalétket... úgy gondolták, beugrok a kelepcébe, akár valami kutya vagy macska, csak nőt kell belétenni...
- Valóban, de hát hamarosan itt lesznek a nyakunkon az északi szelek meg a homokviharak, ezektől mi itt nagyon félünk... - Futó pillantást vetett a sarkig tárt ajtóra. Monoton, halk szavaiból fásult meggyőződés érződött.
- Ez nem tréfadolog! Még az ostobaságnak is van határa!... Ez már, vegye tudomásul, a személyi szabadság korlátozása. Törvénysértés! Közönséges bűncselekmény!... Mintha nem lehetne elintézni erőszak nélkül: mondjuk például, munkanélkülieket vennének fel napszámba. Van belőlük, amennyi tetszik!
- De hát abból nagy baj lenne, ha megtudnák, mi a helyzet nálunk...
- És ha én vagyok itt, abból nem lesz baj?... Ostoba! Épp ebben tévednek rettenetes nagyot! Bármennyire sajnálatos, én nem vagyok csavargó! Adót is fizetek, meg állandó bejelentett lakásom is van. Hamarosan körözőlevelet adnak ki, és akkor szorulnak itt mind, ahányan vannak! Még most sem érti? Egy ilyen egyszerű dolgot... Kíváncsi lennék, mivel védekezik majd? Szólítsátok csak ide a bűnöst!... Majd elmagyarázom én neki a-la-po-san, mi-cso-da hülyeséget csinált!

Az asszony lesütötte a szemét, halkán sóhajtott. A válla kissé meggörnyedt, de nem mozdult a helyéről. Akár holmi boldogtalan kis kutyakölyök, ha erejét meghaladó feladatot kap. Hanem a férfit ettől még jobban elöntötte a düh.

- Na, mit tétovázol, nem tudod elszánni magad?... Itt nemcsak én rólam van szó. Ezek szerint akkor te is ugyanúgy áldozat vagy? Mi? Nem így van? Csak az előbb mondtad, baj lesz, ha megtudják, milyen itt az élet... Nem azt bizonyítja-e ez, hogy magad is elismered: így nem lehet élni. Hagyd már abba, ne vágj olyan mindent megbocsátó képet - hiszen úgy bánnak itt veled, mintha rab volnál! Senkinek sem volt hozzá joga, hogy téged ideállítson!... Na, gyorsan hívj ide valakit! Mind a ketten kikecmergünk innen!... Aha, értem... Félsz, mi?... Butaság!... Nincs mitől félj!... Hiszen veled tartok!... Vannak barátaim, akik újságnál dolgoznak... Ezt az egész ügyet föltárjuk, mint szociális problémát... Mi az, no? Miért hallgatsz? Hiszen mondom: nincs mitől félned!

Kis idő múltán, mintegy vigasztalásul, megszólalt a nő:

- Készíték ebédet...

10

Loppal, csupán a szeme sarkából figyelte az asszonyt, hogyan hámozza a krumplit, közben pedig egyre azon töprengett: elfogadja-e majd az ételt, amit készít.

Itt van hát a pillanat, amikor nyugodt megfontolásra és hidegvérre van szükség... Az asszony szándéka világos, és félre kell most tennie minden tétovázást: nem szabad többé hiú reményekbe

kapaszkodnia, hanem szembenézni a tényekkel, és reális terveket kidolgozni a menekülésre. A vádakát a törvényteleniségekért hagyjuk későbbre... Viszont az éhség csupán gyengítené az akaratot... Zavarja az elhatározást. Másrészt, ha kategorikusan tiltakozik a jelenlegi helyzete ellen, úgy nyilvánvalóan vissza kell utasítania a táplálékot is. Egyszerűen nevetséges lenne méltatlankodni és ugyanakkor jóízűen eszegetni. Még a kutya is behúzza a farkát, ha enni kap.

No de nem kell elsietni a dolgokat. Kár ilyen hirtelenséggel védekező állásba vonulni, amíg nem világos, végső soron mik az asszony szándékai... Arról szó sem lehet, hogy ingyen valamit is elfogadjon tőle, bármilyen kis szívességet... Rendesen megfizet ő minden ennivalóért... És ha már kifizette a pénzt, a legcsekélyebb mértékben sem lesz neki lekötözve... A bokszmeccsek televíziós kommentátora is hányszor megmondta, hogy legjobb védekezés a támadás.

Minthogy immár kitűnő ürügyet talált az ételek elfogadására, megkönnyebbülten sóhajtott. Hirtelen mintha megvilágosodott volna az agya, s megragadta a gondolatfonalat, amely mind ez ideig el-elbent előle. Vajon nem a homok-e az ő legfőbb ellensége? Ha pedig így van, akkor kár maga elé tűzni mindenféle képtelen feladatot - nos, olyan dolgokat például, hogy kitör a páncélretek mögül, meg ehhez hasonlókat. Amennyiben a kötélhágcsót elvitték, lehet csinálni helyette létrát fából. Amennyiben a homokfal túlságosan meredek, le lehet kaparni, hogy lankásabb legyen... Ha csak egy kicsit is megmozgatja az agyát az ember, lám, mindjárt megoldódnak a dolgok. Ez így talán túlságosan is egyszerű, viszont mihelyt megfelel a célnak, annál jobb, minél egyszerűbb. Ahogy a Kolumbusz-tojás példája mutatja, a leghelyesebb döntések gyakorta annyira egyszerűek, hogy szinte butaságnak látszanak. Ha mármost meg nem ijed a nehézségektől... ha igazán elszánja magát a küzdelemre... akkor semmi sincs még veszve.

Az asszony bevégezte a hámozást, szétvágta a krumplit, aztán a levelével együtt apróra vágott retket tett hozzá, s az egészet

belerakta a tűzhely fölé függő jókora vaskondérba. Elővette a nylonzacskóba csomagolt gyufát, tüzet gyújtott, majd a gyufát visszatette, begöngyölte a zacskóba, kis gumigyűrűt húzott rá. Aztán szűrőkanálba rizst szórt, és öntözgetni kezdte rá a vizet. Nyilván, hogy kimossa belőle a homokot. A fazékban hamarosan rotyogni kezdett az étel, a főző retekéből kellemetlen szag áradt.

- Igaz, kevés víz maradt, esetleg megmossa az arcát?

- Nem, dehogy mosom az arcomat ennyi vízben. Inkább iszom egyet...

- Jaj, ne haragudjék... Az ivóvizet máshol tartjuk...

- A mosdó alól nylonba csavart, jókora üstöt húzott elő az asszony.

- Nem valami hideg, de előzőleg fölforraltam, hogy meg lehessen inni.

- De hiszen ha nem hagy semmi vizet a tartályban, nem lesz mivel elmosogasson.

- Csak átdörzsölöm homokkal az edényt, s már teljesen tiszta.

Az asszony ezzel felmarkolt az ablaknál egy kis homokot, beledobta a kezében tartott tányérba, körbeforgatta bent párszor, aztán odamutatta a férfinak. Az ugyan nem látta jól, vajon tisztább lett-e a tányér, de ráhagyta: biztos úgy van. Mindenesetre a homok ilyen irányú felhasználása teljesen megfelelt az ő korábbi elképzeléseinek is.

Ismét az ernyő alatt evett. Főzeléket és szárított halat... Mindenben érződött egy-egy kis homok. Ehettek volna együtt is, ha az ernyőt felfüggesztik a padlásgerendára, jutott eszébe a férfinak, de attól tartott, hátha közeledési szándékot lát benne az asszony. Az ócska tea, amely csak látszatra erős, csaknem íztelen volt.

Amikor ő befejezte az étkezést, az asszony odaült a mosdóhoz, fejére borított egy darab nyílont, és csöndesen nekifogott enni.

Éppolyan most, mint valami bogár, állapította meg magában. Talán csak nem akar haláláig ilyen életet élni?... A kívülálló számára az óriás föld morzsányi kis darabkája ez, de a katlan aljáról csak a végtelen homok meg az égbolt látszik... Az egyhangú élet mintha a szembe örökre bevésődött, megmeredt kép lenne. És egy olyan nőnek kell itt helytállnia, akinek az sincs, amire majd visszaemlékeznek, egész életében nem hallott senkitől egy jó szót. Bizonyára izgatottan kalapált a szíve, mint valami südő lánynak, mikor engem, miután kelepcebe csaltak, különleges jótéteményként odaadtak neki. Milyen szánnivaló szegény...

Egyszeriben kedve támadt kicsit elbeszélgetni az asszonnyal, s hogy hidat verjen a hallgatás fölé, úgy gondolta - rágyújt egy cigarettára. Valóban, a nylon itt létfontosságú szükségleti cikk, meglenni sem tudnának nélküle. Akármeddig tartogatta a gyufa lángját a cigarettájához, sehogy sem akart meggyulladni. Szívta teljes erőből, úgyhogy arca behorpadt kétfelől mélyen a fogai közé, de a füstből csupán valami halovány mellékíz jutott a szájába. De még ez a nikotinos-kátrányos füst is csak csípte a nyelvét, és egyáltalán nem helyettesítette az igazi dohányzást. Lelohadt a kedve, nemcsak hogy a hídverésből nem lett semmi, de beszélgetni sem akaródzott már.

Az asszony összeszedte a szennyes edényt, lerakta a szoba földpadlójára, és ráérős-lassan homokot hintett beléjük. Látható küszködéssel, tétovázva szólt oda a férfinak:

- Tudja... le kellene már szórni a homokot a padlásról...

- Homokot leszórni? Aha, persze, no, hát csak tessék!... - Minek kellenék én oda? - gondolta közömbösen. Hadd korhadjanak el a gerendák. Csak hadd töredezzenek a tartóoszlopok - semmi közöm hozzá.

- Ha netán zavarom magát, esetleg kimenjek valahova? - szólalt meg ismét a férfi.

- Már megbocsásson, kérem, de...

Teljesen felesleges kerülgetnie itt a dolgot! Azt akarta az asszony, még a szeme se rebbenjen meg, viszont belülről - akár ha rothadt hagymába harapott volna... közben szinte gépies gyorsasággal, amely csakis a nagyon begyakorlott tevékenységből származhat, az asszony kétrét hajtott törülközővel átkötötte arca alsó részét, majd a hóna alá kapott egy vesszőseprűt meg egy deszkadarabot, és felkapaszkodott a félszárnyú faliszekrény felső polcára.

- Őszintén szólva, ha tudni akarja a véleményemet - az ilyen ház jobb, ha összedűl!...

A férfit magát is megzavarta a hirtelen támadt indulat, amellyel ezeket odakiáltotta. Az asszony pedig még nagyobb zavarral fordult feléje... Na nézd csak, hát mégse változott még át végleg homoktúró bogárrá!...

- Nehogy azt gondolja, hogy különösképp csakis magára haragszom... Ahányan vannak, mind azt hitték, rabláncra vertek egy embert. Nekem nem tetszenek az ilyenfajta kalandok. Érthető? De ha nem érti, az se érdekel. Ha akarja, elmondok én magának egy érdekes históriát.

Régen történt. A szobában, amit béreltem, volt velem egy mihaszna, nagy kutya, házőrző kuvasz... Csodálatosan sűrű volt a bundája, és még nyáron se vedlett... Mindig olyan komornak, szinte szerencsétlennek látszott, egyszer elhatároztam, hogy megnyírom... De aztán, mikor már épp befejeztem a nyírást, és ki akartam dobni a lenyírt szörgubancokat, a kutya, nem tudom, mi juthatott az eszébe, egyszerre csak elkezdett vonítani, szájába kapott egy szőrcomót, és szaladt vele a helyére. Lehet, hogy a saját teste egy darabjának hitte a szőrt, és nehezebbre esett megválni tőle. - Ahogy idáig jutott az elbeszélésben, loppal odapillantott az asszonyra, vajon hogyan reagál rá? De az asszony úgy maradt, előbbi helyzetében, furcsán összegörnyedve, a szekrény polcába kapaszkodva, és még kísérletet sem tett, hogy visszaforduljon feléje... - Nos, rendben van... Mindenki a maga módján ítéli meg a dolgokat... Legyen az akár homoklapátolás, akár bármi egyéb - tessék, csinálja ki-ki a saját belátása szerint. De én egyszerően nem vagyok hajlandó ezt tovább

túrni. Elég! Nem bánom, kicsit várok még, aztán - bottal üthetik a nyomomat... Még nem ismernek maguk engem... Ha akarom, elszököm én innen, mintha itt se lettem volna. Semmi az nekem... Úgyis épp kifogytam a cigarettából...

- Cigaretta. - A nő korlátoltsága már a butaság határát súrolta. - Cigaretta később kapunk, amikor a vizet hozzák...

- Cigaretta?... Hát cigarettát is?... - A férfi maga is meglepődött hirtelen felhorkanásán. - Nem erről van itt szó... Hanem a lenyírt kutyaszőről, a lenyírt kutyaszőr... Hát nem érti?... Azt akarom mondani, hogy a saját lenyúzott bőrünkért nem érdemes őrizni a kertet.

Az asszony hallgatott, és semmi jelét nem adta, hogy tán mondani akar valamit mentegetőzésképpen. Várt még egy kicsit, és mikor meggyőződött róla, hogy a férfi befejezte a mondókáját, közömbös képpel folytatta az előbb félbeszakított dolgát. Félretolta a szekrény fölött a padlásba vágott nyílás fedőjét, derékig átbújt rajta, aztán a könyökére támaszkodva, suta lábkalimpálással egészen fölkapaszkodott. Helyenként vékony csíkokban folyni kezdett a homok... A férfinak közben azon járt az esze, hogy a padláson biztos van valami különleges rovarféle... Homok és korhadó fa... Különben hagyjuk, furcsaság anélkül is akad itt - több, mint kellene!

Aztán a padlásról hol itt, hol amott, rengeteg vékony szalagként, megindult a homokár. Rettentő furcsa volt, ahogy ez a zuhatag szinte zaj nélkül ömlött, s a föld padlót borító szalmaszőnyegen pillanatok alatt megjelent a deszkapadlás fordított reliefje minden kis hasadékával és ághelyével. A homok behatolt az orrába, rágta-csípte a szemét. A férfi sietve iszkolt ki a szabadba.

Az első pillanatban úgy érezte, izzó parázsba ugrott, s a talpa rögtön lángot vet. De valahol a mélyén mégis megmaradt egy kis jégdugó, amely ennek a pokoli hőségnek is ellenállt. Valahol legbelül szégyen kavargott. Ez a nő, akár az igavonó barom... Nincs számára se tegnap, se holnap - a mának él... Abban a külön világban, ahol az a meggyőződés uralkodik, hogy az embert csak úgy le lehet törölni a

föld színéről, mint krétanyomot a tábláról... Álmában sem gondolná az ember, hogy manapság valahol még létezik ilyen képtelen állapot. No de hagyjuk... Ha mindezek azt jelzik, hogy felocsúdott a megrázkódtatásból, és lassankint végre megnyugszik, akkor nem is olyan rossz ez a szégyenkezés.

Hanem kár vesztegetni az időt. Jó volna bevégezni a dolgot még sötétedés előtt. Szemét összehunyorítva, felmérte tekintetével a hullámos homokfal magasságát, amelyen olvadt üveggént vékony párafátyol csillogott. Minél tovább nézte, annál magasabbnak látszott. A természettel - nyilván - nem könnyű a birkózás, vagyis a lankás lejtőből nehéz meredeket csinálni. Viszont ő a meredekből akar lankás oldalt - és semmi többet. A meghátrálásra aligha van különös oka.

Legbiztosabb lenne felülről kezdeni. Minthogy azonban ez lehetetlen, nincs más választás, mint alulról ásni. Először a fal legaljából ás ki, amennyit kell, majd kivárja, míg fönről leomlik a homok, aztán megint aláássa, megint leomlik... Addig-addig ismétli, mind följebb és följebb haladva, míg végül feljut a tetőre. Persze, számítania kell a lavinákra, és hogy a homokáradat lesodorja majd a lejtőn. De ha áradatnak nevezik is - a homok mégsem víz. Soha nem hallott még olyasmit, hogy valaki belefűlladt a homokba.

A lapát ott állt a bődönökkel együtt a ház külső falánál. Félkör alakú éle villogott, mintha porcelán cserép volna.

Egy ideig nyugvás nélkül ásott, egészen belefeledkezve a munkába. Hiszen olyan igen engedelmes jószág a homok, és halad a dolog gyorsan. A homokba mélyedő lapát minden egyes csosszanása és az ő ütemes lélegzetvétele mérte, darabolta az időt. Hanem a karjai hamarosan mind makacsabbul kezdték jelezni a fáradtságot. Úgy rémlett, már elég régóta ás, az eredmény azonban alig-alig mutatkozott. Mindössze néhány kisebb gomoly omlott le, amelyek közvetlenül a bemélyített rész fölött voltak. S ez bizony erősen különbözött attól az egyszerű geometriai sémától, amelyet képzeletében megrajzolt.

Nyugtalankodni, persze, még korai lett volna, és el is határozta, hogy pihen egyet, aztán elkészíti a katlan modelljét, amin ellenőrizheti a számításait. Nyersanyag, szerencsére, van hozzá akármennyi. A ház párkányzata alatt, az árnyékban választotta ki a helyet, és nekifogott ásni egy körülbelül ötven centiméter átmérőjű kis gödröt. A lejtőket azonban valahogy nem sikerült a számára szükséges szögben megcsinálnia. A legnagyobb lejtő - 45 fokos... akár egy fölfelé szélesedő mozsaré.

Mikor megpróbálta aláásni a kis katlan alját, a falakon rögtön megindult a pergés, és a lejtésszög változatlan maradt. Ügy látszik, a homoknak van valamiféle természetes lejtésszöge. Tehát nyilvánvaló a homokszemcsék súlya és tapadása közötti arányosság. S ha így van, ez azt jelenti, hogy a falnak, amin ő föl akar jutni, ugyanekkora a lejtésszöge.

Nem, ez lehetetlen... Talán optikai csalódás vagy ilyesmi, de nem lehet igaz. Semmiképp. Bármilyen lejtőt néz alulról az ember, mindegyik meredekebbnek látszik, mint amilyen a valóságban.

És egyáltalán, vajon nem mennyiségi problémaként kell-e vizsgálni az egészet? Ha különbözik a mennyiség, természetesen különbözik a nyomás is. Ha pedig különbözik a nyomás, akkor a súlyarány is, meg az ellenállás is feltétlenül változik. Lehetséges, hogy ebben szerepe van a homokhalmazok szerkezeti felépítésének is. Vegyük például a vörös agyagot. A vörös agyagnak természetes állapotában és ugyanannak a vörös agyagnak kibányászott állapotában egészen különböző a nyomási ellenállása. Ezenkívül számításba kell venni a nedvességtartalmat is... Tehát a modellre, valószínűleg, teljesen más törvények érvényesek.

Nos, annál is inkább hasznos volt a kísérlet. A férfi megértette, hogy a fal lejtésszöge nagyon is stabil - ez egymagában is óriási eredmény. És, ami a lényegét illeti, a szuperstabilitást nem is olyan ördögös dolog átváltoztatni közönséges stabilitássá.

A túltelített oldatot is csak meg kell keverni egy kicsit, mindjárt kiválnak a kristályok, és az oldat már csak telített lesz.

Hirtelen úgy érezte, hogy valaki ott van mellette. Hátrafordult. Az asszony állt az ajtóban, s figyelte őt. Pedig nem hallott semmi neszt, ahogy kijött. A tettenéréstől meglepve lépett hátra, zavartan nézett körül. S akkor hirtelen megpillantotta, hogy mögötte, a nyugati fal peremén három fej kandikál lefelé. Törülköző volt rajtuk átkötve, amelynek két vége elfedte az arc alsó részét, s éppen ezért a férfi nem tudta megállapítani, vajon a tegnapi öregek leskelődnek-e vagy mások. De mintha ők volnának. Egy pillanatra megszeppent, ám rögtön össze is szedte magát, és határozott: egyáltalán nem törődik velük, folytatja a munkát. Az a tény, hogy figyelik, még föl is villanyozta.

Veríték csöpögött az orráról, elborította a szemét. Nem ért most rá letörölgetni, lehunyt szemmel ásott tovább. Csak nem adni nyugvást a kezeknek semmi körülmények között! Ha látják odafönt, milyen ügyesen dolgozik, majd megértik, hogy ők maguk mennyire ostobák, mennyire aljasak.

Órájára pillantott... Nadrágján letörölte az üvegről a homokot. Még csak két óra tíz perc. Ugyanazt a két óra tíz percet mutatja, mint amikor legutóbb megnézte. Hirtelen semmivé vált a gyors munkába vetett bizalma. Csigaperspektívából nézvést a nap is, nyilván, a baseball-labda sebességével repül az égen. Fogást cserélt a lapátnyélen, és újra nekilendült a homokfalnak.

Egyszerre csak megindult föntről a homoklavina. Tompa zuhanás hallatszott, mintha gumitömeg huppant volna le, és nagy erővel nekivágódott valami a mellének. Megemelte a fejét, s fölnézett, hogy megtudja, mi történt, de csak nem bírta sehogy megállapítani, merre van a fönt. Összegörbedve feküdt saját hányadékában, és körül mindent belepett valami homályos, tejfehér fény.

*Bim-bam, bim-bam... Micsoda hang ez?
Harangok kongása... Bim-bam, bim-bam...
Micsoda hang ez? Sátán kurjantása.*

Az asszony dúdolgat valamit, alig hallhatóan. Miközben a víztartályból szedi ki az üledéket, unos-untalan egyre ugyanazt a dallamot ismételgeti.

Elhallgatott az énekszó. Aztán zörgés támadt, hallatszott, ahogy az asszony rizst tör mozsárban... A férfi halkán sóhajtozik, át-átfordul a másik oldalára, és vár feszült türelmetlenséggel... Biztosan mindjárt idejön, hozza a lavórt, hogy lemossa. A bőrét már úgy kimarta az izzadság meg a homok, hogy szinte kigyullad. Ha csak rágondol is a hideg, nedves törülközőre, egész teste összerándul.

Mióta ráomlott a homok, és eszméletét veszette, állandóan fekszik. Az első két nap erős, csaknem 39 fokos láz gyötörte. Meg a folytonos hányás. De aztán lecsökkent a láz, az étvágya kezdett visszatérni. Valószínűleg nem is annyira a homoklavina ütésétől lett beteg, mint inkább a tűző napsütésben végzett s a számára teljesen szokatlan, huzamos munkától. Szóval, különösebb baja nem esett.

Nyilván azért jött rendbe olyan hamar. A negyedik napon szinte teljesen megszűnt a fájás a lábában meg a derekában. Az ötödiken pedig, egy kis gyengeséget kivéve, halvány nyoma sem maradt a nemrég átélt betegségnek. De fekhelyét nem hagyta el, továbbra is súlyos betegnek tette magát. Persze, meg is volt rá az oka. A szökésről ugyanis még korántsem mondott le.

- Már fölébredt?

Félénken szólította az asszony. A férfi csukott szemhéja alól nézte a nőnek a buggyos nadrágon átdudorodó gömbölyű térdeit, és csak érthetetlen nyöszörgéssel válaszolt. Az asszony lassan kifacsarta a törülközőt a horpadt rézlavór fölött, s megkérdezte:

- Hogy érzi magát?
- Hát csak épp...
- Lemossam kicsit a hátát?

Engedelmesen fordult az asszony keze alá, nemcsak azért, hogy elfogadja a betegnek kijáró gondoskodást, hanem, mert jól is esett neki. Valamikor, emlékszik, olvasott egy kisfiúról, akinek lázalmában mindig úgy rémlett: hűvös ezüstpapírba csavarják. Most ő is érezte, ahogy az izzadság meg a homokréteg alatt befülledt bőrét lassanként hűvösség járja át, megszívja magát levegővel. A női test szaga valósággal beivódik a felfrissült pórusokba, és könnyű izgalom árad szét egész testében.

És mégsem bocsátott meg végleg az asszonynak. Más - az, és megint más - emez, egészen különböző dolgok, nem lehet a kettőt összekeverni. A háromnapos szabadsága már rég lejárt. Már semmi értelme a sietségnek. Eredeti terve, amely szerint aláássa a meredek falat, és lankásra teríti, egyáltalán nem bukott még meg, egyszerűen csak nem volt kellően előkészítve. Ha közbe nem szólnak a váratlan körülmények - jelesen a napszúrás -, minden gyönyörűen sikerült volna. Igaz ugyan, a homoklapátolás nehezebbnek bizonyult, mint amilyennek képzelte, pokoli munka, az biztos, és most már minden attól függ, talál-e valami számára megfelelőbb módszert. Nos, épp ez juttatta eszébe az új manővert ezzel a tettetett betegséggel.

Mikor felocsúdott, és látta, hogy ugyanitt fekszik az asszony házikójában, rettenetes düh fogta el. Ezek a falubeli tökfilkók még csak nem is szándékoznak beleavatkozni a dologba. Most már teljes világossággal látta a helyzetét, és rögtön meg is érett benne az elhatározás. Látván, hogy a sérülése nem veszélyes, nem hoztak orvost. Most aztán ő kihasználja ezt, és megtáncoltatja a társaságot, hogy elmegy a kedvük. Éjjel, míg az asszony dolgozik, ő aludni fog. Nappal viszont, mikor a nőnek pihennie kellene, nem hagyja aludni, kibíráhatatlan fájdalmakat szimulálva folyvást nyűglődik majd.

- Fáj?

- Persze hogy fáj... Valószínű, megsérült valahol a gerincoszlop...

- Talán masszírozni kéne?...

- Nem, azt semmi esetre! Hogy volna szabad hozzá nem értőre bízni az ilyesmit?! Könnyen bajt csinálhat vele. Hiszen a gerincvelő - az élet csatornája. És ha hirtelen meghalok? Maguknak lesz abból legnagyobb bajuk. Orvost hívnak! Orvost! Fáj!... Rettenetes, mennyire fáj... Ha nem sietnek, késő lesz!

Sokáig ezt nem bírja elviselni az asszony, és teljesen kimerül. Csökken a munkaképessége, és veszélybe kerül a ház. Ez pedig már érzékenyen érinti a falut. Saját butaságuk folytán, ahelyett hogy kiegészítő munkaerőt kaptak volna, még újabb terhet vettek a nyakukba. És ha most rögtön meg nem szabadulnak tőle, a mulasztást később már nem pótolhatják.

Hanem a terv megvalósítása korántsem ment olyan simán, mint ahogy elképzelte. Az éjszaka itt sokkal zajosabb, mint a nappal. A falon át behallatszik a lapát pengése... az asszony ziháló lélegzése, a kosarakat fölhúzgáló férfiak kiáltozása, csettintgetése... Ráadásul a szél messziről idesodorja a teherautó zakatolását, a kutyaugatást... Akárhogyan erőltette, sehogy sem sikerült elaludnia - túlságosan feszültek voltak az idegei, le sem bírta hunyni a szemét.

Az éjszakai álmatlanságot nappal kellett pótolnia. S ami a legnehezebb a dologban, mind türelmetlenebb lett. Azzal nyugtatta magát, hogy ha netán ez a terve dugába dől is, még marad rengeteg egyéb szökési mód. Attól a naptól fogva most már eltelt egy hét. Épp ideje, hogy kiadják a körözvényt. Az első három nap rendes szabadságnak számított. A további négy viszont - igazolatlan mulasztás. A kollégák, akik sokszor minden alap nélkül is árgus szemmel figyelik, mit csinálnak a többiek, aligha állják meg szó nélkül a dolgot. Egész biztos, az elmúlt esték során valamelyik jótét lélek bekukkantott a lakására. A délutáni naptól átforrósodott, fülledt szobában üresség ásít - látszik, hogy nincs otthon a gazda. A

látogató, úgylehet, lelke mélyén még irigylis is a szerencsés fickót, aki, lám, ki bírta törni ebből az odúból. A következő nap aztán - a sunyi, hátamögötti pletykák, aljas suttogások, megtoldva rosszálló szemöldökráncolásokkal, jelentőséggel teljes ujjmozdulatokkal. És teljes az egyetértés. Lelke mélyén már akkor, indulása előtt érezte, hogy a szokatlan szabadság éppen ilyen reakciót vált majd ki a kollégák körében. És nem is csoda, hiszen a pedagógusok az irigység spóráitól állandóan fertőzött, különleges életmódot folytatnak... Évről évre mint folyó vize hömpölyög el mellettük a sok iskolás gyerek, és továtűnnek, a tanárok viszont, mélyre ásott kő módjára, *ott maradnak* az áradás medrében. Másoknak folyton reményről beszélnek, ők maguk még álmukban sem mernek reménykedni. Felesleges kacatnak érzik magukat, és vagy önkínzó magányba süppednek vagy puristákká válnak, másokat gyötörnek örökös gyanakvásukkal, vádolnak eredetieskedéssel. Olyannyira vágyakoznak a cselekvés szabadságára, hogy óhatatlanul meggyűlölik a szabad cselekvést.

...Baleset érte talán?... Ugyan, ha balesetről lenne szó, nyilván küldtek volna már valahogy értesítést... Esetleg öngyilkosság?... Bajosan. Erről aztán igazán tudna már a rendőrség!... Nem szabad túlbecsülni ezt az együgyű emberkét!... Igen-igen, szántszándékkal tűnt el nyomtalanul, és kár beavatkozni más dolgába... De hiszen már csaknem egy hete... Hogy micsoda alakok vannak, okvetlen muszáj neki felzaklatni másokat, és még csak nem is tudhatja ez az ember, mit forgat a fejében...

Aligha aggódnak ezek érte őszintén. Egyszerűen túlrejtett bennük a csillapíthatatlan kíváncsiság, mint a fán felejtett szilva. A továbbiakban aztán a következőképp alakul a dolog. A rangidős tanár felkeresi a rendőrséget, hogy tisztázzák a körözvény szövegét. Az álszent ábrázata mögött titkolt elégedettség feszül... "Családi és keresztneve: Niki Dzümpei. Életkora: 31 év. Magassága: egy méter ötvennyolc centiméter. Súlya: 54 kilogramm. Haja: ritkás, hátrafésült, brillantint nem használ. Szeme: jobb - 0,8-as; bal -1,0-ás. Bőre: barnás. Ismertetőjegyei: hosszúkás arc, kissé bandzsít. Orra rövid. Állkapcsa szögletes, a bal füle alatt jól látható anyajegy, egyéb

különös ismertetőjegye nincs. Vércsoportja: AB. Rekedt hangon, kissé akadozva beszél. Elmélyült, makacs, de azért tud bánni az emberekkel. Öltözéke: valószínűleg a rovarügyi munkához használt öltönyében van. A fenti szembenézeti fényképe két hónapja készült."

A falu lakói természetesen megtették a szükséges óvintézkedéseket ha egyszer ilyen határozottan folytatják ezt az esztelen kalandot. Egy-két falusi rendőrt orránál fogva vezetni - egyszerű dolog. Arról feltétlen gondoskodtak, hogy különös szükség nélkül rendőr be ne tegye lábát a faluba. Viszont ez az egész ködösítés csupán addig célszerű, amíg ő egészséges, és lapátolni tudja a homokot... És teljes örültség, s rájuk magukra is kockázatos olyan súlyos beteg embert rejtegetni, aki immár teljes egy hete ágyban hever. Ha pedig úgy döntenek, hogy nincs mit kezdeni vele, úgy legésszerűbb, ha minél előbb megszabadulnak tőle, még mielőtt valamiféle botrány keveredik körülötte. Most még ki lehet sütni valami valószínű hangzó mesét. Azt állíthatják például, hogy az illető maga esett a katlanba, és a megrázkódtatástól furcsa rémlátásai kezdődtek. Kétségtelen, hogy ezt a magyarázatot sokkal szívesebben elfogadják, mint az ő fantasztikus állítását, hogy ravaszul a katlanban rejtegették.

Elbődült egy tehén, a hangja - mintha réztrombitát dugtak volna a torkába. Valahol kakas csatázott. A homokkatlanban nincs sem távolság, sem irány. A szokott, normális élet odakint maradt a felszínen, ahol a gyermekek ugróiskolást játszanak az útfélen, s a maga rendes idejében megvirrad, és a hajnali színek egybeolvadnak a fű illatával.

Az asszony igyekezettel mosogatja a férfi testét, sőt túlságosan nagy a buzgalma. Mikor befejezte, szárazra facsarja a törülközőt, az kemény lesz, mint a deszka, és most már így, szárazon törülgeti olyan gondossággal, akár ha bepárasodott ablaküveget fényesítene. Az ébredő reggel hangjaitól meg ezektől a ritmikus dörzsölő mozdulatoktól álmosodni kezdett.

- Igaz is... - A férfi ásítást fojtott el, amely pedig nehezen jött, mintha harapófogóval húznák kifelé belőle. - Hogy is mondjam...

Régóta szeretnék már valami újságot olvasni. Nem lehetne elintézni valahogy?

- Jó, majd megkérdezem kicsit később.

A férfi ebből rögtön megértette: az asszony bizonyítani akarja őszinte jószándékát. Restelkedő, félénk hangján érződött az igyekvés, nem akarja semmiképpen őt megbántani. De ez valahogy még jobban feldühítette... "Megkérdezem?!" Eszerint tehát még újságot sem olvashatok engedély nélkül, vagy micsoda?... Fölmordulva, ellökte magától az asszony kezét. Nagy kedve lett volna fölborítani a mosdótálat mindenestül.

Az ő helyzetében azonban most nem nagyon tanácsos az efféle dühöngés - felborítana vele minden tervet. Hiszen, ugyebár, egy súlyos betegnek aligha illik annyira felhergelődni holmi hitvány újság miatt. Természetesen meg akarja nézni az újságot. Ha egyszer nincs táj, legalább a képeket nézhetné - hiszen ez már annyira jellemző az emberre. Valami könyvben olvasta egyszer, hogy a tájképfestészet éppen a természeti szépségekben szegényes tájakon fejlődött ki, a lapkiadás pedig az iparvidékeken legfejlettebb, ahol meggyengült az emberek egymás közötti kapcsolata. Ezenkívül, hátha talál majd az újságban rendőrségi felhívást arról, hogy eltűnt valaki nyomtalanul... S ha szerencséje van, esetleg a szociális problémákkal foglalkozó rovat valamelyik sarkában épp az ő eltűnéséről közölnek cikket. Persze, ezek a falusiak aligha adnak a kezébe ilyen cikkeket közlő újságot. De a legfontosabb most - a türelem.

Betegséget színlelni nem élvezetes dolog. Olyasvalami, mintha kipattanni készülő, megfeszült rugót szorongatna valaki a markában. Sokáig ezt nem lehet bírni. Viszont az is lehetetlen, hogy minden csak hadd menjen a maga útján. Mindenáron meg kell értetnie ezekkel a fafejűekkel, jöjjenek rá most már maguk is, hogy az ő ittmarasztalása mennyire terhes a számukra. Már ma bármi áron meg kell akadályoznia, hogy a nő akár egy pillanatra is lehunyja a szemét!

(Ne aludj!... Nem szabad elaludnod!...)

A férfi összegörnyedt, és tettetett kínnal felnyögött.

12

Az ágy fölé függesztett ernyő alatt mohón, száját meg-megégetve nyeldeste a tengeri növényekkel fűszerezett, sűrű zöldséges rizslevest. A serpenyő alján homoküledék maradt.

De itt megszakad az emlékezés fonala, és a továbbiakban minden belemerül valami hosszú-hosszú és nyomasztó lidérces álomba. Repedezett, ósdi evőpálcikákon nyargalt furcsa, ismeretlen utcákon. Úgy ült a pálcikákon, akár valami motoros siklócsónakon, és az egész nem is lett volna kellemetlen, hanem mihelyt egy kicsit ellankadt a figyelme - rögtön húzta valami le a földre. Közélről az utca téglavörös volt, távolabbra viszont zöld ködbe olvadt bele minden. Ebben a színekavargásban volt valami nyugtalanító. Végre aztán odasiklott egy kaszárnyaforma, hosszú faépülethez. Olcsó szappan szaga terjengett. Folyton le-lecsúszó nadrágját húzgálva, haladt föl a lépcsőn, és belépett egy üres szobába, ahol csupán egyetlen hosszú asztal volt. Az asztalnál vagy tíz férfi és nő ült, s valamilyen játékba voltak elmerülve. Arccal feléje fordulva, a középütt ülő férfi osztotta a kártyát. Mikor az osztást befejezte, az utolsó lapot hirtelen odanyújtotta neki, és kiáltott valamit. Ő önkéntelenül is átvette a kártyát, és akkor látja csak: nem is kártya, hanem levél. Furcsán puha tapintása volt, és ahogy egy csöppet erősebben megszorította ujjával, vér fröccsent belőle. Nagyot kiáltott, és fölébredt.

Valami mocskos lepeltől nem lát semmit. Ahogy mozdult, száraz papír zizegése hallatszott. Szétnyitott újság volt az arcára borítva. Ördögbe is, megint elaludtam!... Félrelökte az újságot. Homokerek futottak róla szét. A homok mennyiségéről ítélve, nem sok idő telhetett el. A fal résein beszivárgó napsugarak iránya dél körüli időt jelzett. No, annyi baj legyen, de miféle szag ez itt? Friss nyomdafesték?... Lehetetlen, gondolta, és a dátumra pillantott. Tizenhatodika, szerda... Hiszen akkor ez mai újság! Nem hitt a szemének, de a tény - tény maradt. Tehát az asszony teljesítette a kérést.

Fél könyékre támaszkodva, felemelkedett kissé az izzadságtól átívódott matracon. És a fejében rögtön forgószélként kezdtek kavarogni a legkülönfélébb gondolatok, s mindjárt nekifogott aprólékosan, a tekintetét mind tovább-tovább ugratva, átnézni a nehezen szerzett újságot.

“Kibővítették a japán-amerikai vegyes bizottság napirendjét...”

...Hogyan sikerülhetett az asszonynak mégis újságot szereznie?... Talán megérezték ezek a tökfilkók, hogy vannak mégis bizonyos kötelezettségeik vele szemben?... Igen, de az eddigiekből ítélve, reggeltől kezdve mindenféle kapcsolat megszűnik a külvilággal. A kettő közül egy kétségtelen: vagy az, hogy a nő bizonyos, általa még nem ismert módon kapcsolatba tud lépni a kintiekkel, vagy hogy ő maga kapaszkodott ki innen, és úgy vette meg a lapot.

“Hatékony intézkedéseket a közlekedési fennakadások megszüntetésére!”

Nos, rendben van... Vegyük úgy, az asszony maga kapaszkodott ki... Ez viszont elképzelhetetlen kötélletra nélkül. Nem tudom, hogyan sikerülhetett neki, de annyi biztos - használta a kötélletrát... Márpedig ha ez így van... - A férfi agya örült tempóban dolgozott. A rab, aki csakis a szökésre gondol - az egészen más dolog. Viszont az asszony a faluhoz tartozik, nem tűri, hogy eltiltsák a szabad kijárástól. Hogy elvitték a hágcsót, nem más, csupán ideiglenes óvintézkedés. Az én ittmarasztalásomra... Következésképp, ha a

továbbiakban sikerül még jobban elaltatni az éberségüket - előbb-utóbb nekem is módom nyílik rá.

“A fejes hagymában olyan hatóanyag van, amely alkalmas az atomsugárzás okozta ártalmak gyógyítására.”

Úgy látszik, a szimulált betegségre alapozott stratégiám előre nem látható körülményeket vetett felszínre. Már az ókoriak igen helyesen állapították meg: ha alszik a siker - várj!... Miért, miért se, de egyáltalán nem volt ínyére a dolog. Nyugtalanság fészkelte belé. Vajon nem ettől az iszonyú s valahogy igen kellemetlen, furcsa álm miatt van-e?... Nem hagyta nyugton, egyre csak a veszélyes - de miért veszélyes, ő maga sem tudta - levélre kellett gondolnia. Minek is az ilyen álm?!

Nem helyes dolog, hogy ennyire szívére vesz egy közönséges álmot. Bármiféle alkalom kínálkozik, az elkezdett dolgot most már végig kell csinálni.

Az asszony halk pihegéssel, szokása szerint most is a tűzhely közelében a gyékényen aludt. Összekuporodva feküdt, felhúzott térdét ölelte. A feje búbjáig be volt burkolózva egy agyonmosott kimonóba. Attól a naptól fogva egyszer se mutatkozott előtte pucéran, a kimonó alatt azonban, láthatólag, nem volt rajta semmi.

A férfi most már gyorsan átfutotta a szociális problémák rovatát, a helyi híreknek szentelt hasábokat. Természetesen nem talált egyetlen cikket sem saját eltűnéséről, sem pedig nyilatkozatot arról, hogy valaki nyomtalanul eltűnt. Előre tudta, hogy így lesz, ezért különösképpen nem is keseredett el miatta. Csendben fölkelt, és lelépett a földpadlóra. Nem volt rajta más, csak egy hosszú, műselyem alsónadrág. Így volt a legkényelmesebb. A homok odagyűlt, ahol a gumiszalag a derekát szorította, s csak itt jelentkezett a bőrön vörösödés meg viszketegség.

Megállt az ajtóban, föltekintett a homokfalra - szemébe vágott a fény. Körös-körül minden mintha sárga lángokkal égne. Seholy senki. Persze, létra sincs. Egészen természetes. Csak meg akart róla

győződni. Semmi jele, hogy az asszonyt kiengedték. Igaz, amilyen szél van, öt perc se telik bele, minden nyom eltűnik. Meg aztán rögtön ott az ajtó előtt folyik szüntelenül a homok felső rétege - akár ha a bőrét nyúznák róla.

Visszament a házba, s lefeküdt. Légy szállt arra. Kis, barnás színű bormuslica. Valahol biztosan rothad valami. A nylonnal letakart kis kondérból, amely az ágy fejénél állott, megöblítette a torkát, aztán szólította az asszonyt:

- Hallja-e, talán fölkelne egy kicsit...

Az asszony összerezett, s rögtön fölugrott. A kimonó lecsúszott a melléről. A kissé lecsüngő, de még telt kebleken kiütköztek a kék erek. Kapkodó, tétova mozdulattal húzta össze magán a ruhát, elrévedt tekintetén látszott, nem ébredt még föl egészen.

A férfi elbizonytalanodott. Vajon szükséges-e, hogy dühösen és minden kerülgetés nélkül nekiszegezze a kérdést: hol a létra?... Vagy esetleg jobb lesz, ha megköszöni az újságot, és egyúttal megkérdi majd tőle szelíd hangon, jó-szándékkal? Ha csupán azért költötte fel az asszonyt, hogy kiverje szeméből az álmot, leghelyesebb, ha támadóan viselkedik. S ürügy a kötekedésre akad bármennyi. Viszont ez eltérítheti a fő céltól - a súlyos beteg szerepétől. Bajos lenne azt állítani, hogy az effajta magatartás különösebben hasonlítana az olyan ember viselkedéséhez, akinek gerincsérülése van. A legeslegfontosabb számára: meggyőzni ezeket a falusiakat, hogy teljességgel lehetetlen őt munkaerőként felhasználni, és bármi módon elaltatni az éberségüket; annyira máris meglágyultak, hogy - lám - újságot adtak neki. A következőkben ki kell majd módolnia, hogy egyáltalán képtelenek legyenek az ellenállásra.

Hanem minden szivárványos reménye rögtön szét is foszlott.

- Á, dehogy, nem mentem én sehova. A közösségből valaki épp meghozta a fakorhadás elleni szert, amit már rég ígértek... Hát őt

kértem meg rá... Itt, a faluban összesen négy-öt házba jár újság... Külön be kellett mennie a városba, hogy megvegye...

Ilyen egyezés bőven lehetséges. De vajon nem jelenti-e ez, hogy olyan ketrecbe zárták, amelyet nem nyit semmiféle tolvajkulcs? Ha egyszer a helybeli lakosoknak is bele kell nyugodniuk ilyen börtönsorsba, akkor e homokfalak meredeksége nem tréfadolog. A férfit elfogta a kétségbeesés, de hamar összeszedte magát.

- Szóval így?... Hát ide hallgasson... Végül is maga itt a gazda, igaz? Nem pedig holmi házőrző kutya... Mégiscsak lehetetlen, hogy ne mehessen ki innen szabadon, és ne akkor térjen vissza, amikor kedve tartja!... Vagy talán olyasmit követett el, hogy nem mer a falujabeliek szemébe nézni?

Az asszony álmos szeme tágra nyílt a csodálkozástól. Elfutotta a vér, mintha áttüzesedett volna, sőt a férfinak úgy rémlett - egyszerre világosabb lett a szobában.

- Ezt meg honnan veszi? Nem merek a szemükbe nézni... Miket össze nem hord!

- No jó, de akkor nem kell olyan félénknek lennie.

- Ha kimegyek is, nincs ott nékem semmi különös tennivalóm...

- Eljárhatna sétálni!

- Sétálni?

- Igen-igen, sétálni. Járkálni ide-oda, az talán nem jó? Arról van szó, mielőtt én ideérkeztem, maga kijárhatott innen, amikor akart?

- De hát csak úgy, cél nélkül - hiábavaló fáradság...

- Nem viccelek! Gondolja meg alaposan! Lehetetlen, hogy meg ne értse!... Hiszen még a kutya is beleőrül, ha sokáig ketrecbe zárják!

- Igenis, sétáltam! - kiáltott föl az asszony tompa, monoton hangján.
- Igazán mondom, annyit hagytak járkálnom, amennyi jólesett...
Amíg ide nem kerültem... Sétálgattam én sokáig gyerekekkel a karomon... Meg is kínlódtam én ezeket a sétákat...

A férfi nem számított ilyesmire. Valahogy olyan furcsán beszél ez az asszony. S mikor így néz rá, nincs ereje válaszolni.

Igen, csakugyan... vagy tíz évvel ezelőtt, mikor az összeomlás terpeszkedett az országon, mindenki csakis arra vágyakozott, hogy sehova se kelljen eljárnia. Ebben látták akkor ők a szabadságot. De vajon kimondható-e, hogy az ilyen szabadságtól immár megcsömörlöttek? S valóban, téged magadat is, úgylehet, épp az vonzott ide, ebbe a homokpusztába, hogy már kifulladtál a kísérteties szabadság utáni hajszában?... Homok... Az 1/8 milliméterek végtelen vándorlása. Negatív filmtekercsen fordított önarckép ez, a sehova-ki-nem-mozdulás adta szabad élet példázatául. Hiszen a gyerek is, aki pedig hajlandó bármennyit csavarogni, sírva fakad, ha eltéved.

Az asszony hirtelen hangot váltott:

- Hogy érzi magát? Rendben van minden?

Na, mit bámulsz rám, mint valami birka?! A férfi dühbe gurult. Megállj, hétrét görnyesztelek, de be kell ismerned, hogy te vagy a bűnös mindenben! Már csupán a gondolattól végigborsózott a háta, sőt valami pattogzást vélt hallani, mintha rászáradt enyvet kaparnának a bőréről. Mintha megérezte volna a bőre a "görnyesztelek" szóhoz kapcsolódó asszociációkat. Egyszerre csak a háttérből kibontakozó sziluetté változott át az asszony. A húszéves férfit gondolatok izgatják. A negyvenévest a bőr bódítja el, viszont a harmincéves számára legveszélyesebb, ha a nő sziluetté változik. Könnyedén átölelheti ezt az árnyat, akár önmagát ölelné... Hanem a nő mögött száz szempár les... És ez az asszony csupán báb, akit a leselkedők zsinóron rángatnak... Csak annyi kell, hogy megöleljed, s már téged is a madzagjukra fűznek... Akkor aztán pillanatok alatt

kiderül ez a hazugság is a sérült gerincről. S ugyan megteheti-e, hogy olyan helyen, mint ez itt, sutba vágja egész eddig volt életét?!

Az asszony oldalozva húzódott közelebb. Gömbölyű térdei a férfi ágyékának nyomódtak. Állott víz áporodott, sűrű szaga terjengett körös-körül. Áradt az asszony szájából, orrából, füléből, hónaljából, egész testéből. Tűzforró ujjai félénken, tétován siklottak le-föl a gerincén. A férfi teste megfeszült.

A dörzsölő ujjak hirtelen lecsúsztak az oldalára. Nagyot kiáltott:

- Csiklandok!

Az asszony elnevette magát. Kicsit kacér is volt, de egyúttal érződött rajta a megszeppenés. Mindez egészen váratlanul érte a férfit, s nem tudta még, hogyan viselkedjék. Vajon mit akarhat a nő?... Hiszen még az előbb hunyorgott, teljes erővel igyekezőn felébredni... Viszont az első estén is ugyanígy nevetett, mikor mellette elhaladva, hirtelen oldalba bökte... Esetleg valami különös értelmet tulajdonít ezeknek a bökődéseknek? Úgylehet, a lelke mélyén nem hisz ebben az ő betegségében, és mindezt azért csinálja, hogy meggyőződjék a dologról... Nem lehetetlen... Jó lesz vigyázni! Az asszony ingerkedése - a legközönségesebb csapda, s végeredményben éppen ugyanaz, mint a rowarevő ragadozónövények bódító, mézes illata. Előbb csak provokálja, hogy tegyen rajta erőszakot, abból botrányt kavar, aztán pedig már azt veszi csak észre: keze-lába össze van béklyózva a zsarolás láncával.

13

A férfi kiizzadt, szinte olvadozott, mint a viasz. A pórusaiból csorgott a veríték. Órája megállt, nem tudta, mennyi idő lehet. Odafönt talán még javában süt a nap, itt, a húszméteres gödör mélyén azonban már sötétedett.

Az asszony mélyen aludt még. Keze-lába meg-megrándult idegesen - valamit álmodott. A férfi épp föl akarta zavarni, de belátta, nem érdemes. Már úgyis kialudta magát.

Felült, hadd járja egy kis szellő a testét. Amikor álmában elfordult, a törülköző - úgy látszik - lecsúszott az arcáról, most aztán a két füle mögé, az orra környékére meg a szája két sarkába annyi homok ragadt - akár marokkal szedheti.

Becsöppentett a szemébe, és a törülköző sarkaival beborította. De csak miután néhányszor megismételte a műveletet, akkor tudta végre kinyitni rendesen. Még két-három nap, és kifogy a szemcsepp. Már csupán emiatt is jó lenne, ha valahogy vége szakadna mielőbb ennek a dolognak. A teste olyan nehéz, mintha vaspáncélban mágnesen feküdne. Teljes erőből meresztette a szemét, de az ajtón beszűrődő halvány fényben az újság hieroglifái csak meredt lábú, döglött legyeknek látszottak.

Persze, az lett volna az igazi, ha még napközben megkéri az asszonyt - olvasson föl neki. Így megakadályozta volna az alvásban is. Egy csapással két legyet üt. De sajnos, ő maga előbb elszunnyadt, mint az asszony. Akárhogy igyekezett - mindent elrontott.

És most megint kínlódhat ezzel a kibírhatatlan álmatlansággal. Megpróbált a lélegzés ütemére számolni száztól visszafelé. Próbált gondolatban lépésről lépésre végigmenni a szokott úton hazulról az iskoláig. Azt is próbálta, hogy meghatározott rendben felsorolja az ismert rovarok nevét, fajok és családok szerint csoportosítva. Mikor aztán meggyőződött róla, hogy minden igyekezete hiábavaló, még idegesebb lett. Kint a katlan peremén száguldozó szél tompa zúgása... Nedves homokot szeletelő lapát korcog... Távoli kutyaugatás... Alig hallatszó hangok zshivaja ide-oda lebben, akár a gyertyaláng. A szüntelen homokpergés, amely úgy köszörüli az idegvégződéseket, mintha dörzspapírral csiszolgatnák... S mindezt el kell viselnie.

De még hagyján, valahogy kibírja. Hanem abban a pillanatban, mihelyt a kékes hajnali fény lesiklott a gödör széléről, minden a visszájára fordult. Rátört az álmoság, ami ekkorra már úgy beleivódott, mint szivacsba a víz. S ha ez a bűvös kör valahol meg nem szakad, úgy a homokszemcsék, hovatovább, nemcsak hogy az órát, de magát az időt is megállítják.

Az újságban változatlanul ugyanazok a cikkek. Halvány nyoma sincs annak, hogy teljes egy hét kiesett. Ha ablak ez a külvilágra, akkor bizony, úgy látszik, homályos üvegből csinálják.

“Az adóval kapcsolatos korrupció a magáncégektől átterjedt a városi hatóságokra is...” “Az egyetemi városokat az ipar Mekkáivá kell fejleszteni...” “Az üzemek egymás után szünetet be a munkát. Közeleg a Szakszervezeti Főtanács ülése; a téziseket nyilvánosságra hozzák...” “Egy anya megölte két gyermekét, majd megmérgezte magát...” “Az autólopás - új életstílus avagy a bűnözés új formája?...” “Ismeretlen leány már három év óta hordja a virágot egy rendőrbódéhoz...” “Tokió olimpiai költségvetési nehézségei...” “A fantom ismét leszúrt két leányt...” “Egyetemi hallgatók kábítószerekkel ássák alá egészségüket...” “Az őszi szélviharok kihatnak a részvények árfolyamára...” “Blue Jackson, a híres tenorista, Japánba érkezik...” “A Dél-Afrikai Unióban ismét zavargás tört ki: 280 halott és sebesült...” “Tandíjmentes tolvajiskola; nők mint bűnrészesek - sikeres gyakorlati vizsga után végbizonyítvány.”

Sehol egyetlen cikk, amelyet kár volna elmulasztani. Fantomtégglákból rakott kísértetkastély, ablakrésekkel. Egyébként, ha csak az léteznék a világon, amit valóban kár lenne elmulasztani, törékeny és hitvány üvegsecsebecsévé silányodnék a valóság, amelyet ments isten megérinteni is. Az élet azonban - ezek az újságcikkek. Ezért, aki felismeri az élet értelmetlenségét, az a saját házába helyezi iránytűje központját.

És most egyszerre szemébe ötlött a megdöbbentő cikk:

“Tizennegyedikén reggel nyolc óra tájban a Jokogava utca 30. alatti lakóház-építkezésnél Tasiro Cutomu (28 éves) exkavátorkezelőre,

aki a Hinohara Társaság alkalmazásában dolgozott, rázuhant a leomló homok, és súlyos sérüléseket szenvedett. A közeli kórházba szállították, de hamarosan meghalt. A Jokogava körzeti rendőrőrs által lefolytatott nyomozás megállapította: a szerencsétlenséget minden valószínűség szerint az okozta, hogy a tíz méter magas domb aljából túlságosan sok homokot ásott ki."

Érthető!... Ezek tehát szándékosan lökték az orrom elé a cikket. Cél nélkül nem törekedtek volna teljesíteni a kérésemet. Még jó, hogy vörös tintával be nem keretezték. A túlságosan hepciáskodó fickók számára pedig még állítólag Fekete Jack-féléket is tartalékolhatnak. Bőrzsákot megtöltenék homokkal - az ilyen bunkóval úgy lehet ütni, akár vasbottal vagy ólomfütykössel... Akármennyit mondták is, hogy folyik a homok, azért csak más az, mint a víz... Vízben lehet úszni, a homok viszont eltemeti az embert, agyonnyomja a súlyával...

Túlságosan rózsás színben láttam eddig a helyzetet.

14

A taktikaváltást azonban erős megtorpanások kísérték, és rengeteg időt foglalt le. Eltelt már vagy négy óra, amióta az asszony kiment lapátolni. Ez idő alatt a homokkal töltött kosarakat már másodszor is felhúzták, a cipekedők végeztek, és elmentek a teherautóhoz. Miután a férfi jó ideig hallgatózott, s meggyőződött róla, hogy már nem jönnek vissza, csendben fölkel, és felöltözött. Az asszony elvitte magával a lámpát, most hát mindent tapogatva kellett csinálnia. A cipője félig volt homokkal. Nadrágszárát betúrta a zokni szárába, elővette a lábszártekerőket és zsebre tette. Ügy döntött, hogy a rovarfogó eszközöket és egyéb holmiját az ajtónál helyezi el, hogy majd könnyebben megtalálja. A földes padlójú részt, ahova

lelépett, vastag homokszőnyeg borította, így nem is kellett lopakodnia, elnyelte a léptek zaját.

Az asszony elmerülten dolgozik. Könnyedén döfködi a homokba a lapátot. Egyenletesen fújtatva lélegzik. A lábánál álló lámpa fényében hosszú árnyék táncol. A férfi lélegzetvisszafojtva lapult a ház sarka mögött. Kezébe fogta a törülköző két végét, oldalt jó erősen meghúzta. Tízíg számolok, s kiugrok... Abban a pillanatban kell rácsapnom, mikor épp lehajolva emelni kezdi a tele lapátot.

Azt persze bajos lenne állítani, hogy nincs semmiféle veszély. Viszont az biztos, hogy a falubeliek jó félóra múlva már egész másképp fognak viselkedni vele szemben. Hiszen valóban kell léteznie annak a bizonyos tisztviselőnek, akit a rendőrségről várnak. Nyilván nem véletlen, hogy a vénember eleinte épp ezzel a rendőrségi tisztviselővel tévesztette őt össze, és egyszerre roppant óvatos lett. Úgy látszik, számítanak rá, hogy minden percben betoppanhatnak hozzájuk ellenőrzésre. Ha pedig így van, akkor az sincs kizárva, hogy a nyomozás során a falusiak véleménye megoszlik, és már lehetetlenné válik tovább titkolni a létezését, s végül mégis elállnak attól a gondolattól, hogy itt tartás fogságban. Igaz, nincs semmi biztosíték rá, hogy ez a félóra nem tolódik-e ki esetleg fél évre, akár teljes esztendőre vagy még tovább. Félóra vagy egy év - az esélyek egyenlőek. Fogadást nem mert volna kötni egyikre sem.

Ha azonban elképzeli, hogy a segítő kéz már-már feléje nyúl, akkor sokkalta célszerűbbnek látszik, ha tovább szimulálja a betegséget. Folyton ehhez a problémához kanyarodtak vissza gondolatai. Mivel olyan országban él, ahol törvény és rend uralkodik, természetes, hogy számíthat a segítségre. Azok az emberek, akik a titokzatosság homályába burkolózva, semmiféle életjelt nem adtak magukról, és így a nyomtalanul eltűntek listájára kerültek, az esetek többségében maguk is épp ezt akarták. Ezenkívül, ha semmi jel nem mutat bűntényre, az eltűnési eseteket nem bűnügyként kezelik, hanem az állampolgárok magánügyeként, és a rendőrség különösképpen nem avatkozik a dologba. Viszont az ő esete egészen más. Ő igenis várja

a segítséget, ő mindenkit felszólít rá - neki egyre megy, hogy kitől kapja. Még olyan ember előtt is, aki sohasem látta őt, a hangját nem hallotta, rögtön világossá válik minden, ha csak futólag ránéz a gazda nélkül maradt házra. S bent a félig kiolvasott könyv, kinyitva azon az oldalon, ahol abbahagyta... Aprópénz az öltönye zsebében, amiben a munkahelyére szokott bejárni... Aztán a csekkfüzete. Bár szerény summáról szól, de az utóbbi időben nem vett ki belőle. Fiókjában a még ki nem száradt, rendezésre váró rovarok... Postára készített és felbélyegzett megrendelés egy új rovargyűjtő dobozra... Minden szertehagyva, befejezetlenül, minden mutatja, hogy a gazda vissza akar térni. A látogatónak, akarja vagy nem akarja, fel kell figyelnie a könyörgésre, amely szinte hallatszik ezekben a szobákban.

Igen... Csak az a levél ne lett volna... Csak az a bolond levél ott ne lenne... De tény, hogy megírta... Az álom igazat mondott, ő viszont ismét azon igyekszik, hogy meggyőzze magát valamiről. Minek? Elég a kertelésből! Ami megtörtént, visszacsinálni nem lehet. A saját kezével már régen megfojtotta volna magát.

Teljes titokban tartott mindent, ami kapcsolatban volt ezzel a mostani szabadságával, és szándékosan nem mondta el egyetlen kollégájának sem, hova készülődik. Sőt, nemcsak hogy hallgatott, de tudatosan igyekezett titokzatossá tenni a kiruccanást. Ugyanis kitűnő alkalom volt ez - jobbat kitalálni sem lehetett volna rá -, hogy bosszantsa ezeket az embereket, akik mindennapi szürke életükkel maguk is tetőtől talpig szürkévé váltak. Most aztán önmagát alázta meg. Most beláthatja, hogy az egész nagy szürkeség közepette, természetesen nem ő, hanem a többiek, lehettek volna más színűek is: pirosak, kékek, zöldek.

Vakító napsütésben tündöklő nyár igazából csak regényekben meg filmekben létezik. Az életben a szerény kisember vasárnapjaiban ölt testet. A kisemberéiben, aki kirándul a városon túlra, ahova ugyanaz a maró füstszag kíséri el, és hever a földön, maga alá terítvén az újságot, a politikának szentelt oldalaknál szétnyitva... Termosz mágneses kupakkal meg konzervált gyümölcsle... hosszú sorban

állás után bérebe vett csónak - óránként 150 yenért. Tengerpart, ahova a hullámverés döglött halaktól hemzsegő, ólomszín tajtékot hány ki... Aztán pedig a halálfáradt emberekkel telizsúfolt villamos... Mindenki jól ismeri mindezeket, de mert nem akarja, hogy ostobának nézzék, aki csak úgy hagyja magát bolondítani, hát nagy igyekezettel a szürke alapra valami ünnepségformát fest. Szánalmas külsejű, borostás apák noszogatva rángatják elégedetlen gyermekeiket, hogy helyeseljenek már ők is: milyen gyönyörűen telt a vasárnap. Kis epizódok, amelyeneket mindenki látott már legalább egyszer a villamos sarkában... Majdnem megható, ahogy elirigylük a mások boldogságát.

Hanem még ha csak erről volna szó, különösebben nem venné szívére az egészet. Ha az a bizonyos egyén nem úgy reagált volna mindenre, mint ahogy a többi kolléga, aligha makacsolja így meg magát.

Csakhogy ez teljesen megbízott őbenne. Őszinte, nyílt tekintete volt ennek az embernek, az arca mindig olyan, mintha frissen mosakodott volna. Aktívan részt vett a szakszervezeti mozgalomban. Egyszer megpróbálta, hogy ennek az embernek feltárja őszintén a legbensőbb gondolatait, amelyekről még soha nem beszélt a többinek.

- Neked mi a véleményed?... Engem valósággal kínoz már az életet alátámasztó oktatás problémája...

- Mit jelent ez az "alátámasztó"?

- Hát, általában az az oktatás, amely az illúziókon alapszik. Olyan illúziókra támaszkodik, amelyek kényszerítik az embert, hogy a nem létező dolgokat létezőknek fogja fel. Vegyük például a homokot - szilárd testnek számít, ugyanakkor viszont nagymértékben rendelkezik hidrodinamikai tulajdonságokkal. Épp ezzel csigázta fel bennem annyira az érdeklődést...

Az illető erre meghökkent. Macskaformán görnyedt háta még jobban meggörbült. De arckifejezése, ahogy mindig, most is nyílt

maradt. Semmivel sem árulta el, hogy a gondolat netán ellenszenves neki. Valaki egyszer azt mondta róla, hogy a Möbius-szalagra hasonlít. A Möbius-szalag - olyan papírcsík, amelyet kétrét hajtva, a végein összeragasztanak. Így aztán nem lesz se színe, se fonákja, mindkét oldalán egyformán sima lap. Lehetséges, hogy ezzel a gúnynévvel olyasmit akartak kifejezni, hogy ez az ember afféle Möbius-szalagként egybeforrasztotta a szakszervezeti tevékenységét az egyéni életével? A kissé csúfondáros melléközöngével együtt helyeslés is kicsengett ebből a gúnynévből.

- Talán a realista képzésre gondolsz?

- Dehogya. Nézd csak meg ezt az én példámat a homokkal... vajon a világ végső soron nem hasonlít-e a homokra?... Ez a bizonyos homok, mikor nyugalomban van, semmit sem mutat igazi lényegéből... Valójában véve nem is a homok mozog, hanem maga a mozgás - homok... Jobban nem tudom megmagyarázni...

- Értem én így is. Hiszen az oktatás gyakorlatába szervesen beleilleszkednek a relativizmus fontosabb elemei.

- Nem, ez nem így van. Én magam válok homokká... Mindent a homok szemével látok... Ha egyszer meghal az ember, nem kell félnie, hogy még egyszer meghal...

- Nem vagy te idealista, hallod-e?... Hiszen te félsz, hogy úgy mondjam, a saját tanítványaidtól, igaz?

- Mégpedig azért, mert én a tanulókat is bizonyos fokig a homokhoz hasonlóknak tartom...

Ő erre fölkapagott, kivillantva fehér fogsorát, és semmivel el nem árulta közben, hogy esetleg nincs ínyére ez a beszélgetés, amelyben pedig nem találtak meg az egyetértés érintkezési pontjait. Az egyébként is apró szeme egészen eltűnt arca redői között. Emlékszem, én magam sem állhattam meg, hogy viszonzásul el ne mosolyodjam. Ez az ember valóban Möbius-szalag volt. Jó és rossz

értelemben egyaránt. Tisztelni kellett tehát akár csupán ezért a jó oldaláért is.

De még ez is, ez a "Möbius-szalag" is, csakúgy, mint a többi kolléga, világosan kimutatta sekélyes irigységét az ő mostani szabadságát illetően. Ezúttal egyáltalán nem hasonlított Möbius-szalagra. Nyilván rágta az irigység, s örült is. A megtestesült jószág gyakran vált ki dühöt. Éppen ezért őt pukkasztani valami különleges élvezetet jelentett.

És itt ez a levél... Bedobott kártya, amit már vissza nem vehetsz... A tegnapi lidérces álmot semmiképp sem szabad véletlennek tekinteni.

Hazudna, ha azt állítaná, hogy közte és a között a másik nő között semmiféle szerelem nem volt. Valami homályos és mondhatni, meghatározhatatlan viszony szövődött közöttük, és ő sohasem tudta, mit várhat partnerétől. Elég volt például azt mondania, hogy a házasság lényegében olyasvalami, mint a szűzföld föltörése, amaz fellebbezhetetlenül és szinte haraggal vágott vissza, hogy a házasságnak a ház bővítését kell jelentenie, amely immár szűkössé vált. Ha fordítva mondja - a nő ezt is feltétlenül megkontrázta volna. Játék volt ez - egymás túllicitálása, amely lankadatlan hévvel tartott már két év és négy hónap óta. Talán helyesebb volna úgy meghatározni, hogy nem annyira elveszítették szenvedélyüket, mint inkább végül is megfagyott bennük, mivel túlságosan idealizálták.

S ekkor egyszer csak teljesen váratlanul megérett benne az elhatározás - levelet hagy, amelyben közli, hogy bizonyos időre elmegy egyedül, s a helyet nem nevezi meg, hova. A titokzatosság, amellyel ezt a kiruccanását körülvette, s amely olyan ellenállhatatlanul hatott a munkatársaira, a nőnél sem maradhat hatás nélkül. Az utolsó pillanatban azonban, amikor már megcímezte a levelet, és felragasztotta rá a bélyeget, úgy gondolta, bolondság az egész, és otthagya az asztalon.

Az ártatlan tréfa így automatikusan működő titkos zár szerepét töltötte be, amelyet csupán a páncélszekrény gazdája tud kinyitni. A

levél feltétlenül szemet szúrt már valakinek. A tartalmát, természetesen, úgy tekintik, mint szándékosan hátrahagyott bizonyítékot arra, hogy írója igenis a saját akaratából távozott. Így hasonlóná vált a naiv bűnözőhöz, aki, noha látták a tett színhelyén, buta csökönnyösséggel megsemmisíti az ujjlenyomatait, s ezzel újabb bizonyítékot szolgáltat maga ellen.

A szabadulás lehetősége messzire került tőle. És most, noha még nem veszítette el a reményt, ez a remény haldoklik a méregtől, amelyet ő maga töltött belé. Most egyetlen kiút van számára - nem megvárni, míg majd kinyitják a kaput, neki magának kell kinyitnia, és kitörnie innen akár erőszak árán is. Most már semmiféle tétovázásnak helye nincs.

Lábát megfeszítve felágaskodott, hogy lábujjai sajogva mélyedtek a homokba, s közben határozott: tízig számolok, és kiugrok. De már tizenháromnál tartott - s még nem tudta elszánni magát. Végül kivárt még négy lélegzetet, s előlépett a házsarok mögül.

15

Ahhoz, hogy végrehajtsa elgondolását, túlságosan lassan haladt. A homok elnyelte minden erejét. Közben a nő hátrafordult, és a lapátnyélre támaszkodva, csodálkozó tekintettel meredt rá.

Ha igazában ellenkezni akart volna az asszony, úgy az eredmény egész másképp alakul. A meglepetésre alapozott számítás azonban jól bevált. Igaz, a férfi nagyon idegesen viselkedett, de a nő a megdöbbenéstül szinte megbénult. Eszébe sem jutott, hogy kivédje a támadást a lapáttal, pedig ott volt a kezében.

- Ne csapj lármát! Nem lesz semmi bántódásod!... Csönd!... -
suttogta fojtott hangon, miközben kapkodó sietséggel tömkölte a nő
szájába a törülközőt. De az nem is próbált ellenállni az ügyetlen és
vak erőszaknak.

Ahogy a férfi észrevette passzivitását, végre összeszedte magát.
Kihúzta a nő szájából a törülköző végét, és szorosán körülcsavarta
az arcán, erősen meghúzva hátul, a tarkóján, a csomót. Majd a jó
előre készenlétbe helyezett lábszártekerővel teljes erőből
összekötözte hátracsavart kezeit.

- Most pedig gyorsan be a házba!

Az asszony, szinte megkövülve, nemcsak az erőnek engedve,
hajlott a felszólításra. Ugyan miféle ellenségeskedésről lehetne már
itt szó - halovány kísérletet sem tett az ellenállásra. Nyilván valami
hipnotikus letargiához hasonló állapotba került. A férfi nem
gondolkozott most azon, tulajdonképpen mit is tett, és nem tudta,
vajon azt csinálja-e, amire épp szükség van, a durva erőszak
azonban, úgy látszik, megfosztotta a nőt minden
ellenállóképességétől. A ház földes részéből továbbterelte foglyát a
gyékényszőnyeges padozatra. A másik lábszártekerővel a két lábát
kötözte össze bokánál. Mindezt teljes sötétségben, tapogatva csinál-
ta, és a maradék tekerődarabbal, a biztonság kedvéért, még egyszer
áthurkolta a nő lábát.

- No, most pedig ülj itt nyugodtan, értetted?... Ha rendesen
viselkedsz, nem bántalak... De vigyázz, én nem ismerek tréfát...

Egyre arrafelé tekingetve, ahonnan az asszony szuszogása
hallatszott, az ajtóhoz hátrált, majd hirtelen kiugrott, fölkapta a
lámpát és a lapátot, s rögtön visszatért a házba. Az asszony közben
oldalt elfeküdt a gyékényen. Szaporán zihálva lélegzett, és a légzés
ütemére mozgatta a fejét föl-le. Belégzésnél mindig kinyújtotta az
állát - valószínűleg azért, hogy a homokot be ne szippantsa a
gyékényről, kilégzésnél pedig fordítva, hogy az orrán kiáradó levegő
nagyobb erővel fújja le arcáról a port.

- Jól van na, kibírod még egy kicsit. Megvárod, míg visszajönnek ezek a föntiek a kosarakkal. Később aztán mindarról, amit itt összefecsegetem, jobb lesz hallgatnod. Azonkívül, hiszen megfizetem a szállást, amennyi időt itt töltöttem... No persze, ami költséged ténylegesen volt, azt te magad számolod föl nekem... Rendben lesz így?... Nem értesz egyet?! Az igazat megvallva, semmit sem kellene fizetnem, de én szeretem a dolgokat becsületesen elrendezni, így aztán akarod vagy nem, én átadom ezt a pénzt.

Kezével átfogta saját torkát, mintegy segítvén magának a lélegzést, így figyelt feszülten és nyugtalanul valami kintről hallatszó zajra. Igen, jobb lesz eloltani a lámpát. Fölbillentette a cilindert, s már épp el akarta fújni a lángot... Nem, előbb még egyszer megnézem, mi van a nővel. A lábán elég szoros a kötés - egy ujjat se lehet aládugni. A kezén ugyancsak rendben a tekerő - a csuklók kivörösödtek, az elevenig letöredezett körmök színe akár a régi besűrűsödött tintáé.

Száján a kötés - jobbat kívánni se lehetne. Az asszony egyébként is halovány ajkait úgy szétlapította, biztos nem maradt bennük egyetlen csepp vér sem - akár kísértetnek elmehetne. A kiszivárgó nyál feje alatt a gyékényen sötét foltot hagyott. A lámpa ingó-lengő fényében onnan, az asszony felől, mintha hangtalan jajgatás hallatszanék...

- Nem tehetek róla. Te magad keverted a bajt... - A férfi sietve odavetett szavaiból idegesség érződött. - Megpróbáltál becsapni, ugye, én - ugyanúgy téged. Tehát kvittek vagyunk? Végtére is ember vagyok én, nem lehet engem csak úgy láncra kötni, mint egy kutyát... Akárki megmondja, hogy amit én csinállok, az becsületes, törvényes önvédelem.

Az asszony hirtelen arra fordította a fejét, s félig hunyt szeme sarkából igyekezett elkapni a férfi tekintetét.

- Mi az, mondani akarsz valamit?

Amaz valahogy furcsán intett a fejével. Lehetett az igen is, meg nem is. A férfi közelebb vitte fejéhez a lámpát, megpróbálta kiolvasni a szeméből. Az első pillantásra alig akarta elhinni: a nő szemében nem volt sem harag, sem gyűlölet, csak elmondhatatlan nagy szomorúság és, úgy rémlett, valami könnyörgésféle.

Lehetetlenség... Valószínű, csak káprázat... A "beszédes szemek" - egyszerűen szóvirág... Hogy is lehetne bennük kifejezés, mikor a szemgolyónak nincs saját izomzata? A férfi azonban mégis elbizonytalanodott, és már nyúlt, hogy meglazítsa a nő száján feszülő törülközőt.

De rögtön vissza is rántotta a kezét. Sietve eloltotta a lámpát. A kosarasok hangja közeledett. Hogy az eloltott lámpát majd könnyebb legyen megtalálnia, odaállította a gyékényszőnyeg legszélére, majd elővette a mosdóállvány alól a vizesbográcsot, föléhajolt, és mohón inni kezdett. Aztán megmarkolta a lapátot, s odaállt szorosan az ajtóhoz. Teljesen átizzadt. Na most... Még öt-tíz perc türelem... Határozott mozdulattal magához szorította a rovargyűjtő ládikót.

16

- Hé! - kiáltotta egy rekedt hang.

- Mit csináltok odalent? - hangzott szinte visszhangként egy másik, amely még megőrizte fiatalos csengését.

Olyan sűrű sötétség terpeszkedett a katlanban, úgy rémlett, akár fogózkodni lehetne benne, viszont kívül, nyilván, feljött már a hold, mert a homok meg az ég határán homályos foltként egybefolyva sötétlett az embercsoport.

A férfi, jobb kezében a lapáttal, kúszni kezdett a gödör fenekén.

Fönt pimaszkodó vihogás támadt. Horgas végű kötél ereszkedett le, hogy felhúzzák majd a bődönöket.

- Nyanya, gyerünk már gyorsabban!

Ebben a pillanatban a férfi nekirugaszkodott, és porfelhőt kavarva maga mögött, a kötélhez rohant.

- Hé, húzd föl! - ordította el magát, s mindkét kezével belekapaszkodott az érdes kötélbe, de olyan erővel, hogy tán ha kőből lett volna, akkor is belemélyednek az ujjai.

- Húzzad föl! Húzzad! Amíg föl nem húztok, nem engedem el... A nő bent fekszik a házban összekötözve! Ha segíteni akartok rajta, húzzatok föl minél gyorsabban! Addig én senkit oda nem engedek hozzá!... Akárki megpróbál behatolni, lapáttal verem szét a koponyáját! Bíróság lesz belőle - én nyerem meg! Elnézésre ne számítsatok!... Na, mit pizsmogtok?! Ha most rögtön fölhúztok, nem teszek feljelentést, hallgatok az egészről... A törvénytelen fogvatartás - súlyos büntett!... Hé, mi van ott? Gyerünk, húzzátok!

A lehulló homok az arcába csapott. Inge alatt, a nyakától lefelé csúszik valami kellemetlen tapadós anyag. Forró lehelete szinte égeti az ajkát.

Odafönt mintha tanakodnának. S egyszerre - erős rántás, a kötél megindul fölfelé. Himbálódzó teste sokkal súlyosabb, mint sejtette, szinte kitepi markából a kötelet. Megkétszerezett erővel kapaszkodik belé. A görcs, akár ha visszafojtott nevetés lökné benne fölfelé, összerántotta a hasizmát, és a száján sugárban lövellt ki a hányás. Az egy hete tartó ostoba álom szétfoslott hát, és elszáll... Jól van, na... Jól van... Most már megmenekült!

Hirtelen súlytalanságot érzett, és lebegni kezdett a térben... Ez az érzés, akár a tengeribetegség, egész testében szétterjedt; a kötél,

amely eddig csaknem lenyúzta tenyeréről a bőrt, most ernyedten simult a markába.

A gazemberek elengedték!... Fején átbukfencezve, sután lehuppant a homokba. A rovargyűjtő ládikó undok reccsenéssel tört össze alatta. Aztán, arcát érintve, valami elsurrant a közelben. Nyilván a horog, ami a kötél végére volt kötve. Az aljasok! Mit csinálnak? Még jó, hogy nem akadt belé. Megtapogatta az oldalát, amelyikkel rázuhant a ládikóra - úgy látszik, különösebben nem fáj sehol. Fölugrott, mintha rugó lökte volna, s elkezdte keresni a kötelet. De felhúzták már.

- Hülye banda!

A férfi eltorzult hangon rikácsolta:

- Hülyék! Ennek ti isszátok meg a levét!

Semmi válasz. Csak valami halk suttogás - a szavakat nem lehet kivenni - úszik feléje füstcsóvaként. Mi van a suttogás mögött: gyűlölség avagy gúny - nem tudható. S ez kibírhatatlan.

A düh és a megalázottság, mint két acélabroncs, megbénította a testét. Tovább kiabált, öklét úgy összeszorította, hogy a körmök bevájtak izzadt tenyerébe.

- Még mindig nem értitek?! Ügy látszik, hiába nektek a beszéd. De csináltam én olyasmit is, amit a ti eszetek is felfog! Nem megmondtam, hogy a nő össze van kötözve ott bent?! Amíg engem innen ki nem húztok, vagy a kötélletrát le nem engeditek, ugyanúgy megkötözve fog feküdni... És nem lesz, aki eltakarítsa a homokot... Nos, ez hogy tetszik?... Gondoljátok csak meg alaposan!... Ha itt betemet mindent a homok, a ti károtok, igaz? A homok átcsap a gödrön, és elkezd beözönlenni a faluba!... Akkor mit csináltok majd?... Miért nem feleltetek?!

Válasz helyett amazok egyszerűen elmentek, csak a homokon vonszolt kosarak nyikorgása maradt mögöttük.

- De miért?... Miért mentek el így, szó nélkül?

A nyomorúságos nyöszörgést csak ő maga hallotta, más senki. Egész testében reszketve hajolt le a földre, és tapogatózva kezdte összekeresgélni a széttörött rovarládikó tartalmát. A spirituszos fiaskó, úgy látszik, eltörött: ahogy hozzáért, az ujjai közt kellemes hűvösség szivárgott. Hangtalanul elsírta magát. De nem keseredett el túlságosan. Egyre úgy rémlett neki, hogy nem ő sír, hanem valaki más.

A homok úgy kúszott utána, mint álnok vadállat. A vaksötétben bukdácsolva, s a lábát alig-alig vonszolva, nagy nehezen eljutott az ajtóig. A tört fedelű ladikot csöndben tapogatózva letette a tűzhely mellé. Szél süvített át a házon. A tűzhelynél az üres pléhdobozból elővette a nylonba csavart gyufát, meggyújtotta a lámpát.

A nő ugyanabban a helyzetben feküdt, egy csöppet közelebb hajolva a gyékényhez. Fejét kissé elfordította az ajtó irányában, nyilván igyekezett megtudni, mi történik odakint. A fénytől hunyorogni kezdett, és nyomban szorosan behunyta a szemét. Hogy fogadta vajon a kegyetlenséget és a durvaságot, amit az előbb el kellett viselnie? Sírni akar - hát sírjon. Nevetni akar - hát csak nevéssen... Még nincs veszve minden. Én vagyok az és nem más, aki kezében tartja az időzített akna gyújtózsínóját.

A férfi térdre ereszkedett a nő mögött. Kicsit tétovázott még, aztán leoldotta szájáról a törülközőt. És nem azért, mintha tán hirtelen lelkiismeret-furdalása támadt volna. És természetesen nem is a sajnálkozás vagy együttérzés készítette rá.

Egyszerűen csak elernyed. És nem bírta már elviselni ezt a folytonos feszültséget. A száj bekötése lényegében nem ért semmit. Ha a nő akkor elkezd segítségért kiabálni, esetleg fordítva sül el a dolog, zavar támad őrzői között, és arra készítette volna őket, hogy gyorsan dülőre vigyék az egész ügyet.

Az asszony, állát előrenyújtva, zihált. A nyálával keveredett homoktól szürke és súlyos lett a törülköző, akár valami döglött egér.

A húsába bevágódó törülköző kék nyomai talán örökre megmaradnak. Az asszony, hogy föllazítsa elzsibbadt arcát, amely kérges lett, mint a szárított hal, szüntelenül mozgatta az alsó állkapcsát.

- Ideje már... - Két ujjával fölvette a törülközőt a férfi, s elhajította a földpadlós rész felé. - Ideje, hogy befejezzék a tanácskozást. Majd szaladnak mindjárt a kötélhágcsóval. Mert ugyan, ha minden marad a régiben, nekik maguknak lesz rosszabb. Igen, pontosan így van... Ha nem akartak fölfordulást - minek kellett éppen engem becsalogatniuk ebbe a csapdába.

Az asszony lenyelte a nyálát, és végignyalta a szája szélét.

- De... - A nyelve nem akart még forogni, tompán ejtette a szót, mintha tojást tartana a szájában. - Feljöttek a csillagok?

- Csillagok?... Mi dolgunk a csillagokkal?

- Ha nem csillagosodott ki...

- Na és mi van, ha nem csillagosodott ki?

Az asszony ellankadva ismét hallgatásba merült.

- Miről van hát szó? Elkezdett valamit mondani, minek áll meg félúton? Horoszkópot akar felállítani? Vagy esetleg helyi babonaságféle?... A végén kisüti, hogy csillagtalan éjszakán nem szabad kötélletrán leereszkedni. Nos, hát mi van? Ó, de én nem értek a hallgatásból!... Ha addig akar várni, míg majd feljönnek a csillagok, s csak akkor szólal meg - a maga dolga... De akkor mi lesz, ha közben, míg maga itt várogat, kitör a tájfun? Akkor majd nem a csillagokon jár az esze!

- A csillagok... - A nő hangja, akár ha félig üres tubusból cseppenként nyomná ki a szavakat. - Ha erre az időre ki nem csillagosodott, különösen erős szél nem lesz...

- Miért?

- A köd miatt nem látszanak a csillagok.

- No, ezt jól megmondta. Talán nem úgy fúj a szél most is, ahogy az előbb?

- Nem bizony, előbb sokkalta erősebb volt. Hallgassa csak, csöndesedik már...

Csakugyan lehetséges, hogy igazat mond. A csillagok azért látszanak olyan homályosan, mert nincs elég ereje a szélnek, hogy a párát szétoszlassa a levegőben. Ezen az éjszakán aligha lesz erős szél... Akkor hát amazok, ott a faluban nem nagyon sietnek a döntéssel... S ami az előbb még ostoba zagyvaságnak hangzott, most egyszeriben értelmes válasznak bizonyult.

- Valóban... De én teljesen nyugodt vagyok... Ha ők úgy gondolják, hát én is ki tudom várni. Ahol elmegy egy hét, elmegy tíz nap is meg tizenöt is - nem nagy differencia...

Az asszony erősen begörcbítette a lábujjait. A lába olyanforma lett, mint a kullancs szívókája. Elnevette magát a férfi, és nevetés közben érezte, hogy torkát hányinger szorítja össze.

Mit gyötrőd magad?... Te talán nem tapogattad ki ellenségeid gyenge pontjait?... Miért nem nyugodsz már meg, miért nem figyelsz? Hiszen ha végre szerencsésen hazakerülsz, feltétlenül meg kell majd írnod mind, amit átéltél!

... Ó! Meg vagyunk lepve. Végre mégis rászánta magát, hogy ír már valamit. Valóban, ön sok mindent átélt. De hát a tapasztalatból tanulunk. Hiszen, ugyebár, a földgilibizta sem nyújtózik ki, ha a bőrét nem ingerlik... Köszönöm. Valóban sok mindent meg kellett fontolnom, sőt már a címe is megvan... Ó!... No és milyen címre gondolt?... "A dúnék ördöge" vagy "Rémület a hangyák poklában"... Hát, eléggé romantikus címek. De vajon nem keltenek-e olyan benyomást, hogy az egész kissé komolytalan?... Ön hogy

gondolja?... Bármily szörnyűek voltak is a tapasztalatai, nincs értelme, hogy csak az események külsőségeit ábrázza. Ezenkívül a tragédia hősei - végül is emberek, akik ott élnek, és ha az ön írásában legalább utalásként nem lesz benne a probléma megoldása, akkor kárba veszett mindez a sok megpróbáltatás... Disznóság!... Micsoda?

Igen, valahol mintha szennyvízcsatornát tisztítanak, nem? Vagy esetleg valami különleges kémiai reakció megy végbe a folyosón kipermetezett fertőtlenítőszer és az ön szájából áradó fokhagymaszag között... Micsoda?!... Semmi, semmi, kérem, ne izgassa magát! Bármennyit írtam már, úgy látom, nem vagyok alkalmas író... Ez megint teljesen felesleges szerénység, nem áll jól magának. Úgy vélem, nem kell az írókat valami különleges lényeknek tekinteni. Aki ír - az következésképp író... Van olyan kialakult vélemény, mely szerint, ha valaki egyáltalán, úgy ezek a pedagógusok igazán szeretnek írni - csak adjanak rá nekik módot... Valószínűleg attól van, hogy hivatásukat tekintve, viszonylag közel állnak az íróhoz... Ez volna hát az a bizonyos alkotói elhivatottság? És annak ellenére, hogy személyesen még egy krétatartó dobozt sem tudna fabrikálni... Krétatartó doboz! Hálás köszönet... Vajon csupán az is, hogy önvizsgálatra nyitják föl az ember szemét, nem nagyszerű alkotói munka?... És viszonzásul hát újabb élményekre ösztökélnek, ugye, amelyek csak további szenvedéseket hoznak... De reményt is!... Nem vállalván semmi felelősséget érte - valóra válik-e ez a remény vagy sem... Ha kezdettől fogva nem bízik mindenki a saját erejében... Na, hagyjuk most már az önáltatást! Egyetlen tanárembernek sem szabad ilyen merényletet elkövetnie... Merényletet?... Ezt az íróságra mondtam. Az, ha valaki író szeretne lenni - a legközönségesebb önzés: igyekszik felcsapni báb-táncoltatónak, hogy ezzel elhatárolja magát a többi bábutól. Ugyanaz, amiért a nők kozmetikushoz szaladgálnak... Nem túlságosan szigorú megfogalmazás? Ha azonban ön az "író" kifejezést ilyen értelemben használja, akkor, úgy lehet, valóban különbséget kell tenni bizonyos mértékben aközött, hogy valaki íróvá lesz, vagy egyszerűen csak ír... meglehet. És éppen ezért akartam

én író lenni! Ha erre nem vagyok képes, úgy írnom sem érdemes!
Igaz is, milyen az a gyerek, aki nem kapja meg az ígért játékot?

17

Kintről szárnycsattogáshoz hasonló hang hallatszott. A férfi fölkapta a lapátot, és kiszökkent az ajtó elé. A katlan alján gyékénybe burkolt valami hevert. Fönt - egy lélek sehol. Anélkül hogy a csomaghoz nyúlt volna, nagyot kiáltott. Semmi válasz. Kibontotta a gyékényt összefogó zsineget. Az ismeretlen tartalmú csomag - robbanószerkezet, amelyhez a kíváncsiság nevű gyújtózsín vezet. Lelke mélyén akaratlanul is fölparázslott a remény: talán valamiféle alkalmatosság, amely kisegíti majd a gödörből... Ezek a falusiak lehajították a szükséges dolgokat, és sürgősen elfutottak.

Ám a gyékényben csak egy újságpapírba csavart kis csomag volt meg egy literesforma, fadugós palack. A csomagban három doboz Szinszej cigaretta, húsz-huszonöt darabosak. És, bármi nehéz volt elhinnie, egyéb semmi. Még egyszer megfogta a gyékényt a szélénél, és jól megrázta - nem hullott belőle más, csak homok... Még mindig remélte, legalább pársoros cédulának okvetlen kell bent lennie, de még az sem volt. A flaskóban ócska pálinka, szaga a megsavanyodott rizslepényre emlékeztet.

Mindez mire jó?... Valami egyezkedéskéféle?... Valamikor hallotta, hogy az indiánok a barátság jeléül pipát cserélnek. Meg a pálinka is - mindenütt az ünnepség jele. Tehát akkor teljes joggal feltételezhető, hogy odakint amazok ilyen formában fejezik ki megegyezési készségüket.

A falusi nép rendszerint restelli kimutatni érzelmeit. E tekintetben igen egyszerű.

De hagyjuk egyelőre az egyezkedést - lássuk a cigarettát. Hogy is bírta ki nélküle egész héten! Gyakorlott mozdulattal tépte föl az egyik doboz sarkát, érezte a papír simaságát. A doboz alját megpöccintve, kibukkantott egy cigarettát. Ahogy megfogta, kissé reszkettek az ujjai. A lámpáról rágyújtott, lassan mélyet szippantott belőle, s a pácolt levelek aromája szétáradt egész testében. Ajka elzsibbadt, a szeme elé súlyos bársonyfüggöny ereszkedett. Akár fejbe csapták volna, megszedült, s a hátán borzongás futott végig.

A fiaskót jó erősen magához szorítva, dülöngélve, lassan bement a házba. A lába sehogy nem akart engedelmeskedni. A feje, mintha abroncsba szorították volna, még egyre szédült. Oda akart nézni, ahol az asszony feküdt, de csak nem tudta elfordítani a nyakát. A nő arca, ahogy most a szeme sarkából rápillantott, meglepően kicsinek látszott.

- Ajándék, nicsak... - szólt, és magasra tartva, megrázta az üveget.
- Jól kitalálták, ugye? Most aztán, az ő jóvoltukból, előre megünnepelhetünk mindent... Szavak nélkül is világos... Elejétől fogva értettem az egészet... Ami elmúlt, fátyolt rá... Na, mit szól hozzá, mondjuk, a társaság kedvéért, egy kupicával?

Felelet helyett a nő szorosan lehunyta a szemét. Talán haragszik, amiért nem oldotta el a kötelékeit? Ostoba fehérnép! Hiszen, ha akár egyetlenegy kérdésre úgy válaszolt volna, ahogy dukál, azon nyomban eloldozná kezét-lábát. De lehetséges, egyszerűen csak bosszankodik. Sajnálja, hogy nem tudja megtartani a nagy keservesen megszerzett férfit, és kénytelen lesz - ezen most már nem segíthet - elengedni őt. Hát éppenséggel van is rá valami oka... Hiszen talán harmincéves lehet és özvegy. A lábán, hátul a bokánál, valami furcsa, hirtelen beugró horpadások vannak. Ismét érezte a férfi azt az ok nélkül fölnyomakodó nevetési ingert. Ugyan miért is vannak ilyen csodálatos lábai?

- Rágyújt? Mert akkor adok tüzet is.

- Nem, nem kérek, anélkül is kiszárad a torkom... - válaszolt amaz halkán, a fejét ingatva.

- Esetleg inni adjak?

- Nem fontos.

- Ne feszélyezze magát! Hiszen nem azért tettem mindezt, mintha talán valamilyen különös gyűlöletet éreznék épp maga iránt. Meg kell értenie, hogy feltétlenül szükség volt rá. Stratégiai szempontból. És most, úgy látszik, meghátráltak...

- Ahol férfi van a háznál, hetenként egyszer adnak pálinkát meg dohányt.

- Adnak?... - Nagy dongólégy, amely úgy érzi, hogy repül, repül, valójában pedig az ablaküveget ostromolja a fejével... Tudományos neve: *Muscina Stabulans*... Alig tud valamit megkülönböztetni a prizmás szemeivel, csak darabokra széthullt tárgyakat lát... A férfi nem is próbálta palástolni zavarát, nyugtalan, vibráló hangon kérdezte: - De miért fáradoznak annyit a mi kedvünkért?! Hát nem jobb lenne, ha módot adnának az embereknek, hogy ők maguk vásároljanak meg mindent, amire szükségük van?

- Nehéz munka ez nagyon, és sok - semmi másra nem marad idő... Meg a falunak is előnyös: a költségek egy részét átvállalja a Liga[4]."

Ha így van, akkor mindez nem a beleegyezést jelentette, hanem épp fordítva - felszólítást a kapitulációra. De nem, talán még ennél is rosszabbat. Úgylehet, máris egy kerék lett ő a sok közül, amelyek itt a mindennapi életet mozgatják, és most már így tartják számon mindenféle listán.

- Még valamit szeretnék megkérdezni a bizonyosság kedvéért. Én vagyok az első, akivel itt ilyesmi történt?...

- Nem. Mondhatunk akármit, nincs elegendő dolgos kéz... Sorra, egymás után mennek el az emberek a faluból. Azok is, akiknek

pedig gazdaságuk van. Meg a szegények is - mindenki, aki dolgozni tud. Koldus kis falu - csak homok van...

- Hát így persze... - Már a hangja is terepszínt vett föl - a homok színéhez idomult. - Rajtam kívül van-e még valaki, akit maguk befogadtak?

- Igen, épp a múlt esztendőben, ősz elején... Lapárus volt.

- Lapárus?

- Igen az, valami cég ügynöke, amelyik képes levelezőlapokat ad ki a turistáknak. A helybeli szövetség vezetőjéhez jött vendégségbe... Gyönyörű táj, azt mondja, csak reklámozni kellene a városi lakosság között.

- És befogták?

- Akkoriban épp nem volt munkaerő az egyik háznál, ugyanebben a sorban...

- És hogy volt tovább?

- Olyan hirtelenformán, egyszer csak meghalt... De már eleinte sem volt valami erős... Ráadásul pedig épp a legrosszabbkor történt, a tájfun idején, így aztán agyondolgozta magát...

- Hát miért nem szökött meg rögtön?

Az asszony nem felelt. Teljesen világos - válaszolni is felesleges. Azért nem szökött meg, mert nem tudott megszökni... Csakis erről lehet szó, nyilván...

- És azonkívül?

- Hát... mindjárt az év elején volt itt valami egyetemista, úgy emlékszem, könyvet árult.

- Házaló árus volt vagy mi?

- Olyan vékonyka kis könyveket hurcolt, csak tíz yenbe került darabja. Valaki ellen írták...

- Egyetemista? A hazatelepülők ügyéért harcolók mozgalmából való... őt is befogták?

- Ez, valószínűleg, most is itt él a harmadik szomszédban.

- És a kötélletrát onnan is elvitték?

- A fiatalok sehogy se akarnak minálunk megmaradni... Mit tehetünk, a városban jobban fizetnek, meg aztán a mozik, vendéglők mindennap nyitva tartanak...

- De hiszen ez lehetetlen, hogy még egyetlenegy embernek sem sikerült innen megszökni!

- Ugyan már, volt egy fiatal legény, akit a cimborák letérítették a jó útról, és elszökött a városba... Ott aztán megszurkált valakit - még az újságok is írtak róla... Lecsukták érte, de később hazatoloncolták. És most, valószínű, nyugodtan él a szülői házban...

- Nem erre vagyok én kíváncsi. Azokról beszéljen, akik elszöktek innen, és nem jöttek vissza!

- Ilyesmi rég volt... Emlékszem, egy egész család ügyesen megszökött egyszer éjszaka... A ház sokáig üres volt, és igen veszélyes lett a helyzet miatta, de hát mit csináljunk... De igazán, nagyon veszélyes... Ha itt akár egyetlen beomlik - annyi, mint gáton a repedés...

- És, mondja csak, azóta nem volt senki?

- Azt hiszem, nem volt...

- Teljes képtelenség! - A férfi nyakán kidagadtak az erek, nehezen lélegzett.

A nő hirtelen összegörnyedt, mint petezés közben a darázs.

- Mi az, no?... Fáj?

- Fáj bizony...

Megérintette a nő elfehéredett kezét. Aztán ujjait bedugta a kötés alá, kitapogatta a pulzust.

- Érzy? A pulzus egészen normális... Szerintem nincs semmi különös... Tudom, helytelen, amit csinálok, de nekem szükségem van rá, hogy maga panaszkodjék ezeknek a falubelieknek, akik bűnösek az egész dologban.

- Bocsásson meg, nem vakarná meg a nyakamat itt, a fülem mögött?

Meglepetésében a férfi nem tudta megtagadni a kérést. A bőr meg a homoküledék között vastag izzadságréteg volt, amely avas olajra emlékeztetett. Úgy érezte, mintha barackhéjat nyúzna a körmével.

- Ne haragudjon... Igazán még senki nem szabadult ki innen?...

Az ajtórés egyszerre sápadt, homályos sávvá változott, és lebegni kezdett. A hold jött fel. A halovány fényfoltok, akár a repülőhangyák szárnyacskái. S ahogy a szeme lassankint hozzászokott, a homoktölcsér egész alját elöntötte valami nedves csillogás, amilyen a pozsgás, zsenge leveleken szokott lenni.

- Nos, akkor majd én leszek az első!

Nehéz volt a várakozás. Az idő végtelen hurokként hevert, olyan volt, mint az összetekeredett kígyó belseje. Előremozdulás csak annyi, hogy egyik hurokból át a másikba. És mindegyikben más-másféle kétség rejtegette a maga sajátos fegyvereit. És bizony nem volt könnyű áthaladni közöttük, vitázni ezekkel a kétségekkel, elmenni mellettük, avagy visszaverni őket.

Gyötrelmes várakozásban telt el az éjszaka. Megvirradt. A férfi fölött az ablakon bemosolygott a reggel, sugara, mint csiga fehér hasa, csúszott tova a homlokán, az orrán.

- Bocsásson meg, egy kis vizet...

- Mi az? - Nyilván elszunnyadt pár pillanatra. Az inge, meg térdhajlásban a nadrágja rögtön átnedvesedett. A verítékre tapadt homok színre is, tapintásra is akár a sütetlen búzalepény. Elfeledte letakarni az arcát, ezért aztán az orra, szája úgy kiszikkadt, akár télen a rizsföldek.

- Bocsásson meg, nagyon kérem...

A tetőtől talpig homokkal belepett nő reszketett, mintha a hideg rázná. A kínlódása, akár vezetéken futna, a férfira is átterjedt. A bográcsról levette a nylontakarót, és előbb ő maga vette mohón a szájára. Alig egy kicsit szürcsölt, hogy kiöblítse a száját, de nem egyszerre, még másodszorra sem volt elegendő. Folyvást köpködte a homokcsomókat. Aztán legyintett, és homokkal együtt kortyolta a vizet. Olyasvalami volt, mintha köveket nyelt volna.

Ahogy itta a vizet, már jött is ki rajta verejtékként. A gyulladt bőr - lapockájától végig az egész hátán, elöl, a kulcscsontoktól, át a mellén, kétoldalt, le a derekáig - úgy fájt, mintha rétegenként nyúzták volna.

Végre teleitta magát, és büntudatos képpel odatartotta a bográcsot a nő szájához. Az fogával elkapta a szélét, és száját ki sem öblítve, inni kezdett bukkantó kis nyögésekkel, mint a galamb. Három kortyra kiitta az egészet. Duzzadt szemhéjai mögül a férfira szegeződő

tekintetéből most először sütött ki valami engesztelhetetlen megvetés. A kiürült edény olyan könnyű lett, mintha papírból csinálták volna.

A férfi, hogy megszabaduljon a kellemetlen büntudattól, lelépett a földes padlóra, és rázogatta magáról a homokot. Talán jó lenne, ha legalább az arcát letörölgetné neki nedves törülközővel? Természetes, ez sokkalta ésszerűbb, mint ha hagyja fulladozni a verítékben. Azt tartják, hogy a civilizáció fokát a bőr tisztasági állapota határozza meg. Ha lelke van az embernek, ez kétségtelenül kiütközik a bőrén. Elég, ha csupán a vízre gondol, s a szennyes bőrt elborítják a szívókák tízezrei, hogy beszippantsák az éltető elemet. Hűvös és áttetsző, akár a jég, lágy, mint a tollpihe - gyönyörűséges edénye a léleknek... Még egy perc - és egész testén elrothad s lehámlik a bőr.

Belenézett a tartályba, és hirtelen kétségbeesetten kiáltott föl:

- Nincs benn semmi! Teljesen üres!...

Belenyúlt a tartályba. A fenekén meggyűlt fekete homoktól csak az ujja hegye lett nedves. Vízre sóvárgó bőre alatt sebzett százlábúak miriárdjai nyüzsögtek.

- Az aljasok, elfeledkeztek a vízről!... Talán majd később szándékoznak hozni? - Nagyon jól tudta, ezzel csak nyugtatgatni akarja magát. A kis teherautó mindig abbahagyja a munkát, mire megvirrad, és visszatöfög a faluba. Teljesen érthető, miben sántikálnak ezek a nyomorult bitangok. Nyilvánvaló, elhatározták, hogy megszüntetik a vízadagot, és örületbe akarják kergetni. És most eszébe jutott - hiszen ezek, bár jól tudták, mennyire veszélyes megbontani alulról a homokfalat, még arra sem tartották érdemesnek, hogy figyelmeztessék. Eszük ágában sincs gondoskodni róla, hogy valami baja ne essék. Ezek, úgy látszik, valóban nem akarnak kiengedni innen eleven embert, aki ilyen mélyen belátott a titkaikba, és ha már megindultak ezen az úton, nem térnek le róla a végsőig.

A férfi megállt az ajtóban, s föltekintett az égre. A kelő nap sugaraitól előmlő pirkadáson alig-alig látszott néhány szégyellősen sompolygó báránnyelű... Eső tehát nem ígérkezik. Szinte érződik, ahogy minden kilégzéssel vizet veszít a test.

- De hát mit is forralnak ezek?! Meg akarnak engem ölni vagy mi?

Az asszony szótlanul tovább reszketett. Talán attól, hogy előre jól tudja, mi következik. Egyszóval - a bűntény részese áldozatnak tette magát. Hát kínlódj!... A kínod - méltó büntetés csupán.

Viszont hiábavaló az asszony minden gyötrődése, ha ezek a bitangok nem tudnak róla. És nincs rá semmi garancia, hogy megtudják. Sőt, mi több, teljesen valószínű, hogy mihelyt szükségesnek látják, restelkedés nélkül pusztulni hagyják a nőt is. Talán épp ezért van úgy megrémülve. Túlságosan későn vette észre a vad, hogy a nyílás, amelybe a szabadulás reményében mászott be, ketrecbe visz... Hal, amely sokszor beütötte az orrát, végül megértette, hogy az akvárium üvegfa - áttörhetetlen akadály... Ő másodízben marad így, semmi nélkül. És most amazok kezében a fegyver.

De megijedni nem szabad. A hajótöröttek sem annyira az éhségtől és szomjúságtól pusztulnak el, mint inkább a rettegéstől, hogy nincs élelmük meg vizük. Elég csupán arra gondolni, hogy vesztettél, abban a pillanatban már kezdődik is a vereség. Orra hegyéről lehullt egy verítékcsöpp. Ha elkezdi rajta töprengeni, vajon hány köbcentiméternyi nedvességet veszített, máris az ellenség horgára akadt. Inkább arra kellene most gondolnia, mennyi idő szükséges, míg egy pohár víz elpárolog. A felesleges izgalmaktól ugyan meg nem táltosodik ez a rossz gebe - az idő.

- Oldozzam el talán, he?

Az asszony hitetlenül megmeredt, visszafojtotta a lélegzetét.

- Nem akarja, nekem mindegy... Ha akarja - kioldozom... De csak egy feltétellel... Engedély nélkül nem veszi kézbe a lapátot... Nos,

megígéri?

- Nagyon kérem, na, tessék már! - A nő, aki eddig szinte kutyatürelemmel viselt el mindent, most egyszerre, akár egy ernyő, ha kifordítja a szélroham, teljesen más lett: panaszos hangon kezdett könnyörögni:

- Megígérek mindent, amit akar! Nagyon kérem, na, tessék már!... oldjon ki!...

A lábszártekerők bíborvörös barázdákat hagytak. Felül fehéres hártya fedte őket. Ugyanígy maradt az asszony, hanyatt fekvé, egymáshoz dörzsölgette a lábát a bokáknál. Majd a csuklóit kezdte nyomogatni ujjaival. Hogy föl ne nyögjön, összecsikorította a fogait, arcán kigyöngyözött a veríték. Most aztán lassan megfordult, négykézlábra emelkedett: előbb a két térdét támasztotta meg, aztán a kezét. Végül nagy nehezen fölemelte a fejét is. Egy ideig, kissé dülöngélve, ebben a helyzetben maradt.

A férfi csendesen üldögélt a szoba emelt padozatán. Gyűjtögette szájában a nyálát, aztán lenyelte. Néhány nyelés után azonban ragadós lett a nyála, akár az enyv, és megakadt a torkán. Nem volt álmos, de a fáradtságtól minden szétfolyt már a tudatában, mint tinta a nedves papíron. Szeme előtt valami homályos foltok meg sávok tünedeztek. Akár ha képrejtvény volna. Van a nő... Van homok... Van az üres vizestartály... Aztán van a nyálát csorgató állat... Van a nap... És valahol - de hogy hol, maga sem tudja - ott van, természetesen, az alacsony légköri nyomás zónája is meg a robbanási sávoké is. Vajon milyen oldalról közelítse meg hát ezt a sokismeretlenes egyenletet?

A nő felállt, és lassan elindult az ajtó felé.

- Hová mégy?!

Amaz, csak hogy szabaduljon, mormogott rá valamit. A férfi most kezdte érteni, hogy a nő egész idő alatt miért érezte magát olyan rosszul. A deszkafal mögül hallatszott is már, ahogy csendes

csurgassál vizelni kezd. S a férfi most egyszerre mindent olyan iszonyatosan hiábavalónak érzett.

19

Nagyon igaz: az idő nem kezd hirtelen száguldani, mint a vágta ugró paripa. De nem is döcög lassabban a kézi talyigánál. A reggeli hőség fokozatosan elérte tetőpontját; valósággal fölforrt már tőle a szem és az agyvelő, szétolvasztotta a zsigereket, égette a tüdőt.

Az éjjeli nedvességgel teleszívódott homok most párát lehel föl a levegőbe... A fénytörés hatására csillog, akár a nedves aszfalt... Valójában pedig ez a szintiszta állapotban levő 1/8 milliméteres szemcsetömeg szárazabb, mint a serpenyőben pörkölt liszt.

És íme, itt az első homokomlás... Csak a megszokott zaj, amely nélkül egyetlen nap sem kezdődik, a férfi akaratlanul mégis összenézett az asszonnyal. Teljes napja már nem takarítják el a felgyült homokot - milyen következményei lesznek?... Semmi különös, gondolta a férfi, de azért nyugtalanság fogta el. A nő, szemét lesütve, hallgatott. Egész tartásával azt mutatja - izgulj csak magad, amennyi jólesik. Nos, ha így van - vigye el az ördög az egészséget, ő ugyan nem kezd el most faggatózni. A homokpatak fonálvékony érré szűkült, majd újra nekieredt, és obiszéles[5] csermellyé vált, és így ismétlődve néhányszor, végre teljesen elapadt.

Általában nem is olyan rettenetes. A férfi megkönnyebbülten föllélegzett. Hirtelen hólyagosodást és perzselődést érzett az arcán. Az olcsó pálinka, amelyről eddig tudomást sem akart venni, most egyszerre vonzani kezdte ellenállhatatlanul, mint sötétben világító

mécses. Akármilyen volt is odakünn, nem árt kicsit megnedvesíteni a torkot. Különben még elpárolog minden vér a testből. Tudván tudta, hogy ezzel a későbbi kínok magvát hinti el, és keservesen bűnhődik majd érte, de most már nem bír ellenállni a vágyak. Kihúzta a dugót, szájához emelte az üveget, s azonomód "teliből" meghúzta. A nyelv azonban még hűségesen őrizte posztját - a hirtelen behatolástól riadtan forgolódott. És félrenyelt. Mintha oxigén tolt volna a torkára. S az ember nem bír ellenállni a kísértésnek a harmadik kortynál sem. Iszik hát, valami rettenetes dolog tiszteletére iszik...

Meg kellett kínálnia a nőt is. Az, persze, határozottan visszautasította. Mégpedig olyan képpel, mint akivel mérget akarnak megitatni. Amitől pedig tartott, be is következett: a gyomrába lekottyant alkohol, akár ha pingponglabda volna, egyszerre föl pattant a fejébe, és zúgni kezdett darázsként a fülében. A bőre kérgeskemény lesz tőle, mint a disznóbőrke. A vér elemeire bomlik szét!... A vér elpárolog!...

- Tenni kellene valamit! Nyilván neked magadnak sem lehet kellemes. Hiszen leoldottam rólad a köteleket - most csinálj hát valamit!...

- Rendben van. De ha én meg nem kérek valakit a falusiak közül, hogy hozzon vizet...

- Talán nem lehetne megtenni?

- Csak ha munkába fogunk, akkor...

- Hagyd a tréfát!... Hát mondd... Hogy van ehhez joga valakinek?!

Az asszony lesütötte a szemét, és összeszorította a száját. No, most aztán mihez kezdél? Az ajtórés legtetején látszó kis égdarabka a világoskékről csillogó fehérre változott, olyan lett, akár a tengeri kagyló belseje. Rendben van, kötelesség - az ember útlevele, de neki miért kellene ezekkel a fajankókkal láttamoztatnia?... Az ember élete nem szétszórt papírdarabkákból

áll... Az élet gondosan összefűzött, zárt napló... Egy példányába bőven elég csupán az első lap... Mert minek kiterjeszteni a kötelességet azokra a lapokra, amelyeknek már nem lesz folytatása... Annyian halnak éhen, hogy még a közvetlen hozzátartozók meggyászolására sem elegendő az idő. Az ördögbe, de szomjas vagyok!... És hányan vesznek szomjan! Ha neki magának kellene eltemetnie a szomjan haltakat, akárhány teste volna is, nem győzné.

Újabb omlás kezdődött.

A nő megragadta a falhoz támasztott vesszőseprűt.

- Csak a takaróról akarom...

- A takaróról?

- Esetleg, ha aludna egy kicsit...

- Ha majd aludni akarok, megcsinálom magam, amit kell!

Földrengésszerű, váratlan lökés rázta meg a házat. A padlásról lehulló homoktól egy szempillantás alatt olyan lett a szoba, mintha füst lepte volna el. Na tessék, végre itt az eredménye, hogy nem takarították el a homokot. Megszűnt a szabad folyása, most hát leszakadt. A ház gerendái és oszlopai, amelyek a nyomást fölfogták, minden eresztékükben recsegték-ropogtak. Az ajtórésre meredő asszonyon azonban nem látszott különösebb nyugtalanság. Valószínűleg azért, mert a nyomás még csak a ház talpazatára nehezedett.

- Bitangok, gazemberek!... Mit akarnak hát még?... Úgy látszik, ezeknek semmi nem számít...

Hogy kalapál a szíve.... Minden pillanatban kiugrana a helyéről, mint a megijesztett kisnyúl. Nem bír megmaradni fészkében; kész lenne bebújni akárhova - föl a szájába, a fülébe vagy le a belek közé. A nyála mind ragadósabbá vált. A toroka azonban alig egy kicsit

lett szárazabb. Nyilván attól, hogy ivott a palackból, és egy kicsit pityókos lett tőle. De mihelyt elszáll az alkoholgőz, föllángol majd tor-kában a tűz. S ebben a tűzben ő maga hamvad el.

- Ilyet csináltak... és még örülnek. Mert annyi eszük sincs, mint egy egérnek... S mihez kezdenek, ha elpusztulok itt?

A nő megemelte fejét, mondani akart valamit, de mégis tovább hallgatott. Azt gondolta nyilván, felesleges a válasz. A hallgatásával mintegy hangsúlyozta, hogy céltalan itt minden beszéd, s hogy a válasz csakis rossz lehet. Hát jó... ha ugyanis egyre megy a dolog, miért ne próbálna ki mindent, ami egyáltalán még lehetséges?!

A férfi még egyszer kortyintott a pálinkából, és fölélénkülve, kiszökkent a ház elé. Olvadt ólomsugár vágott a szemébe, s visszahőkölt. A lába nyomában máris homokörvények kavarogtak. Amott volt ni, ahol az éjszaka rárohant a nőre, és megkötözte... Ott kell lennie valahol a lapátnak is a homok alatt. Az omlás mintha megszűnt volna, a tenger felőli lejtőről azonban szakadatlanul folyt tovább a homok. Időnként ez a patak, a széltől-e vagy mitől, elszakadt a faltól, és szétlebbent a levegőben, akár valami vészondarab. Ügyelve, nehogy újabb lavinát indítson el, a férfi óvatosan turkálni kezdett cipője orrával a homokban.

Az előbb omlás volt, tehát nyilván mélyebben kell keresnie, de csak nem talált sehol ellenállásra. A delelő nap sugarai szinte kibírhatatlanul pörköltek. Pupillái kis pontokká szűkültek össze... Gyomra reszket, mint a medúza... Éles fájdalom szorítja a homlokát... Egy csepp verítéket sem szabad már vesztenie... Nincs tovább. Igen, de hát hova keveredhetett el a lapátom?... Annyi biztos, a kezemben volt, fegyvernek akartam használni... Nos, akkor valahol itt lepte be a homok... Elkezdte vizsgálgatni a gödör alját, és rögtön szemébe is ötlött, hogy egy helyen lapát formájú dudorodás van a homokon.

Már épp ki akart köpni, de hirtelen meggondolta. Igyekeznie kell visszatartani mindent a szervezetében, amiben akár egy csepp víz is van. Megpróbálta különválasztani a fogak meg a nyelv között a

homokot a nyáltól, csak azt kaparta ki ujjával, ami már a fogához tapadt.

A nő bent, a szoba sarkában a falnak fordulva babrált valamit a kimonóján. Talán kioldotta az övet, és kirázza a kötésnél meggyűlt homokot? A férfi megmarkolta a lapátot a nyél közepén, és vállmagasságba emelte. A szerszám élével már épp megcélozta a deszkafal külső peremét az ajtónál...

Háta mögött elkiáltotta magát az asszony. Ő azonban teljes súlyával nekilendülve, a lapátot belevágta a falba. A vas könnyedén átütötte a deszkát. Nem volt nagyobb az ellenállása, mintha mondjuk nyers nápolyit szeletel vele. A homokverte fal külső oldala olyan, mintha teljesen új volna, valójában pedig szinte teljesen elkorhadt.

- Maga mit csinál?!

- Szétdarabolom ezt a falat, lesz miből létrát csináljak. Kiválasztott egy másik helyet, megpróbálta még egyszer.

Ugyanaz. Tehát igaza volt a nőnek, mikor azt mondta, hogy a homok elkorhasztja a fát. Ha itt, a napos oldalon is ilyen korhadt a deszkafal, elképzelhető, milyen lehet a többi. Hogy tud egyáltalán megállni ez a rozoga alkotmány?... Így féloldalt dűlve, mintha szélhűdés érte volna?... Lehetséges ugyan, hogy mostanában, mikor már csupa papírból meg műanyagból kezdik építeni a házakat - valóban léteznek olyan konstrukciók, amelyek csak úgy lógnak a semmiben...

- Nos, ha a deszkák nem valók már semmire, megpróbáljuk a kötőgerendákat.

- Nem szabad! Hagyja abba, legyen szíves!

- Hát mire jók még, maholnap úgylis összedönti a homok az egészet.

Figyelemre sem méltatva a nőt, ismét nekihuzakodott a szerszámmal, hogy bevágja a gerendába, de amaz hirtelen elkiáltotta magát, s már ugrott is, rácsimpaszkodott a karjára. Ő elrántotta a könyökét, s megperdült, hogy lerázza magáról a nőt. Ám, úgy látszik, rosszul számított, s ahelyett hogy a támadót döntötte volna le, ő maga esett el. Máris fölugrott, és rávetette magát a nőre, de amaz vasmarokkal szorította a lapátot. Mi ez?... Hiszen csak nem lehet erősebb, mint én?... Néhányszor végighemperegtek a földes padlón, s egy rövidke percig, mikor a férfi már azt hitte, no most végre legyűrte, és földre szegezte a nőt, az a pajzsként tartott lapáttal könnyedén lelökte magáról. No tessék, most csinálj valamit! Biztos attól van, hogy pálinkát ittam... És már azzal sem számolva, hogy ellenfele nő, felhúzott térdrel, teljes erőből a hasába rúgott.

A nő fölajdult, és egyszerre elhanyaglott. Egy pillanatig sem késlekedve, rávetette magát, és a földre nyomta. A nő melléről szétcsúszott a ruha, s a férfi kezei a verítékes, csupasz testre siklottak.

Hirtelen mindketten megmeredtek, mint moziban, ha elromlik a vetítógép. Még egy pillanat, és a lapátért folyó birkózás valami egész mássá válhatott volna. Ekkor azonban rekedten megszólalt a nő:

- Pedig a városi nők mind szépek, ugye?

- A városi nők?... - A férfit hirtelen zavar fogta el... És kihunyt benne a tűz. S ezzel mintha el is múlt volna már a veszély... El sem tudta képzelni, hogy melodráma itt, ebben a homokpusztában is létezhet. De, úgy látszik, nincs olyan nő, aki, miközben talán már éppen a lábát terpeszti szét, ne lenne meggyőződve róla, hogy a férfi igazában csakis akkor értékeli, ha előbb eljátsszák a melodramát. Pontosan ez a megindító és naiv illúzió teszi a nőt egyoldalú lelki terror áldozatává... Ez a naivítás változtatja a férfit a nő örök ellenségévé.

Arcán mintha pergamen lenne a bőr, tüdejéből hurrikánsebességgel szakad ki a lélegzet, és pirított cukor ízű a nyál... Iszonyú energiaveszteség. Legalább egy pohárnyi víz csorgott el a verítékkal. A nő lehajtott fejjel, lassan föltápászkodott. Porlepett arca a férfi szemével most egy magasságban volt. Váratlanul kifújta orrát az ujjá közt, s kezét a homokba törölte. Aztán lehajolt, és a buggyos nadrág lecsúszott róla.

A férfi zavartan kapta el a szemét. Bár ez a "zavartan" szó nem egészen felelt meg a valóságnak. A nyelvén valami furcsa íz maradt, de nem a szomjúságé - egész más...

Homályosan érezte, hogy kétféle nemi vonzás létezik. A "Möbius" típusú emberek például, ha udvarolni akarnak egy lánynak, okvetlen értekezéssel kezdik, beszélnek a táplálkozásról, ízlésről. Kíéhezett ember számára például, hangzik a szentencia, csakis általában létezik ennivaló, neki ugyanúgy ízlik - a Kobéból származó marhasült vagy a hirosimai osztriga. Mihelyt azonban jóllakik, rögtön különbséget tesz az ételek íze között. Ugyanez a helyzet a nemi vonzással: van nemi vonzás általában, és csak aztán jelentkezik az egyéni, sajátos nemi vonzás... Ugyanígy a szexet sem lehet általános szempontok szerint vizsgálni. Helytől és időtől függ minden: néha feltétlenül vitaminra van szükség, máskor - rizses angolnára. Valóban tökéletes felépítésű és mélyen átgondolt elmélet volt ez, de, bármi szomorú is, egyelőre nem akadt még egyetlen lány sem, aki felkínálkozott volna neki, hogy ennek az elvnek megfelelően kipróbálja: vajon a nemi vonzás általános vagy sajátos esetének felel-e meg. S ez egészen természetes. Sem a férfit, sem a nőt nem lehet csupán valamely teória révén meghódítani. És ezt persze az a bolondosan nyíltszívű "Möbius" is nagyon jól tudja, és csak azért kopogtat továbbra is az üres házak ajtaján, mert ellene van mindenféle lelki terrornak.

Természetesen, ő maga sem volt annyira romantikus, hogy a nemek közti tiszta kapcsolatokról ábrándozzék. Ilyesmiről csak akkor lehet szó, mikor fél lábbal már sírban van az ember... A kiszáradásnak indult bambusz siet új hajtást eresztetni. Az éhenpusztuló egerek vándorlás közben szinte őrjöngve párzanak... A tbc-s betegek kivétel nélkül felfokozott érzékiségtől szenvednek. A vártoronyban élő király vagy fejedelem, aki már csupán annyira képes, hogy a lépcsőn leballagjon, minden erejét háremépítésre adja...

Szerencsére azonban nem mindig van az ember életveszélyben. Az ember, akinek már nem kellett rettegnie a tél borzalmaitól, megtudott szabadulni a szerelmi élet idényszerű periódusaitól. Hanem a harcok befejeztével teherré válik ám a fegyver. Elérkezett hát az, amit rendnek neveznek, s ami a természet helyett jogot adott az embernek arra, hogy uralkodjék agyaráin, karmain és a nemiségén. És a nemi viszony hasonlónak lett a kirándulóvonatra váltott idényjegyhez: minden alkalommal újra meg újra bélyegeztetni kell. Amellett még feltétlenül meg kell győződni arról is, vajon nem hamis-e a jegy? S ez az ellenőrzés pontosan megfelel a megszabott rend bonyolultságának. Ez az egész szinte hihetetlenül terhes. A legkülönbözőbb okmányokat: szerződéseket, kedvezményeket, személyi igazolványt, belépési engedélyt, kinevezési igazolványt, lakásbejelentőt, tagsági könyvet, igazolásokat a kitüntetésekről, a váltókról és a hitellevelekről, a biztosítási kötvényt, adóbevallási ívet, nyugtákat, sőt a családfa másolatát is - egyáltalán mindenféle hivatalos papírt elő kell teremteni, ami csak eszébe juthat az embernek.

Ezért aztán a nemi kapcsolatok az okmányok egész halmaza alatt szorongnak, akár a batyuspille lárvái. S még hagyján, ha csupán ennyiről lenne szó. De esetleg kellene még további okmányok is?... Ugyan nem maradt-e ki valami?... S a férfit is, a nőt is komor gyanakvás gyötri, hogy a partner nem kellő buzgalommal gyűjtötte össze az okmányokat. És lám, hogy bizonyítsák a maguk becsületességét, mind újabbakat és újabbakat találnak ki... Senki nem tudja,

hol van hát, melyik az a bizonyos legutolsó... Nincs vége, nincs határa ezeknek a dokumentumoknak.

(Amaz, a másik nő megvádolt azzal, hogy nagyon is kötekedő természet vagyok. Pedig egyáltalán nem kötekedek, ez egyszerű tény!)

De hát végül is nem ilyenek-e a szerelem kötelezettségei?

Semmi esetre! A szerelem - csakis az, ami megmarad, miután már kizárásos módszerrel elvetették a tilalmakat.

Ha ebben nem hisz az ember, akkor nincs is, miben higgyen.

Természetes, ésszerűtlen lett volna odáig jutni, hogy eltúrje egy ostoba ízlés szeszélyeit: mindenre, ami egyáltalán kapcsolatos a nemiséggel, ráütni az ajándék címkét. Reggelenként majd gondosan kivasalgatjuk a szerelmet... Mielőtt megkopna, már el is öregszik... De kivasaljuk a ráncokat - s megint mintha vadonatúj lenne... És ahogy megújult, máris öregedni kezd... Ugyan ki lenne köteles komolyan végighallgatni az efféle ízléstelenségeket?

Persze, ha a rend garantálná az életet mindenkinek, aki támogatja őt, még volna értelme megalkudni. De valójában mi hát a helyzet? Az égből a halál pikkelyei hullnak. Meg a földön is a halál megszámlálhatatlan fajtája tombol. S ugyanez érződik homályosan a nemi életben. Mintha a kezünkben hamis váltót szorongatnánk. Az idénybérletek hamisítása is akkor kezdődik, mikor egy kevésnek bizonyult.

Nos, ez hát a gyakorlati szemlélet. Vagy pedig, szükséges rosszként, elismerjük a lelki terror létjogosultságát. Enélkül szinte egyetlen házasság sem jöhetett volna létre. Hasonlóképp járnak el azok is, akik a szabad szerelmet hirdetik. Csupán az a különbség, hogy ők tetszetős ürüggyel a végtelenségig racionalizálják a kölcsönös erőszakot. Ha mindezeket szükségesnek tekintjük, úgy nyilván lehet bennük bizonyos kielégülést találni. Viszont a szabadság, amelyet állandó nyugtalanság kísér a netán rosszul

lehúzott függönyök miatt, előbb-utóbb pszichológiai ziláltsághoz vezet.

*

A nő, úgy látszik, megsejtette a férfiban forrongó érzéseket. És mintha azon tűnődne, megkösse-e a nadrág tartózsínóját. A szétengedett zsinór két vége ott csüngött az ujjai között. Nyúlszemével a férfit nézte. Nemcsak a kivörösödött szemhéjak miatt hasonlított szeme a nyúléra, egyébként is. A férfi olyan tekintettel válaszolt, amelyben megállt az idő. Nehéz szag terjengett a nő körül: olyan, mint amikor inas húst főznek.

Ugyanúgy kezében tartva a zsinórt, elhaladt a férfi mellett, föllépett a gyékényes szobarszbe, és leeresztette a buggyos nadrágot. És olyan fesztelenül és természetesen tette, mintha egyszerűen csak azt folytatná, amit már elkezdett. De hiszen ez egy igazi nő, villant át a férfi agyán. És döntött. Tökfilkó, még sokáig nyavalyogsz - végül elugraszod! Gyorsan szétcsatolta ő is a nadrágszíját.

Tegnap még valószínűleg azt hitte volna, hogy csak a soron levő jelenetről van szó, amiket a nő itt megjátszik előtte - mint arcán az a gödröcske meg a restelkedő nevetése. De az is lehet, hogy valóban így van. Most azonban nem akart ilyesmire gondolni. Az az idő elmúlt már, amikor még alku tárgya lehetett a nő. Most csakis az erő dönt el mindent. Alapos oka volt rá, hogy azt gondolja: az alkuról le kell mondania, és kettőjük viszonya a kölcsönös bizalmon alapszik majd...

A nő fél térdre ereszkedett, s egy összehajtogatott törülközővel söpörte le nyakáról a homokot. Hirtelen újabb lavina szakadt le. Az egész ház megremegett, és recsegett minden. Bosszantó akadály!... A nő fejét szempillantás alatt fehéres porlepel borította be. A homok úgy úszott a levegőben, mintha köd volna. A vállát, karját is vékony homokréteg fedte. Össeölelkezve várták, mikor szűnik meg az omlás.

A rájuk tapadt homokot átitatta a veríték, de a tetejére mind újabb, újabb réteg hullt... A nő válla reszketett, felhevült a férfi is - már-már szinte lobbot vetett... De valahogy mégis érthetetlen, miért vonzza olyan erővel a nő ágyéka?... Olyannyira, hogy hajlandó egyenkint kihúzgálni magából az idegszalakat, és körültekerni vele a nő ágyékát... A vadállatok vérszomjas mohóságához hasonlított ez az érzés. Megtelt feszülő, friss erővel, akár az összenyomott rugó... Azzal a másikkal ő még soha nem tapasztalt ilyesmit...

Elállt az omlás. A férfi, mintha csupán erre várt volna, nekifogott, hogy segítsen a nőnek lesöprögetni testéről a homokot. Amaz rekedten nevetgélt. A melléről a hónaljához, onnan pedig le, az ágyékához - mind makacsabban visszatért a férfi keze. A nő nagy erővel kapaszkodott ujjával a férfi nyakába, időnkint halkán felkiáltott.

Mikor a férfi befejezte, most már ő következett, hogy letisztogassa társáról a homokot. A férfi lehunyta a szemét, és várt, kezével a nő haját borzolgatta. Sűrű volt és merev szálú.

Görcsös remegés... Ugyanaz ismétlődik... Visszatér állandóan, valahányszor csak mély töprengés, ábrándozás közepette valami mással foglalkozik: eszik, járkal, alszik, csuklik, kiabál, szeretkezik...

21

Nyilván nem sokat aludt így, nyugtalanul forgolódva, s maszatosan a verítéktől meg az avas halzsírra emlékeztető, nyálkás váladéktól. Furcsa álma volt. Széttört poharat látott, kikopott padlójú, hosszú folyosót, aztán klozettot, amelyben színültig tele volt a kagyló ürülékkel, a fürdőszobát sehogy sem találta, habár egész idő alatt

hallotta a víz csobogását. Valami férfi futott át mellette kulacccsal. Ő kért tőle egy korty vizet, de az dühösen visszatekintett, és továbbfutott ugrádozva, akár a szöcske.

Fölébredt. Ragadós keserűség égette a nyelvét. Kétszeres erővel tért vissza a szomjúság... Inni!... Csillogó kristályvíz... Ezüstös légbuborékok, ahogy a pohár aljáról felgyöngyöznek... Ő maga viszont - eleven vízvezetékcső egy félig összedűlt házban, porlepetten, pókhálóval beszöve és fulladozva, mint szárazra vetett hal.

Fölkelt. A keze-lába nehéz, akár vízzel telt gumitömlő lenne a helyükön... Megragadta a földpadlón heverő vizesbográcsot, és fölfelé fordítva a szájára vette. Vagy harminc másodperc múltán a nyelve hegyére hullt belőle két-három csepp. Be is itta a nyelv rögtön, akár az itatóspapír. A toroka pedig, amely úgy várta ezeket a cseppeket, görcsösen rángott, hasztalan igyekeztén nyelni.

Víz után kutatva, a férfi mindent feltúrt a mosdó körül, ami csak a keze ügyébe került. Valamennyi vegyület között a víz a legegyszerűbb. Lehetetlen, hogy meg ne találja, ahogy az asztalfiókban sem tűnhet el egy tízyenes érme. Aha, vízszag!... Egész biztos, vízszag. A férfi nagy sietve kikapart a tartály aljáról egy kis nedves homokot, és a szájába tömte. Elfogta a hányinger. Összegörnyedt, görcs marcangolta a hasát. Epét hányt, csorgott a könnye.

A fejfájás mintha ólomlapokkal nyomná a szemét... Az intim érintkezés végső soron csak közelebb hozta a pusztulást. A férfi hirtelen négykézlábra ereszkedett a szoba földpadlóján, és kutya módra elkezdte kaparni, ásni a homokot. Mikor könyöknyi mély gödröt kiásott, látja ám, hogy ott már sötét színű a homok és nyirkos. Ledugta oda a fejét, s a gödör aljának támasztva forró homlokát, mélyen leszívta a homok szagát. Ha így jó sokáig belélegzi, akkor a gyomorban feltétlenül egyesül az oxigén a hidrogénnel...

- Ördögbe is, de mocskos a kezem! - Körmével végigszántott a tenyerén, és odafordult az asszonyhoz. - Nos, végül is mit

csináljunk?! Csakugyan nincs több víz sehol?

Az asszony összegörnyedve ült, térdére húzta a kimonó alját. Suttogva felelte:

- Nincs, nincsen semennyi...

- Nincs? Mi az, te ebben a "nincsenben" meg is akarsz nyugodni?! Hiszen itt az élet is egykettőre kiszáll az emberből... Te pokolfajzat!... Gyorsan keríts nekem bárhonnán vizet!... Kérlek... Hallod-e?! Míg szépen mondom, hogy "kérlek"...

- De hiszen csak épp neki kell fognunk a dolognak, s akkor mindjárt...

- Jól van, megadom magam!... Nincs menekvés semerre, megadom magam!... Nem akarok én szárított hering lenni... Akármi mást - mintsem így meggebedni. Hiszen ez a kapituláció nem igazi. Vízért akár a majomtáncot is eljárhatná az ember - hadd nézzék! Isten bizony, megadom magam... De most kivárni, amíg majd a szokott időben meghozzák a vizet - ilyent nem játszunk... Először is ilyen kiszikkadt állapotban nem tudunk dolgozni. Igaz-e? Akármi módon lépj velük kapcsolatba... Bizonyára a te torkod is kiszáradt már.

- Mihelyt munkába fogunk, ők megtudják rögtön... A tűztoronyból valaki mindig figyel távcsővel.

- Tűztorony?

Nem vaskapuk, nem is ablak nélküli, süket falak, hanem az ajtóra szegzett kis üveglencse - ez készíteti az embert leginkább arra, hogy börtönben érezze magát. A férfi magába roskadva elkezdte gondolatban átvizsgálni a környéket. A láthatáron - az égbolt és a homok, más semmi. Nincs ott semmiféle tűztorony. Márpedig, ha innen nem látható, onnan is bajosan láthatnak bennünket...

- Ha amonnan, a meredek faltól fölnéz, egyszerre megérti az egészet...

A férfi gyorsan lehajolt, felkapta a lapátot. Hogy saját méltóságára ügyelgessen ilyenkor az ember - ugyanaz, mintha a mocsokban meghempergetett inget nagy gonddal igyekezne kivasalni. Úgy ugrott ki az ajtón, mintha kergetnék.

Valósággal izzott a homok, mint üres serpenyő a tűzön. A forróságtól elállt a lélegzete is. A levegő szinte habzott már. De mennie kell tovább, előre... Csak így kerülhet közelebb a vízhez. Amikor megállt a tenger felőli homokfal közelében, és föltekintett, valóban meglátta a fekete torony csúcsát, amely nem volt nagyobb, mint a kisujja vége. A tetején látszó csöppnyi kiugrás pedig, úgy lehet, maga a figyelő. Valószínűleg már észre is vett. Biztos, már türelmetlenül várta ezt a percet.

A férfi a fekete kiugrás felé fordult, és a felemelt lapáttal energikusan integetni kezdett. Igyekezett olyan szögben tartani a szerszámot, hogy a figyelő észrevegye a köszörült lapátél csillogását... Forró higany önti el a szemét... De mit csinál odabent ez a nő? Kijöhetne segíteni...

Hirtelen árnyék szállt rá, hűs, nedves kendőként: fale-vélnyi kis felhődarab volt, amit a szél kergetett ide, az ég félreeső zugába. Az ördög vigye el, ha megjött volna az eső, nem kellene mindezt megtennie... Eh, csak kitarottam volna a két markomat, teleesett volna... Patakzó víz az ablaküvegen... Sugárban ömlene az esőcsatornák torkából... Az aszfalton szétporladó, fröcskölődő eső...

Álmodik vajon, vagy a látomás vált valósággá - köröskörül egyszerre zaj és mozgás támadt. Mikor felocsúdott, látja, hogy homoklavinában áll. Rohant a ház eresze alá, és a falhoz lapult. Csontjai meglágyultak, mint a konzervált hal szálkái. A szomjúság valahol már a halántékán lüktetett. És apró foszlányai sötét foltokként szóródtak szét a tudatmezőn. Előredüllesztett állal, kezét a hasára szorítva, öklendezett.

Az asszony hangjára figyelt fel. A meredek fal felé fordulva kiabált valamit. A férfi nagy nehezen felnyitotta súlyossá vált szemhéját, és ő is arra tekintett. Ugyanaz a vénember, aki idevezette, vékony kötélén, óvatos-lassan vödört ereszt le. Víz!... Végre meghozták!... A kis vödör megbillent, és a homokfalon nedves folt támadt. Igazi víz, a legeslegvalódibb víz!... Felordított a férfi, és rohant a vödör felé.

Mikor már addig ereszkedett a vödör, hogy el lehetett érni, félrelökte az asszonyt, és szétterpesztett lábbal odaállt, vigyázkodva, két kézzel tartotta a vödört, amíg leért. Leoldotta róla a kötelet, és - reszkető türelmetlenséggel - azonmód belenyomta arcát a vízbe, s egész teste egyetlen szivattyúvá lett. Kiemelte fejét, fújtatva lélegzett párat, aztán újra a vödörnek esett. Mire harmadszor is elszakadt a vödörtől, arcáról, szájáról csorgott a víz, teljesen kifulladt. A térdei megrogytak, szeme lecsukódott. Most már az asszony került sorra. Ő sem maradt el a férfitől: olyan hangokat adott, mintha a teste gumitömlő lenne, s pillanatok alatt felére apasztotta a vödört.

Aztán fülön fogta az edényt, és visszament a házba, az öreg pedig kezdte fölhúzni a kötelet. A férfi azonban belecsimpaszkodott, és panaszos hangon rákezdte:

- Várjon! Azt akarom, hogy hallgasson meg. Csak épp meghallgasson. Kérem, várjon egy kicsit!

Az öreg engedelmesen megállt. Zavarában sűrűn pislogott, arckifejezése azonban szinte semmit nem változott.

- Minthogy már hoztak vizet, én megteszek mindent, amit csak akarnak. Megígérem, de azt akarom, hogy meghallgassanak. Maguk rettenetes tévedésben vannak... Én tanárember vagyok. Nekem barátaim vannak, és mellettem áll a szakszervezet, a pedagógusok tanácsa meg a nevelők és szülők közössége, és várnak engem vissza. Mit képzelnek maguk - a közösség csak úgy belenyugszik az eltűnésembe?

Az öreg végighúzta nyelve hegyét a felső ajkán, és egykedvűen elmosolyodott. De talán nem is volt ez mosoly - csak

összehunyorította a szemét, hogy a szélhordta homok belé ne csapódjék. Az izgatottan figyelő férfi tekintetét azonban egyetlen arcزدülés sem kerülhette el.

- Micsoda? Mi van hát?... Talán azt sem tudják, hogy ez már bünténnyel határos?

- Miért? Elmúlt attól fogva már tíz nap, mégse lett semmi a rendőrséggel... - A vénség komótosan beszélt, lassan tagolva a szót.
- Ha pedig a tíz napban semmi sem történt, akkor most már...

- Nem tíz nap, még csak egy hete! Erre nem válaszolt semmit az öreg.

Valóban, az ilyen beszédnek most semmi értelme... A férfi lehiggasztotta indulatát, és egész más tónusban folytatta, amellyel hangsúlyozni próbálta a nyugodtságát.

- Jó, rendben van, ez most nem lényeges... Hanem, ha mondjuk, leereszkedik ide, és kettesben szép nyugodtan leülünk tárgyalni, mindjárt más a helyzet. Nem lesz semmi bántódása. Megígérem. De ha akarnék is valamit csinálni - nem tehetném meg. Maguk ellenében én itt tehetetlen vagyok...

Az öreg tovább hallgatott. A férfi megint kapkodva szedte a lélegzetet.

- Nézze, én elismerem, a falu számára mennyire fontos itt ez a homokkaparás... Bárhogy is vesszük - életkérdés... Igen fájó probléma... Ezt én nagyon jól tudom... Ha nem kényszerítettek volna, esetleg önként, a saját jószántamból vállalkozom, hogy majd együttes erővel... Higgyc el, így van! Elég, ha látja az ember, milyen élet van itt - és akárki csupán emberségből is segíteni akar magukon. De kérdem: amit én itt csinálok, igazi segítség az? Aligha!... Miért nem gondolkoznak valami más, ennél hatékonyabb együttműködési módszereken?... Ésszerűbben kellene beosztani az embereket. A legjobb segítőkészség is megtörik, ha az ember számára nem találják meg a megfelelő helyet... Igazam van?... Vajon

nem lehetett volna jobban kihasználni az én képességeimet, elkerülve az ilyen kockázatos vállalkozást?

Az öreg olyan képpel, amelyről nem derült ki: vajon odahallgat-e vagy sem, elfordította a fejét, és belecsápolt kezével a levegőbe, mintha játszadozó kismacskát siccentene félre. Vagy talán csak a toronybeli őrszem miatt nyugtalankodik? Lehet, hogy fél nyilvánosan beszélgetni ővele?

- Egyetért velem?... Valóban, a homok elhordása fontos dolog... Viszont ez csak eszköz és nem cél... A cél pedig - valami módon megóvni az életet a szörnyű veszedelmektől... Igazam van? Szerencsére elég sokat foglalkozom a homokkutatással. Mélyrehatóan vizsgáltam a kérdést. Ezért is jöttem ilyen vidékre. Igen, akárhogy nézzük is, a homok manapság vonzza az embereket. Prímán ki lehetne ezt használni... Új turistakörzettel lehetne átformálni az itteni helyeket... Nem hadakozni kellene a homok ellen, hanem kifürkészni a természetét, és úgy kihasználni... Egyszóval, próbálják meg gyökeresen átformálni a gondolkodásuk módját...

Az öreg fölpillantott, és fásult egykedvűséggel mondta:

- Milyen turistakörzet lehetne itt, ha egyszer nincsenek errefelé hőforrások... Meg aztán mindenki tudja, hogy a turistajárásból egyedül a kereskedők meg az idegenek húznak hasznot...

A férfi némi gúnyt is érzett a vénség szavaiban, és rögtön eszébe jutott az asszony meséje a képeslapárusról, aki ugyanarra a sorsra jutott, mint most ő, meg hogy beteg lett, és meghalt.

- Igen... Természetes, amiket az előbb mondtam... csak példaképpen... De gondoltak-e már speciális mezőgazdasági kultúrákra, amelyek megfelelnek a homok viszonyainak?... Általában semmi szükség arra, hogy mindenáron ragaszkodjanak a régi életformához...

- Mi itten különféleképp számítgatunk. Próbálunk ültetni földimogyorót meg hagymás gyökerű növényféléket is... Azt látta volna, milyen jól díszlik minálunk a tulipán!...

- És hogyan haladnak a homok elleni védekezéssel? Az igazi védelmi munkákat értem... Van nekem egy újságíró barátom... Az újság révén majd csak sikerül mozgósítani a közvéleményt. Nincs ebben semmi lehetetlenség.

- Ez a maga közvéleménye szánakozhat rajtunk akármennyit, nem ér az semmit, ha nem kapunk pénzbeli segítséget.

- Épp azt javaslom, hogy indítsunk kampányt ilyenfajta hitel megszerzésére.

- A hatóság kimondta, hogy a szélhordta homok nem minősíthető elemi csapásnak. Így aztán kártérítés sem jár.

- Kényszeríteni kell őket!

- Ugyan, hát ebből a mi koldus-elöljáróságunkból ki lehet vasalni valamit?... Nem hiszünk mi már semmiben... Ahogy mi csináljuk itt - az a legolcsóbb. Ha pedig a hatóságra hagyatkozunk, azok addig-addig csúrik-csavarják a dolgot, amíg közben eltemet bennünket a homok...

- De hát nekem teljesen meghatározott hivatásom van! - ordította a férfi, ahogy a torkán kifért. - Hát maguk... akkor maguk talán ellenségei saját gyerekeiknek? Lehetetlen, hogy meg ne értsék, mi a pedagógus kötelessége!

Ebben a pillanatban az öreg felhúzta a kötelet. A férfi, hirtelen meglepetésében, elengedte. Hogy történhetett? Lehet, hogy a vénember csak azért tett úgy, mintha hallgatná, hogy kilesse az alkalmas pillanatot, és kirántsa a markából a kötelet?... Kinyújtott karokkal, kétségbeesetten kezdett hadonászni.

- Maguk örültek... Tisztára abnormálisak. Hiszen a homokot betanított majmok is el tudják takarítani... Én sokkal többre vagyok hivatott. Kötelessége az embernek teljesen kihasználnia a lehetőségeit...

- Aha... - vetette oda foghegyről az öreg, egész tartásával mutatva, mennyire unja már ezt a fecsegést. - Jól van na, hát ne haragudjék, ha valami nincs rendjén. Amit csak lehet, megteszünk magáért...

- Várjon! Félre a tréfával! Hé, várjon csak, kérem!... Álljon meg, hé! Hiszen még semmit nem értett meg!... Legyen szíves!... Várjon már egy kicsit!...

A vénember azonban egyszer sem pillantott vissza. Föltápáskodott, és meggörnyedve, mintha nehéz terhet cipelne, elment. Három lépéssel eltűnt vállig, s mire még kettőt lépett, üres lett a horizont.

A férfi elpilledten dőlt a meredek falnak. A két kezét, fejét a homokba dugta, a gallérja mögött lepergett a homok, s vastag hurkába gyűlt a derekán, ahol a nadrágöv szorítja az ingét. Egyszerre csorogni kezdett a veríték végig az arcán, a nyakán, a lába között. Mind kijött rajta a víz, amit csak épp az előbb ivott. Az összekeverődő verítékből és homokból mustáriszaphoz hasonló réteg tapadt szorosán a bőrére. A bőre felpuffadt mindenütt, és olyan lett, mint a sima gumiköpeny.

Az asszony már munkába fogott. Hirtelen gyanú támadt a férfiban, hogy közben biztosan megitta a maradék vizet. Vak rémülettel rohant be a házba.

A víz azonmód maradt. Egy szuszra ivott belőle háromnegy kortyot, és megint elcsodálkozott: milyen pompás íze van ennek az áttetsző ásványnak. Nem tudta legyűzni magában a nyugtalanságot. Estig ez sehogy nem lesz elég. Főzéshez pedig természetesen még kevésbé jut. Jól kifundáltak ezek a csirkefogók! A szomjúság réme - ez hát az a gyeplő, amellyel engem arra akarnak vezetgetni, amerre a kedvük tartja.

Egészen a szemére húzta a szalmakalapot, és kiugrott az ajtón, mintha kergetnék. A szomjúság színe előtt a gondolatai és nézetei forró homlokra hulló, szálnalmas kis hópihékké változtak. Ha tíz pohár víz - mézédés szirup, akkor egy pohár - korbács.

- Na, hol az a lapát?...

Az asszony odamutatott az eresz alá, és bágyadtan elmosolyodva, a kimonó ujjával letörölte homlokáról a verítéket. Noha teljesen kimerült volt már, egy pillanatra sem felejtette el, hol vannak a szerszámok. A homokon élő emberben természetsszerűleg kialakuló gondolkodási forma ez, amely a megszokáson alapszik.

Abban a percben, ahogy kezébe vette a lapátot, fáradt csontjai megrövidültek, akár az állítható szék lábai. Valószínűleg attól, hogy a múlt éjszaka le sem hunyta a szemét. Minden körülmények között először is meg kell állapodni a nővel: mennyi legyen az a munkaminimum, amit feltétlenül teljesíteniük kell. De egyszerűen nehezebb esett beszélnie. Nyilván az öreggel folytatott beszélgetéskor annyi erőt elpazarolt, hogy a hangszalagjai ernyedtt fonalakként összegubancolódtak. Mint valami robotember, úgy állt oda az asszony mellé, és munkához fogott.

Szórták, takarították össze a homokot, teljes egyetértésben haladtak a meredek fal és a ház között, mintha egymáshoz volnának kötözve. A ház deszkafala, amely olyan pudvás-puha volt már, akár a félig sült rizslepény, valóságos gombateleppé vált. Végre egy kupacba gyűjtötték a homokot. Aztán bödönökbe kezdték rakni, és átcipelni a már megtisztított helyre. Mikor valamennyi bödön együtt volt, újra nekifogtak lapátolni. Gondolat nélküli, szinte gépies mozdulatok végtelen sora. A száj tele van nyers tojásfehérje-ízű, habos nyállal... Kicsorog a nyála, végigfolyik az állán, s lecsöpög a mellére, de ő már észre sem veszi.

- Tudja mit, markolja a bal kezével, így ni, kicsit lejjebb... - jegyezte meg az asszony csendesen. - Akkor nem kell mozgatni, a jobb kéz pedig, mint az emelőkar, és nem fárad el annyira.

Varjú káromása hallatszott. Sárgáról hirtelen kékre váltott a fény. A fájdalom, mintha premier plánba fogta volna a felvevőgép lencséje, kitérült a környező tájra. A tengerpart hosszában négy varjú repült át alacsonyan. A szárnyuk vége sötétzöldbe játszott, és a férfinak miatt, miatt se, a rovarládikóba tett ciánkáli jutott eszébe. Az ám, míg el nem felejttem, át kell majd tennem másik dobozba, és begöngyölni nylonba. Különben a nagy forróságban egykettőre szétmállik.

- Mára talán elég is lesz...

Ahogy ezt kimondta az asszony, föltekintett a szakadék tetejére. Az arca teljesen száraz volt már, és bár homokréteg fedte, a férfi látta rajta: talán csöppnyi vér sem maradt benne. Körös-körül minden elsötétedett, mintha rozsda lepte volna be. Homályosodó öntudata alagútján át tapogatózva, végre elbotorkált a mocskosra izzadt ágyához. Mire a nő bejött - ő már nem hallotta.

22

Ha az izmok közét gipsszel töltének ki, valószínű, akkor érezné magát ilyenformán. A szeme mintha nyitva volna, mégis, ugyan mitől van ilyen sötét? Valahol egér matát, hurcol valamit a lyukába... A torka ég, akár ha ráspollal reszelték volna ki... A szája bűzlik, mint a nyitott emésztőgödör... Jó volna cigarettára gyújtani... De nem, előbb iszom egyet... Víz!... Ezzel visszazökkent a valóságba... Nocsak, lám! Nem egér volt - az asszony kezdte el a munkát odakint... Mennyi ideig aludt hát?... Megpróbált felülni, de valami iszonyú erő visszalökte a matraca... Egyszerre ráébredt, miről van szó, és lerántotta arcáról a törülközőt. A sarkig tárt ajtón friss holdfény szűrődött be, mintha zselérétegen derengene át. Észrevétlenül újra éjszaka lett.

Ágya mellett ott állt a vizesbogrács, a lámpa és a pálinkásüveg. Gyorsan fél könyékre emelkedett, kiöblögette a száját. A vizet messzire köpte, a tűzhely felé. Lassan, élvezettel kortyolt belőle. Szétmatatott a lámpa körül, s puha csomagra tapintott - cigaretta és a gyufa. Meggyújtotta a lámpát, majd a cigarettához tartotta a lángot. Ivott egy keveset a butykosból. Darabokra széthullt öntudata lassanként valami egésszé állt össze.

A csomagban ennivaló is volt. Friss melegen rizsből és lisztből sütött három pampuska, két szárított hering, aszalt retek savanyítva és egy kis kesernyés ízű főzelék is - úgy látszik, ugyanazon retek szárított leveleiből. Az egyik hering meg egy pampuska elég volt. A gyomra gumikesztyű nagyságúra zsugorodott már össze.

Amikor fölkel, a forgói úgy ropogtak, akár szélrohamtól a bádogg háztető. Aggódva pillantott a víztartályba. Ismét színültig volt vízzel. Benedvesítette a törülközőt, és az arcára borította. Reszketés villódzott át az egész testén, ahogyan a villamos szikra vibrál a neoncsöveken. Megtörölgette a nyakát, az oldalát, kitisztogatta a homokot a lábujjai közül. Talán éppilyen pillanatokkal kellene mérni az élet értelmét.

- Nem akar egy kis teát? - Az asszony az ajtóban állt.
- Nem kell... Olyan a hasam, mint a dob, tele van vízzel.
- Jól aludt?
- Mikor fölkelteél, engem is fel kellett volna ébresztened...

Az asszony lehajtotta fejét, és csiklandó kuncogással mondta :

- Háromszor is fölkeltem az éjjel, megigazgattam arcán a törülközőt.

Hároméves gyermek kacérsága volt ebben, ahogy mondta. Olyan gyereké, aki nagy nehezen végre megtanulta utánozni a felnőttek nevetését. A félszegségén világosan látszott, hogy egyszerűen nem

tudja, mivel is fejezhetné ki jobban a túláradó örömét. A férfi mogorván elfordította a tekintetét.

- Segítsek lapátolni?... Vagy inkább a bődönöket hordjam?

- De hiszen... már itt is a rakodási idő. Mindjárt itt kell lenniük a kosarakkal...

Ahogy munkába állt, valósággal meglepődött, hogy már nem érzi azt a viszolygást, amire pedig számított. Mi lehet a változás oka? Talán a félelem, hogy majd ismét víz nélkül maradnak, vagy a nő iránti kötelességérzet? De lehetséges, hogy csupán a munka jellegétől van... Való igaz, a munka segít az embernek megbékélni a rohanó idővel, még ha céltalanul repülnek is el a napjai.

Egyszer "Möbius" elcipelte magával valami előadásra. A helyiséget, ahol a gyűlést tartották, alacsony, rozsdás rácskerítés vette körül, s a kerítésen túl annyi volt a széthányt papírhulladék, üres bádogdoboz meg ki tudja, mire használt rongy, hogy a föld egyáltalán nem látszott. Hogy is juthatott eszébe a tervezőnek ilyen helyre kerítést húzni? És, mintha csak válasz akart volna lenni erre az ő értetlenkedő kérdésére, a túlsó oldalon előbukkant egy kopott kabátos férfiú, áthajolt a kerítésen, és ujjával elkezdte kapargatni a vasat. "Möbius" megsúgta, hogy álruhás rendőr az illető, detektív. A plafonon kávészínű beázások voltak - de ekkora foltokat ő még soha nem látott. És ekkor, ilyen körülmények között az előadó a következőket mondta: "Nincs más mód felülkerekedni a munkán, csakis magával a munkával, a munka révén. A munkának nem is önmagában van az értéke, hanem a folyamatban, ahogy a munkát munkával legyőzzük... a munka igazi értéke önellentmondást hordozó erejében van."

Éles füttyszó hallatszott. Ujjait szájába dugva, valaki leadta a szokásos jelet. A homokkal rakott kosarak fölhúzását kísérő gondtalan kurjongatás, lárma mind csendesebb lett, ahogy a csoport közeledett az ő katlanukhoz. A kosarakat már teljes csöndben eresztették le. Érezte a férfi, hogy figyelő szemek követik minden mozdulatát, hogy azonban a falnak fordulva most elkezdjen

üvöltözni, még értelmetlenebb lett volna, mint eddig. Mikor a szükséges mennyiségű homokot sikerült felszállítaniuk, eltűnt a feszültség, mintha egyszerre kitisztult volna a légkör. Senki nem mond semmit, mégis nyilvánvaló, hogy létrejött a nélkülözhetetlen kölcsönös megértés.

A nő viselkedésében ugyancsak észrevehető változás történt.

- Pihenjünk egy kicsit... Hozok ki teát, jó?...

Az asszony hangján és a mozdulatain frissesség érződött. Tele volt játékosággal, amit nem is igyekezett titkolni. A férfi viszont megcsömörlött, mintha torkig ette volna magát cukorral. Mégis, ahogy a nő elment mellette, gyengéden megpaskolta a fenekét. Mikor a feszültség túlságosan felerősödik, kiég a biztosíték. Semmi esetre sem szabad ezt a nőt annyira becsapni. Valahogy egyszer elmeséli majd neki a strázsa esetét, aki a képzeletbeli várra vigyázott.

Volt egyszer egy várerőd... Nem, nem is feltétlenül vár - lehetett gyár, bank, játékkaszinó -, nem lényeges. És a strázsa helyett ugyancsak mondhatunk egyszerű őrt vagy éppenséggel baktert. Tehát ez a strázsa, aki állandóan várta az ellenség támadását, folytonos készenlétben volt. Végre aztán meg is jött a rég várt ellenség. A strázsa rögtön riadót fújt a kürtjén. Csakhogy, bármi furcsa is, a főseregtől semmi válasz nem érkezett. Világos, hogy az ellenség minden nehézség nélkül, egyetlen csapással elnémította a strázst. Utolsó percében még látta ködösen, hogy az ellenség, amely védőket nem talált, akár ha levegő volna, úgy tört át a kapun, a falakon, házakon. Valójában nem az ellenség volt levegő, hanem az erőd - légvár. A strázsa tehát egyedül egymagában, mint kiszáradt fa a pusztán, egész életén át egy látomást őrzött...

A férfi leült a lapátra, és cigarettát vett elő. A harmadik szál gyufával végre sikerült meggyújtania. A fáradtság, mint vízbe öntött tus, szétgyűrűzött, szétkúszott, akár a medúza, csodálatos kacskaringókat vetve, atommagsémává lett, s végül szertefoszlott. Éjjeli madár, mezei egeret látván valahol, fülsértő vijjogással hívja a

társát. Tompán hallatszik egy valamitől fölherkent kutya ugatása. Sűvöltöznek a magasban egymásnak csapódó légpatakok. Lent pedig a sebes szél mint éles kés nyúzza rétegről rétegre a homok vékony bőrét.

A férfi letörölte a verítéket, ujja közt kifújta az orrát, lerázogatta fejről a homokot. Lábánál a homokcirádák mint egyetlen pillanat alatt megdermedt hullámfodrok.

*

Lennének mindezek hanghullámokká, ugyan milyen muzsika kerekednék belőlük? Csípővassal ha orrát szorítanák, füleit véralvadékkal tömnék be, s kalapáccsal egyenkint vernék ki minden fogát, akkor, úgy lehet, el tudná énekelni ember ezt a melódiát... De ez így túlságosan kegyetlen, s még a kegyetlenséggel sem lesz a dallam az igazi... A férfinak hirtelen úgy rémlett, hogy a tulajdon két szeme, mint egy-egy madár, felröppen az ég magasába, és onnan les le rá. És nem más, mint ő maga, aki itt a történetek furcsaságán töpreng, ő folytat igen-igen furcsa életet.

23

Got a one-way ticket to the blues, woo woo... (Égbe szóló szakaszjegyet vettem, vu-u, vu-u.)... Dalolj hát, ha kedved tartja! A valóságban aligha fog így énekelni, akinek csak szakaszjegyet nyomnak a markába. A szakaszjegyet váltóknak igen vékony a cipőtalpuk, és akár a legkisebb kavicsra lépnek, rögtön fölajdulnak. Tovább egy lépést sem. Jobban szeretnek ezek retúrjegyről énekelni. Búsongó bluest. A szakaszjegy - darabokra széthullt élet, amelyben nincs semmi kapcsolat a tegnap és a ma között, a ma és

a holnap között. És csak aki már a visszafelé szóló jegyet is a kezében szorongatja, az tudja elénekelni a kissé szomorkás dalt a szakaszjegyről. Ez már csak így van. Pontosan ezért van ő maga is állandó nyugtalanságban - retteg, hogy elveszíti a visszafelé szóló jegyét, avagy ellopják; részvényeket vásárol, életbiztosítást köt, kétszínűsködik a szakszervezettel és a főnökséggel. Bedugja a fülét, hogy ne hallja a szennyecsatornákból meg a kikapart sírvermek mélyéről kihangzó jajveszékelést - azok kiáltozását, akiknek csak szakaszjegy jutott. Hogy ne kelljen gondolkoznia, teljes hangerőre állítja a televíziót, és teli torokból éneklí a szakaszjegyről szóló bluest. És biztosra vehető az is, hogy minden börtönlakó a retúrjegyről fog dalolni.

*

Mihelyt akadt pár perc szabad ideje, a férfi titokban most már kötelet csinált. Csíkokra hasogatta szét a felsőingét, összefonta, majd hozzákötötte az asszony volt férjétől maradt kimonóövet - és így lett vagy öt méter. Elérkezik az idő, és majd odakötözi a végéhez az öreg, rozsdás ollót, amelynek félig nyitva kell majd maradnia, s ezért a szárai közé forgácsot erősít. A kötélt egyelőre még rövid. Hogy meglegyen a szükséges hosszúság, majd hozzá kell kötnie még a szalmakötelet, amely a szoba földes része felett van kifeszítve, halat meg zacskóban gabonát szárítanak rajta. Végül pedig még a ruhaszárító kötelet is.

Egészen váratlanul támadt ez a gondolata. De hát egyáltalán nem lehet szabály, hogy csak a hosszú időn át érlelgetett terveket szabad megvalósítani. Amennyiben lehetetlen figyelemmel kísérni, milyen utat tesz meg a gondolat a tervek kiformálásakor, az effajta, hirtelen támadt megvilágosodásnak önmagában van a létjogosultsága. A hirtelen elhatározásoknak sokkal nagyobb esélyük van a sikerre, mint amelyeket a végtelenségig át- meg átgondolnak és latolgatnak.

Most már csak egyetlen nyitott kérdés maradt - a megvalósítás időpontja. Legjobb lesz nappal kimászni a gödörből, amíg a nő alszik. Ez el van döntve. Hanem a falun végigmenni napvilágnál - semmi értelme. Leghelyesebb lesz talán a következőképp: fölmászni

közvetlenül a nő ébredése előtt, biztonságos helyen elrejtőzni, és, kivárva itt a napnyugtát, kikeveredni a faluból. A sötétség leple alatt, míg fel nem jön a hold, elég könnyen eljuthat majd az országútig, ahol már autóbuszok járnak.

Egész idő alatt igyekezett kipuhatolni az asszonytól a környék felszínrajzát és a falu fekvését. Hogyan gazdálkodhat a falu, ha nincs egyetlen halászhajója sem, bár itt húzódik a tenger partján?... Mióta van a falu ilyen helyzetben? Mennyi az összlakosság?... Ki és hol természet tulipánt?... Melyik úton járnak iskolába a gyerekek?... A faluról ilyen módon szerzett közvetett adatokat összevetette azon egyetlen nap homályos emlékeivel, amikor saját szemével látta, így aztán sikerült képzeletben felvázolnia a helység hozzávetőleges térképét.

Az ideális persze az lenne, ha nem a falun át szökne, hanem kikerülné a lakott területet. Nyugatról azonban szakadékos földnyelv zárja el az utat, noha nem túlságosan magas, de a beláthatatlan idők óta rázúduló hullámok meredek sziklák halmazává változtatták. Igaz, vannak ott ösvények is, amelyeken át felkapaszkodnak a helybeliek, ha rőzsét szedni mennek, de ezeket úgy benőtte a bozót, hogy nehéz rájuk akadni. A túlságosan tolakodó, fürkésző kérdések pedig felkelthették volna az asszony gyanúját. Keletről viszont mélyen, vagy tíz kilométernyire benyúlik a szárazföldre a lakatlan homokdűnékkel övezett öböl. Éles kanyarodással csaknem a falu széléig ér. Így tehát mintha valami óriás homokzsákban volna a falu, és a "zsák" száját az öböl meg a meredek sziklatömbök szorítják össze. Éppen ezért mit vesztegessen az időt bolyongással, s miért adjon módot ezeknek a fajankóknak az üldözés megszervezésére; sokkal biztonságosabb, ha vakmerőn áttör végig a falu központján.

Mindez azonban még korántsem jelenti, hogy a kérdés megoldott. Nos, például akár a figyelő odafönt, azon a szerencsétlen tűztornyon. Ezenkívül aggódnia kellett azon is, hogy a nő, miután észreveszi a szökést, lármát csap, és elállják a faluból kivezető utat, még mielőtt túljutna rajta. Lehet azonban, hogy ezt a két problémát, végső soron, egybe lehet fogni. Az első kosaras csoport a vizet és

az egyéb szükséges dolgokat mindig jóval napszállta előtt hozza. És ha a nő a kosarasok érkezése előtt akarna hírt adni az ő szökéséről, csakis a tűztoronybeli figyelő közvetítésével teheti meg. Így tehát a kérdés oda lyukadt ki: milyen lesz a kapcsolat a figyelővel.

Szerencsére ezen a helyen, nyilván a hőmérséklet hirtelen változása következtében, napszállta előtt körülbelül harminc perccel, néha pedig teljes órával is, ritkás köd lepi be a földet. A jelenség oka az, hogy a homokban levő kovasav, amelynek kicsiny a hőtartó képessége, gyorsan leadja a nap folyamán elnyelt meleget. A toronyból nézvést, estefelé már ez az egész táj a fény visszaverődési szögébe esik, és a figyelő számára akár a legkisebb köd is vastag, tejfehér lepel lesz, amelyen át semmit sem képes megkülönböztetni. A biztonság kedvéért tegnapelőtt minderről még egyszer meggyőződött. A tengerpart felőli meredek fal tövéénél jó ideig lengette a törülközőt, mintha jelezni akarna valamit, de ahogy erre számított is, semmivel nem reagáltak rá.

A terv végrehajtására a kigondolás utáni negyedik napot tűzte ki: a szombat estére esett a választása, amikor mosakodásra is hoznak vizet. Ügy döntött, a szökés előtti éjszakán, meghűlést színlelve, jól kialussza magát. Elővigyázatosságból még azt is kimódolta, hogy aszpirint itassanak vele. A tabletták, úgy látszik, sokáig heverték a szatócsbolt valami távoli zugában - egészen elszíntelenedtek. Egyszerre két tablettát vett be pálinkával, s az eredmény hamarosan mutatkozott is. Amíg a nő vissza nem jött a munka végeztével, nem hallott semmit - csupán egyszer ébredt fel a kosarasok érkezésekor.

A nőnek hosszabb idő után most ismét egyedül kellett dolgoznia, és szinte leesett a lábáról, úgy elfáradt. Amíg sürgölődött az egyébként is már megkésett főzéssel, a férfi lustán fecsegett mindenféléről - szóba hozta például, hogy jó volna már megjavítani a rég elromlott mosdótartályt. Az asszony nem mutatott semmi ingerültséget, attól félt, esetleg árt vele a betegnek, másrészt úgy gondolta, ez az önzés már annak a jele, hogy a férfi végleg legyökerezett itt. Munka után mindenkinek jólesik, ha lefűrödhet. De különösen kellemetlen az alvás közben kiizzadt bőrre rátapadó homokréteg... S éppen ma van

a napja, mikor mosakodásra való vizet hoznak, meg különben is az asszony olyan élvezettel mosogatja őt, így ma valószínűleg engedékeny lesz.

Miközben az asszony mosogatta, egyszerre föltámadt benne a vágy, és lerángatta róla a kimonót. Ő is mosdatni akarta társát. Zavarában és a várakozástól szinte megdermedt az asszony. Aztán védekezőn felemelte a kezét, de nem volt egészen világos, valójában mi ellen tiltakozik. A férfi sietve ráborított egy kancsó meleg vizet, és szivacs nélkül, csak úgy, szappanos kézzel dörzsölni kezdte a testét. A kezei nyakáról az álla alá siklottak, majd tovább, végig a vállain, és az egyik rácsúszott a mellére. A nő felkiáltott, és odasimult a férfihoz. És várt. A férfi késlekedett. Kezei még mindig a nő testén kalandoztak.

Végre őrá is áterjedt a nő izgalma. Majd hirtelen valami érthetetlen szomorúság fogta el. Amaz belülről csupa tűz volt már, mintha igazi lángok lobogtak volna benne. Becsapni most - ugyanaz lenne, mint halálraítéltet szabadon engedni, majd pedig, ahogy futni kezd, a hátába löni... Felszítván az újraéledő vágyát, féktelen erővel rontott rá. Azonban minden szenvedélynek van határa. Előbb a nő, aki már annyira vágyta a gyengédséget, megrettent a férfi szilaj hevétől, amire pedig a férfi lankadt el, mintha máris kielégítette volna vágyát. Aztán ismét tüzelni kezdte magát, különböző merész helyzetekkel izgatva fantáziáját, csókolgatva a nő mellét, és gyúrte-marcangolta a testét, amely a szappantól, a verítéktől meg a homoktól olyan lett, mintha gépolajjal kevert vasreszeléssel mázolták volna be. Hajlandó volt akár két órán át folytatni. A nő azonban végül már a fogát csikorgatta kínjában, és leguggolt. A férfi rávetette magát... Pillanatok alatt megtörtént minden. A férfi vizet öntözgetett társára, hogy lemossák a szappant, majd erőszakkal pálinkát itatott vele, amelyben három szem aszpirint oldott fel. Most aztán aludni fog az asszony mélyen, egész napnyugtáig, szerencsés esetben pedig egész addig, míg majd a homokcipelők kiáltásaikkal fel nem ébresztik.

Az asszony úgy szuszogott álmában, mintha papírdugót tömtek volna az orrába... Egyenletesen, mélyen lélegzett. A férfi könnyedén megérintette a lábfejét, de meg sem moccan... Üres tubus, amelyből kinyomták az érzékiséget. Megigazította arcán a törülközőt, és lehúzta térdére a kötélként megsodródott s egészen fölcsúszott kimonót. Szerencsére teljesen lefoglalják most őt a készülődés végső tennivalói, és nincs idő szentimentális érzelgésre. Mire befejezte a varázsmesterkedést az öreg ollóval, épp elérkezett a cselekvés perce. Utoljára még odapillantott az asszonyra, s ahogy várta is, összefacsarodott a szíve.

A katlan falain, körülbelül egyméternyire a felszíntől, halovány fény ömlött el. Számítása szerint fél hét, háromnegyed hét körül lehet az idő. Épp indulnia kell. Jó erősen megrugózta a karját hátrafelé, a nyakával is tett néhány mozdulatot, és kifeszítette elzsibbadt hátát.

Először is fel kell kapaszkodnia a háztetőre. Ugyanis legjobb dobás esik, ha a tárgyat 45 fokot megközelítő szögben hajítja el. Meg akarta próbálni, hogy a kötel segítségével másszék fel a tetőre, de nem merte megkockáztatni - a tetőre koppanó olló zörgése felverné az asszonyt. Épp ezért jobb elvetni az effajta próbálkozást, inkább megkerüli a házat, és úgy mászik föl a düledező fészker felől, amely alatt valamikor fehéreneműt szoktak szárítani. A vékony, négy-szögletes szarufák csaknem egészen elkorhadtak már, és ettől meg is rettent a férfi. A legveszélyesebb azonban hátra volt még. A tetőn, amelyet állandóan csiszolgatott a szélhordta homok, szinte újnak látszottak a csillogó, fehér deszkák. Mihelyt azonban fölkapaszkodott rá, kiderült, hogy laza már, akár a puha piskóta. Még az hiányzik, hogy beszakadjon alatta. Széttérpeszkedve, óvatosan kúszott tovább. Végre aztán felért a tetőgerincre, és miután megnyergelte, térdre állt. Már a tető csúcsa is árnyékban volt, és a katlan nyugati szegélyén élesen látszódó, ikrás méz-színű homokszemcsék jelezték, hogy a köd már ereszkedni kezd. Tehát most nem kellett tartania a toronyban levő figyelőtől.

Jobb kezével megmarkolta a kötel végét jó méternyire az ollótól, és a feje felett elkezdte körbeforgatni. Azokat a homokzsákokat célozta

meg, amelyek csiga helyett kötélcsúsztatóul szolgáltak a kosarak, bődönök felhúzására. Ha megtartották a kötélhágcsót - nyilván elég szilárdan be vannak ásva. Mind sebesebben pörgette a kötelet, majd célzott, és elhajította. Egészen más irányba repült el. Rosszul számított. Az ollónak a kör érintője mentén kell repülnie, ezért a kötelet abban a pillanatban kell elereszteni, mikor épp derékszöget alkot a céllal vagy még egy pillanattal előbb. Igen, ez biztos!... Sajnos, az olló ezúttal a meredély közepébe csapódott, és visszaesett. Úgy látszik, sem a forgási sebesség, sem a magassági szög nem volt elégséges.

Újból és újból próbálkozott, végre aztán pontosan meghatározta a távolságot és az irányt is. Igaz, a sikertől még messze volt. Örült volna akár a legkisebb reményt keltő jeleknek is. De egyelőre semmi nem mutatott arra, hogy a hibák csökkennek - ellenkezőleg, a fáradtság és az idegesség még nagyobb hibákra vezetett. Bizony, ezt az egészet sokkal egyszerűbbnek képzelte. Idegeskedett, dühöngött, és csaknem sírva fakadt, habár senki nem kecsegtette sikerrel.

De hiszen a valószínűségi törvény, amely szerint az esély egyenes arányban emelkedik a kísérletek számával, végül mégiscsak érvényesül. És akkor, ki tudja már, hányadszor megint, minden különösebb remény nélkül elhajította a kötelet, s az olló egyenesen a zsákokra vágódott. A férfi tátott szájjal, meredten nézte. A szája telefutott nyállal. Ám korai még az öröm... Még csak a pénzt tartja markában a lottószelvényre... Nyer-e a szelvény vagy nem nyer - a jövő dönti el. Minden idegszála szinte hozzánőtt a kötélnél. Meghúzta óvatosan, mintha pókfonállal csillagot vontatna.

Ellenállást érzett. Először alig-alig merte elhinni, noha a kötélnél el sem moccan a helyéről. Meghúzta erősebben... Nekifeszülve várta - no most, most kiszakad... De már semmi kétség. Az olló a horoggá hajlított két hegyével szilárdan megkapaszkodott a zsákokban. Hát sikerült!... Milyen hihetetlen, hogy sikerült!... Ettől a perctől most már minden jóra fordul! Feltétlenül jóra!

A férfi gyorsan lemászott a tetőről, s a kötélt futott, amely most már a homokfalat lefelé átszelve, nyugodtan csüngött le. Amott ni, ott, ott van a felszín... Olyan közel, hogy szinte hihetetlen... Arca megfeszült, remegett a szája. Kolumbusz tojása, kétségtelenül - kemény tojás volt. Ám ha túlságosan keményre főzik, elrontják az egészet.

Megmarkolta a kötelet, és teljes súllyal rácsimpaszkodott. És a kötélt hirtelen nyúlni kezdett, mintha gumiból volna. Rémületében kigyöngyözött rajta a veríték. Szerencsére vagy harminc centiméternyi nyúlás után a kötélt hossza állandó maradt. Ismét rácsimpaszkodott. Ezúttal már nem volt oka nyugtalanságra. Megköpte a markát, s lába közé kapván a kötelet, elkezdett fölfelé kapaszkodni. Úgy mászott rajta, akár játékmajom a játékpálmán. A homlokán kiütköző veríték, valószínűleg az izgalomtól, teljesen hideg volt. Azon igyekezett, hogy rá ne szóródjék a homok, és csak a kötéltben kapaszkodott, így aztán pörgött rajta. Valahogy sokkal lassabban ment a dolog, mint ahogy előbb elképzelte. A nehézkedési erő valóban szörnyű. És honnan ez a reszketés? Akaratlanul mozgott a két keze, s úgy érződött, ő saját magát dobja ki a felszínre. Most nem volt ebben semmi furcsa, ha a keserűséggel teli 46 napra gondol. Alig egyméternyire jutott, s a gödörfenék száz méter mélységbe süllyedt, alighogy két métert haladt - már kétszáz méteres lett a mélység. A gödör mind nagyobbra, nagyobbra nőtt, s végül szédítő szakadék tátongott alatta... Halálosan elfáradt...

Nem szabad visszanézni!... De már itt is a felszín. A föld, a szertefutó utakkal, amelyeken mehet szabadon, amerre kedve tartja, akár a világ végére is... S ha már fent lesz, az egész, ami itt volt, a jegyzetfüzet lapjai közé préselt kis emlékvirágokká válik. A mérgesek is, meg a húsevő ragadozók is - egyaránt vékony, félig átlátszó, színes kis hártadarabokká lesznek, és odahaza majd teázgatás közben a világosság elé tartva őket, elégedetten mesél majd mindarról, amit ezek a kis halott virágok felidéznek.

S éppen ezért most már semmi nem ösztökélte, hogy majd megvádolja az asszonyt. Akár teljes garanciát adhat róla,

nyilatkozatot, hogy neki a nő sem megsajnálója, sem lotyója nem volt. Ha pedig majd ajánlólevélre lenne szüksége, megírja ő szíves örömmel - ahány csak kell, akár tízet is. De milyen ostoba ez az asszony, csak arra volt esze, hogy ugyanabba a retúrjegybe kapaszkodjék, ami nekem jutott. Pedig akár ugyanaz legyen is a jegy, ha a kiindulási állomás ellenkező irányban van, úgy természetes, ellenkező irányban lesz a rendeltetési hely is. Tehát semmi különös nincs abban, hogy az ő "tértijegy" a nő számára csakis "menetjegy" lehet.

Lehetséges, hogy hibázott az asszony, vétett ellene... De hát a hiba csakis hiba és semmi több.

...Ne nézz vissza! Nem szabad visszanézni!

A hegymászó, az ablakmosó, a televíziós torony szerelője, a cirkuszi légtornász a trapézon meg a villanytelepek égbe nyúló kürtőin a kéményseprő - elég, ha lepillant, és máris halálra zúzza magát.

24

Minden rendben!

Véresre horzsolt kézzel, tíz körmét a zsákba akasztva, kapaszkodott ki a katlanból. Na végre, kint van! Most már nem kell félnie, hogy lezuhan, ha szétnyílik a marka. De még mindig nem bírta mozdítani sem az ujjait, továbbra is görcsösen markolta a zsákot.

A negyvenhatodik napon megtalálta szabadság csapkodó, erős széllel fogadta. Ahogy mászott fölfelé, már kezdte érezni arcán,

nyakán az éles homokszemcsék verését, de erre az iszonyatos erős szélre nem számított!... Lent a gödörben csak a tenger mormolása hallatszott, sokkal erősebben a szokottnál. Most azonban épp ideje már, hogy beálljon az esti szélcsend. Különben semmi remény a ködre. De lehetséges, az ég csak akkor látszott ködfátyolosnak, mikor még letről nézte, a katlanból? Vagy netán ködnek vélte a levegőben kavargó homokfelhőket? Akármelyik esetről van is szó - semmi jót nem ígér.

Azonmód, lesunyt fejjel, nyugtalanul kezdett nézdegélni jobbra, balra. A tompuló világosságban a tűztorony kissé ferdének látszott. Így, külsőre valahogy olyan szánalmas alkotmány, és eléggé messze is van. Viszont a figyelő távcsővel néz, tehát a távolságra nemigen lehet alapozni. Vajon észrevették-e már?... Valószínű, még nem. Hiszen különben azonnal félreverték volna a harangot.

Az asszony mesélte, hogy talán fél esztendeje lehet, egyszer éjszaka vihar kerekedett, s a falu nyugati végén az egyik katlan homokfala leomlott, és a házat félig betemette. Aztán ahogy eleredt a záporosó, a homok súlya a többszörösére nőtt. Összeroppant alatta a ház, akár egy gyufásdoboz. Szerencsére, haláleset nem történt, s a lakók reggelre megpróbálták kiszökni a gödörből. Rögtön megkongatták a harangot, és alig múlt el öt perc, hallatszott az öregasszony sírása, ahogy vonszolták visszafelé... Azt mondják, valami öröklött agybéli betegség fészkelte be ebbe a családba, tette még hozzá az asszony hamiskásan...

No de elég a pizmogásból! Határozottan felszegte a fejét. A vöröses színbe játszó homokhullámok mentén hosszú árnyékok lapultak. A szélkavarta homokfátylak egyik árnyékból a másikba surrantak, a harmadikba és még tovább. Talán ez a röpködő homoklepel őt is eltakarja? Széttelátván, hogy vajon erősen szembetűz-e a nap, a férfi valósággal megdermedt a csodálkozástól. Úgy látszik, nemcsak a levegőben kavargó homoktól olyan a lenyugvó nap, mintha vörös ceruzával festették volna oda, de köröskörül "füstölgött" a táj. Innen is, onnan is szakadozott ködfoszlányok emelkedtek. Egyik helyen szétfújta őket a szél, fölbukkantak más

helyen, amott épp csak szétfoszlottak, itt már újra gomolyognak... Lent a gödörben ő maga is meggyőződött róla: a homok elnyeli a levegő nedvességét, mégsem gondolta volna, hogy ilyen mértékben... Most az egész olyanforma, mint tűzvész helyén a zsarátnok-kupacok, amiket a tűzoltók már otthagytak... Igaz, eléggé ritka a köd, és mivel hátulról jön a fény, nem is nagyon látszik, viszont arra mégiscsak elég ez a fedezék, hogy elrejtse a figyelő elől.

A derékövébe dugott cipőjét felhúzta, a kötelet összehajtogatta, és zsebre vágta. Az olló, szükség esetén, fegyvernek is megfelel. Egyenest nyugatnak kell tartania - a figyelővel szemközt süt a nap, tehát egyelőre fedezi őt. Majd keresni kell valami jó helyet, ahol meghúzódik, míg majd lemegy a nap.

No, szaporábban hát! Hajolj le, és futás a horpadás mentén!... Most már el ne veszítsd a fejedet!... Igyekvés, de azért csak óvatosan!... Ott van ni, abban a kis mélyedésben elfekszem!... Mi ez a gyanús zaj?... Baljós előjel? Talán mégse... Fölkelek, és előre, tovább!... Nagyon el ne térj jobbra!... A jobb oldali lejtő túlságosan lankás, már a közepén észrevehetnek...

Minthogy a homokkal rakott kosarakat naponta itt vonszolták át, a katlanok között egyenes, mély járatokat tapostak ki. A járatok jobb oldala helyenként leomlott, s így lejtőssé vált. Lejjebb, a katlanokba zárt második házsor tetői alig-alig látszanak. Ezeket a tengerhez közelebb eső, harmadik sor fogja félkörbe. Ettől kezdve aztán a katlanok is sokkal sekélyebbek, még a homokfogó sövény is jó szolgálatot tehet... A falu felőli oldalukon nyilván szabadon kijárhatnak. Ha egy kicsit feljebb kapaszkodik, csaknem az egész falura rálát. A hepehupás dűnék lábánál legyező alakban kiterülve, egymás hegyén-hátán szorongnak a cserép-zsindelyes, a bádoggal vagy deszkával fedett háztetők. Jól látszott a ritkás kis fenyőliget is, meg valami tóféle. És lám, hát ezt kell védelmezniük, ezért van rabsorsra ítélve több tucatnyi partmenti ház lakója?...

Ezek a börtönkatlanok most az út bal oldalán húzódnak. Helyenként a járatok szétágazódnak, ahogy a kosárcipelők

kitaposták, és mindegyik végében - homokzsákok. Ezekről lehet észrevenni, hol kezdődik a gödör... Még rájuk nézni is rossz érzés. Itt-ott hiányzott a zsákokra erősített kötélhágcsó, de csaknem mindenütt megvolt. Úgy látszik, sok gödörlakó már végleg lemondott a szökésről.

Most könnyűszerrel el tudta képzelni, hogy általában véve még ilyenfajta élet is lehetséges. Konyhák, kemencék, amelyekben tűz ég, íróasztal helyett - almáskosarak, tele tankönyvvel; konyhák, földbe ásott tűzhelyek, lámpák, kemencék, amelyekben tűz lobog, széttöredezett, görgős válaszfalak, kormos konyhapadlások, ketyegő órák és megállt órák, bömbölő rádiók és széthullt készülékek; konyhák és kemencék, amelyekben ég a tűz... És mindezek közé, mint valami keretbe tartoznak az olcsó dísz tárgyak, az állatok, a gyerekek, a fizikai vonzalmak, az adóslevelek, az árulások, a tömjénezések, a családi fényképek... Ugyanazon dolgok iszonyúan változatlan ismétlődése... S bár az életben elkerülhetetlen ismétlődés ez is, akár a szívdobogás, de hát a szívdobogás mégsem az élet egésze.

Feküdj!... De nem, semmi. Közönséges varjú... Eddig még nem sikerült varjút fognia, hogy majd kitömjé, most pedig már nem is fontos. Tetoválásról, kitüntetésekről meg érdemrendekről csak akkor ábrándozik az ember, mikor éjszaka képtelen, lehetetlen álmai vannak.

Eljutott, úgy látszik, a faluig. Az út fölvezet a dűne gerincére, balról pedig a tenger látszott már. A hullámverés kesernyés szagát hozta a szél, a fülében, orrában zúgás támadt, mint amikor bűgőcsigát pörgetnek. A fején átkötött törülköző végeit lobogtatta a szél, s azok az arcát verdesték. Itt már a köd is elvékonyodott, nem bírta felkaptatni a meredeken. A tengert vastag ólompikkelyek borították apró ráncokba sorakozva, mint tej színén forrás közben a hab. A békaikra formájú felhők közé beszorult a nap, nem óhajtván még lenyugodni, meredten állt. A horizontra fekete pontként dermedt rá egy hajó, hogy milyen távolságra van s mekkora - ki tudhatná?

Messze, egészen a földnyelvig, végtelen hullámokban tárultak elébe a lankás dűnék. Tovább nem haladhat így, veszélyes. Tétován hátratekintett. Szerencsére a tűztornyot alacsony homokdomb takarja, így onnan meg nem láthatják. Óvatosan lábujjhegyre emelkedett, s jobbra, a homokpart árnyékában megpillantott egy oldalra billent, majdnem ereszaljig homokba süppedt kis házikót. Csakis erről a helyről lehetett látni, ahol most ő áll. A szélárnyékos oldalán, a homokban mély horpadás, mintha óriás kanállal merítették volna ki.

Nagyszerű hely, hogy elrejtőzzék... A homok felülete sima, mint a kagylóhéj belső oldala, és sehol egyetlen nyom nem mutatja, hogy emberek jártak itt... De mi legyen a saját nyomaival?... Visszament egy darabig a nyomain, és látja, hogy körülbelül harmincméternyire már teljesen eltűntek. Sőt a lába előtt szemlátomást szóródtak be, s változtatták a formájukat. Valamire hát mégiscsak jó lesz a szél is.

Már épp indult volna, hogy körüljárja a kunyhót, de hirtelen kimászott belőle jókora sötét valami. Vörös szőrű kutya volt, kövér, mint a disznó. Nem kell tőle félni. Takarodj innen! A kutya azonban csak nézte mereven az embert, és esze ágában sem volt elkotródni. A fél füle széttépvé, aránytalanul apró szeme gonoszán csillogott. Körülszaglászta az embert. Vajon nem fog-e ez ugatni? Csak azt próbálja meg... Benyúlt a zsebébe, megmarkolta az ollót... Ha ugatni kezd, hát kilyukasztom a kobakját ezzel a szerszámmal. A kutya csak nézte tovább mérgesen, de el sem vakkantotta magát. Talán vadkutya?... A szőre bozontos, és csimbókokban lóg róla. Valamilyen betegsége lehet - az egész pofája csupa ótvar... Azt mondják, amelyik kutya nem ugat, az veszedelmes... vigye el az ördög! Kellett volna hozni valami kis ennivalót... Az ám, ennivaló! Te jószágos ég! Elfelejtettem elhozni a ciánkálit... No nem baj, úgy eldugtam, az asszony aligha találja meg... A férfi halkán füttyentett, és kinyújtotta a kezét, próbálta megnyerni a kutya rokonszenvét. Válaszul amaz felhúzta a vékony szája szélét, és kivicsorította a homokkal teliragadt, sárga fogait. De nem, ilyen kutya aligha ácsingózik órá... Micsoda förtelmes, vérszomjas pofája van. Jó lenne úgy belevágni, hogy egyetlen ütéstől fölforduljon.

A kutya egyszerre csak lesunyta a fejét, és mintha semmi nem történt volna, lustán eloldalgott. Nyilván megrettent az ember fenyegető külsejétől. Ha pedig már meghátrálásra kényszerített egy ilyen vad kutyát, azt jelenti, a lelke még erős. Leereszkedett a hajlatba, és ott maradt, elfeküdt az oldalban. A szél most már nem érte, és, valószínűleg ettől, megkönnyebbülést érzett. A kutya, megmegtántorodva a szélről, eltűnt a levegőben kavargó homokfátylak mögött. Az, hogy ebbe a kalyibába bevette magát egy elvadult kutya, kétségtelenül bizonyítja: ember még a közelben sem jár... S amíg a kutya el nem megy a község házához, hogy beáruolja, addig itt biztonságban van. Még az is jólesett, hogy a testén végig csorogni kezdett a veríték. Micsoda csönd!... Mintha óriás edény aljára tették volna, amit aztán zselével töltöttek föl. Kezében most időzített pokolgép van, a robbanás ideje ismeretlen, de ez nem izgatja jobban, mint egy ébresztőóra ketyegése... Ha "Möbius" volna itt az ő helyében, rögtön kielemezné a helyzetet, és azt mondaná:

- Barátom, te tipikus mintapéldánya vagy azoknak, akik előszeretettel cserélik fel az eszközt a céllal.

- Teljesen igazad van - helyeselné ő. - De vajon el kell-e választani ilyen élesen az eszközt a céltól?... Mindkettőt a szükségszerűségtől függően, megfelelően kell alkalmazni...

- No, ez aztán igazán nem jó semmire. Végre is nem lehet az időt vertikálisan élni. Az idő, barátocskám, olyasvalami, ami horizontálisan folyik. Ez közismert tény.

- S mi lesz, ha megpróbáljuk vertikálisan átélni?

- Múmiává változol. Mondd, talán nem így van?... Magában nevetgélve, hozzáfogott, hogy levesse a cipőjét.

Egyébként tényleg úgy van, az idő folyása horizontális. A cipőkbe befolyt a homok és összevegyült az izzadsággal - tovább már nem lehetett kibírni. Nagy nehezen lehúzta a zokniját, és kitette, hadd járja a szél. De miért van olyan orrfacsaró bűdösség, ahol állatok tanyáznak? Jó lenne, ha virágillat áradna belőlük!... Ejnye, de hiszen

az ő lába bűzlik... És bármi furcsa, ez a gondolat valahogy most kellemes volt neki... Valaki egyszer azt mondta, nincs finomabb, mint az ember saját fülzsírja - ízletesebb a sajtnál is... Nos, ha nem is ilyen mértékben, de a saját odvas fogunk bűzében van valami vonzó - elszagolgatná az ember akármeddig...

A házikó bejáratát felénél is magasabban behordta már a homok, és alig bírta hozzáférni, hogy benézzen. Lehetséges, hogy valami régi kút romja? Nincs abban semmi különös, ha a kút fölé kis kalyibát építenek, azért kell, nehogy betemesse a homok. Viszont itt aligha van víz... Újból megpróbált betekinteni, s akkor megcsapta orrát az igazi kutyaszag. Az állat szaga erősebb, mint a filozófia. Volt egy szocialista, aki azt mondta: nagyon rokonszenvez a koreai ember lelkével, de a testszagát nem bírja elviselni... Na, rendben van, ha az idő horizontálisan folyik, hát most bebizonyíthatná, milyen gyorsan tud folyni!... Remény és nyugtalanság... Szabadságérzet és türelmetlenség... Ezek a kínok - a leggyötrelmesebbek. Letakarta arcát a törülközővel, és hanyatt feküdt. Ez most hát már a saját bűze, de bárhogy szeretett volna hízelegni magának, semmiképp nem mondhatja kellemesnek.

Valami mászik a lábán... A mozgásáról ítélve nem futóbogár. Több mint valószínű, földi bogár, amely nehézkesen vonszolja magát hat csenevész lábán... Ám megbizonyosodni nem akaródzott. De ha a várakozás ellenére mégis futóbogár lenne, aligha kerekedik kedve, hogy megfogja. Annyi bizonyos, hogy erre a kérdésre most nem tudna pontos választ adni.

A szél lefújta arcáról a törülközőt. A szeme sarkából látta a dűne aranyosan csillogó gerincét. A simán emelkedő lejtő ehhez az aranyvonalhoz érve, hirtelen töréssel fordult árnyékba. A térnek ilyen szerkezeti felépítésében volt valami meghatározhatatlan feszültség, és a férfi valósággal összerezzen, úgy elöntötte az emberek utáni vágyakozás. (Igen. Valóban romantikus táj... Épp az ilyenfajta tájak vonzzák mostanában a fiatal turistákat. Biztos, jó részvények... Mint tapasztalt ember, teljességgel garantálhatom a vidék jövőbeli fejlődését. Mindenekelőtt azonban reklámra van szükség! Reklám

nélkül még a legyek sem szállnak ide... Amiről nem tudunk - ugyanaz, mintha nem volna... Mint ha valakinek drágakövei vannak, és elássa őket a földbe. Hogy mit kell tenni?... Megbízni egy tehetséges fotográfust, készítsen művészi felvételeket. Régente a művészi képeket csak akkor csinálták meg, amikor a nevezetes hely már széles körben ismertté vált... Most viszont - előbb jönnek a képek, s csak aztán alakítják ki a híres-nevezetes helyet. Ez most már a szokásos rend. Itt van néhány mintafelvétel, tessék, nézzék csak meg!) Az a szegény képeslapárus másnak akart csapdát állítani, és maga esett csapdába, aztán beteg lett, és meghalt. Bár aligha rendelkezett különleges ékesszóló tehetséggel... Valószínűleg óriási lehetőségeket látott az itteni tájban, és minden vagyonát az üzletbe fektette... Ugyan miben van ennek a varázsnak a lényege?... Talán a természet fizikai harmóniájában és pontosságában, avagy ellenkezőleg - kérlelhetetlen, szigorú ellenállásában, ahogy a természet itt elzárkózik az ember megismerő próbálkozásai elől?

Tegnapig valósággal elfogta a hányinger, ha csak rágondolt is erre a tájra... És dühösen azt hajtogatta magában, hogy a homokkatlan teljesen méltó hely az ilyen csirkefogóknak, amilyen ez a képeslapárus volt.

No de mire jó az, hogy a katlanban folyó életre meg a tájra gondolva, szembeállítsa a kettőt? A szép tájnak nem kell feltétlenül kedvezőnek lennie az ember számára.

Végül pedig az az alapgondolata, amely szerint a homokot a stabilitás tagadásaként kell vizsgálni, nem is olyan buta dolog. Az 1/8 milliméterek mozgása. Külön világ, amelyben a létezés - a halmazállapot láncolata... Más szóval, a homok varázsa a halál körébe tartozik. A halál varázsa, amely a homok óriás romboló erejének nagyszerűségében nyilvánul meg a pusztítás nyomait őrző romokon... De nem, megálljunk csak! így igen kényes helyzetbe kerülhet, ha például azt mondják neki: épp ezért ragadta meg, és most már ki nem engedi markából a "retúrjegyet". A vadállatokról szóló filmek, meg a háborús filmek varázsa is éppen abban van, hogy annyira megközelítik a valóságot, még a szívet is meg-

megfacsarják, mihelyt azonban kilép az ember a moziból - a mai nap várja kint, a tegnap folytatása... Hol van hát az a kötözni való bolond, aki moziba indulva, igazi patronokkal töltött karabélyt akaszt a vállára? Ki tud alkalmazkodni a sivatagi élethez? Néhány egérfajta, amely víz híján a saját húgyát issza, a dögevő rovarok, no meg - mondjuk - a nomád pásztorok, akik csupán a "szakaszjegy" létezéséről tudnak. Ha az ember kezdettől fogva abban a meggyőződésben van, hogy a "jegy" mindig csak egy szakaszra szól, akkor nyugodtan élhet, nem töri magát hiábavaló próbálkozásokkal, nem mászik így a homokra lapulva, akár osztriga a sziklán. Viszont a nomádok még a nevüket is megváltoztatták már, s most állattenyésztők lettek...

Hát igen, minderről beszélni kellett volna az asszonnyal... El kellett volna énekelni neki egy dalt, még ha kicsit megmásítja is a motívumokat, a sivatagok dalát, amelynek semmi közös vonása sincs a "retúrjeggyel"... Legjobb esetben sem lehetett volna más, mint holmi nőcsábász silány utánzója, aki valami mást, valami különleges életet tűzvén ki csaléteknek, megpróbálja horgára csalni az asszonyt. S ahogy most itt fekszik, tetőtől talpig homokkal belepve és erejefogyottan, leginkább valami papírzsákba tett macskához hasonlít.

A dűne gerincén hirtelen kihunyt a fény. Körül minden homályba merült. Szinte pillanatok alatt elült a szél, s akkor, új erőre kapva, visszatért a köd. Talán ezért hanyatlott le olyan sietve a nap?...

...No, most pedig indulás!

Mielőtt még a kosarasok munkába kezdenek, neki túl kell jutnia a falun. Addig még körülbelül egy óra. A nagyobb biztonság kedvéért, mondjuk 45 perc. A hegyfok, mintegy átkarolva a falut, erős kanyarral fölnyúlik egészen a falut keletről szegő öbölig. Ezért a falun át csak egy keskeny út vezet kifelé. Ott azonban már véget ér a földnyelven zsúfolódó meredek sziklák sora, elsimulnak, és alacsony homokdűnék váltják fel őket. Jobb kéz felől hagyván a falu közből elő-elővillanó lámpáit, és egyenesen továbbhaladva, épp erre a helyre jut ki. A távolság... talán két kilométer. Ott már véget ér a falu, helyel-közzel akad csak néhány földimogyoró-parcella, aztán megint homok, és sehol semmiféle lakott hely. Mikor pedig túljut a dombon, már rátérhet az útra. Döngölt, agyagos földút ez, és ha teljes erőből fut végig rajta, tizenöt perc alatt kint lehet az országúton. Ott aztán már semmi vész. Ott már autóbuszok járnak, és normálisak az emberek.

Harminc perce marad hát, hogy áthaladjon a falun. Homokban ez a négy kilométeres óránkénti sebesség - nem lesz könnyű. És nem is elsősorban azért, mert a laza homok süpped, hanem a sok felesleges erőfeszítés miatt, ahogy mindig magasra kell emelgetnie a lábát. Ha pedig fut, úgy még több erő veszik kárba. Legjobb talán, ha nyugodt, lassú lépésben halad. Viszont ez az erőszívó homok, mintegy kárpótlásként, elnyeli a léptek zaját. Annak is megvan a maga előnye, hogy bátran léphet az ember, nem kell tartania a kopogástól. Igenis, előnye van.

Ügyelj a lábad alá!... Elesni nem vészes, hanem ha valami zombékban elbotlasz, vagy lyukba esel, és levered a térdedet. Még ha csak a térdedet ütöd meg - oda se neki, viszont ha belepottyansz egy újabb homokkatlanba, akkor mi lesz?!

Körül sötétség. Ameddig a szem ellát - megmeredt homokhullámok. Az óriás hullámokat nagy összevisszaságban kisebbek fodrozzák, ezeket pedig a maguk során még kisebbek, mintha ragya verte volna ki őket. A falu fényei, amelyeknek irányjelzőként kellett volna szolgálniuk, el-eltűntek a végeszakadatlan hullámok taraja mögött, s csak nagy ritkán bukkantak elő. Menni kell hát előre, és a helyes

irányt rábízni az ösztönös megérzésre. Mindannyiszor kiderült azonban, hogy meglepően nagyokat tévedett. Talán, mert folyton igyekezett meglátni ezeket a fényeket, s így akaratlanul is a magasabb helyeket kereste.

Na tessék, megint eltértem! Kicsit balra kell tartanom!... Ha ezen mentem volna még egy kis ideig, egyenest a faluba találok... Jókora három dűnét elhagytam már, de a lámpák szinte semmivel nincsenek közelebb... Alighanem körbejársz... A veríték befolyik a szemembe... Pillanatra meg kellene állnom, kifújnom magamat.

Az asszony valószínűleg fölébredt már... Vajon mit gondolt, mikor fölnyitotta a szemét, és látta - nem vagyok ott... Bár aligha kapott észbe rögtön... Talán arra gondolt, hogy kimentem a ház mögé, a dolgomra... Ma este alaposan kifáradt az asszony... Elcsodálkozott nyilván, hogy sötétig elaludt, és sietve kibújt a takaró alól. A csókoktól még meleg teste emlékezteti, mi történt közöttünk reggel. Tapogatva megkereste a lámpát, s valószínű, elmosolyodott...

De nekem még sincs semmi okom, hogy hálás legyek neki, vagy hogy felelősséget érezzék a mosolyáért. Mit veszít az asszony az eltűnésemmel? Csak az élet egy kicsinyke darabját. A rádió és a tükör majd helyettesít engem. "Maga nékem igazán nagy segítség... Minden úgy megváltozott, amióta nem vagyok egyedül, egymagamban... Reggelenként nyugodtan, kapkodás nélkül elvégezhetem a dolgaimat, meg a kinti munkával is jó két órával hamarabb megvagyunk... Úgy gondolom, most már hamarosan kérhetek a faluközösségtől valami mellékes munkát, amit idehaza el tudnék végezni... Összegyűjtők egy kis pénzt... És... lehet, majd veszek végre rádiót, tükröt vagy még egyebet is..."

(Rádió és tükör... Rádió és tükör...) Micsoda rögeszme - mintha bizony az ember egész élete csakis ebből a két tárgyból állana. Persze, a rádióban és a tükörben tényleg van valami közös: összekapcsolják az embereket. De lehet, hogy égető vágyat tükröznek: behatolni az emberi lét leglénységébe. Rendben van, mihelyt kikászálódok innen, rögtön veszek egy rádiókészüléket, és

elküldöm neki. Ha minden pénzem rámegegy, akkor is a legjobb tranzisztort veszem meg neki.

Viszont a tükört - nem tudom, megígérjem-e neki? A tükör itt hamar tönkremegy... A foncsor már fél év múltán leválik róla, egy esztendő alatt pedig egészen "megvakul" a levegőben állandóan kavargó homoktól. Mint az a tükör is, ami most van neki: ha a fél szemedet látod benne, nem látod az orrodát, ha látod az orrodát, nem látod a szádat. De nem is csak arról van szó, hogy a tükör hamar tönkremegy. A tükör más, mint a rádió: ahhoz, hogy összekötő kapocs lehessen, mindenekelőtt emberre van szükség, aki látja a nőt. Ugyan mi értelme van a tükörnek, ha a gazdáját senki nem látja?

Megálljunk csak, jó lesz kicsit hallgatózni!... Valahogy túl soká elmarad ez az ember, ott a ház mögött... Vagy lehetséges?... A gyalázatos, hát megszökött... Vajon csapott-e lármát az asszony?... Megdöbbsent és szomorú? Vagy úgylehet, csak sírdogál csendesen?... Jól van na, akármit csinált is - arról én már nem tehetek... Hiszen te magad sem ismerted el, hogy tükörre feltétlenül szükség van...

- ...Valahol olvastam én erről... Mostanában mintha nagyon gyakori lenne, hogy az emberek csak úgy elhagyják az otthonukat... Gondolom, attól van, hogy igen nehéz lett az élet, de az is lehet, hogy nemcsak ezért... Egyszer is, emlékszem, valami egész jó módú parasztcsaládról írtak ilyesmit. Földet vettek, szereztek hozzá gépeket, és úgy látszott, jól is gazdálkodtak, az öregebb fiú azonban mindezek ellenére egyszer csak otthagyta a szülői házat. Pedig nagyon rendes, dolgos legény volt. A szülei törték a fejüket - vajon miért ment el hirtelen? Faluhelyt az emberek inkább tudják a kötelességüket, sokat adnak a jó hírükre. Éppen ezért nyilván valami különleges oka volt, amiért a vagyon várományosa otthagyta a családot...

- Hát igen, természetes... A kötelesség, az kötelesség...

- Na és, mintha arról lett volna szó, a rokonságból valaki rátalált a legényre, és érdeklődött, hogy végül is miért csinálta az egészet.

Kiderült, hogy nem nővel szökött el, nem szerelmi kalandok úzték el hazulról, adóssága sem volt - egyszerűen nem volt semmi különleges oka. Akkor hát mi a helyzet?... Amit a legény mondott, egyszerűen értelmetlenség. Ő maga sem tudta, mivel is magyarázza tettét, csak egyre azt hajtogatta: tovább már nem bírta ki.

- Igazán, hogy milyen értetlen emberek vannak a világon!

- Viszont ha belegondol az ember, meg lehet érteni ezt a legényt is. Mert ugyan miféle istenbogara a paraszt? Ha dolgozik szakadásig, új földekkel gyarapítja a gazdaságát - ettől még több dolog szakad a nyakába... Végül aztán ki sem látszik a nehéz munkákból, és az egyetlen, amit kap érte - a még nehezebb munka... Igaz ugyan, a parasztnak megtérül a munkája - a rizs- meg a burgonyatermésben. Mi kellene hát még neki? A paraszti munkát ehhez a mienkhez, ahogy mi nyűglődünk a homokkal, hasonlítani sem lehet. Hiszen ez itt ugyanaz, mintha a pokolbéli folyóra gátat akarnánk építeni - viszont az ördögök folyton szétdobálják a köveket.

- Aztán mivel végződik ez a história a pokolbéli folyóról?

- Hát semmivel... És éppen, mert soha nincs vége, ez jelenti az örök bűnhődést a vétkekért!

- És aztán mi lett azzal a legénnyel, amelyiknek örökölnie kellett volna?

- Mindent kitervelt az jó előre, valószínűleg mielőtt még elment hazulról. Aztán elhelyezkedett.

- Na és?...

- Na és? Hát nekifogott dolgozni.

- És tovább mi lett vele?

- Tovább? Fizetésnapokon, nyilván, megkapta a maga pénzét, vasárnaponként pedig tiszta inget vett föl, és moziba ment.

- Hát azután?

- Azt bajos lenne megmondani, míg őt magát meg nem kérdi az ember.

- De hát amikor összegyűlt egy kis pénze, már csak vett magának, biztos, rádiót...

*

... Na lám, végre fölértem. Bár azt hiszem, még csak a fele út... De nem, tévedtem... Itt már egyenes a környék. Igen, de hova lettek a fények?... Ment egyenest tovább, minden meggyőződés nélkül. Úgy látszott, valami óriás dűne tetejére jutott... Hanem akkor hát miért nem látszanak innen a lámpák? Arra a gondolatra, hogy valami baj történt, megrogyantak a lábai. Ellustálkodta az időt - most aztán lakolhat érte... Leereszkedett a meredek lejtőn, noha fogalma sem volt a pontos irányról. A völgyhajlat nagyobbnak bizonyult, mintsem gondolta. Nemcsak mély volt, hanem széles is. Ráadásul a több szintes homokhullámok az alján összevissza nyújtóztak egymás hegyén-hátán, és nem lehetett tájékozódni, merre a helyes irány. De mégis elképzelhetetlen, miért nem látszanak a fények? Ha letért is az útról, akkor sem többet, mint fél kilométert egyik vagy a másik oldalra. Egész idő alatt valahogy balra húzódtott - valószínű azért, mert fél a falutól. Úgy érezte, ha a lámpafények felé akar kerülni, most egyenest jobbra kell átvágnia. Nemsokára szétoszlik a köd, kigyúlnak a csillagok... Általában, akárhogy történt a dolog, a legjobb és leggyorsabb módszer, ha körül mindent egyszerre áttekinthet - fölkapta a dűne tetejére, nem lényeges, hogy melyikre, csak az a fontos, kiemelkedjék a többi közül...

Mégiscsak érthetetlen... Hát teljesen érthetetlen, vajon az asszony miért van úgy beleragadva ebbe a pokolbéli folyóba... Hiszen amikor a haza iránti szeretetről beszélnek, kötelességről, ennek csak akkor lenne értelme egyáltalán, ha elhagyván és megtagadván azokat, valamit veszítene. S ugyan miye van ennek az asszonynak, amit elveszíthet?

(Rádió és tükör... Rádió és tükör...)

Egy készüléket küld neki majd, természetesen... De vajon nem fordul-e visszájára az egész: nem veszített-e többet a nő, mint amit nyer? Megszűnt például a szertartásféle, ahogy nekem a fürdőt készítgette. Pedig azt úgy szerette. Még a mosásról is lemondott, csakhogy maradjon nekem víz mosakodásra. Locsolgatta a meleg vizet a lábam közé, és lekuporodva nevetett göcögve, mintha őt mosnák. Most már nem nevetethet így.

Ugyan, hagyd az illúziókat... Köztem és teközted sohasem volt semmiféle megegyezés. Ha pedig nem volt egyezés, megszegni sem lehetett. Ráadásul azt sem lehet állítani, hogy engem egyénileg ez az egész egyáltalán nem érintett. Például a hetenkint egyszer kapott ócska pálinka, amely bűdös volt, mintha ganajból préselték volna... Aztán a te feszes izmokból font, ruganyos combjaid... a resztelkedés, mikor a megnyálazott ujjammal kipiszkáltam az összesült gumihoz hasonló homokot... Meg a szégyenlős mosolyod, amellyel ezt az egészet még illetlenebbé tetted. És még sorolhatnám... Együttvéve - nem is kevés. Hiszed, nem hiszed, a tényeken nem változtat. A férfiember hajlamosabb jelentőséget tulajdonítani a kis dolgoknak, mint a nő.

Viszont ha arra gondolok, mit tett velem a falu, hát össze sem lehet számolni, mennyi kárt okoztak. Ehhez képest viszonyom a nővel - semmiség.

Nekik előbb-utóbb mindent kamatostul visszafizet... Bár még nem tudja, mivel csapjon le rájuk, hogy jobban fájjon... Talán gyújtsa föl a falut, avagy mérgezze meg a kutakat, vagy vessen ki csapdát nekik, és egyenként lökje be őket a homokkatlanokba, mindet, aki csak vétkes volt ezekben az ő keserves kudarcaiban - eleinte ilyen naiv módszerekkel buzdítgatta a képzeletét, tüzelte magát. Most azonban, mikor már alkalma nyílik megvalósítani a tervét, nem kötötték le ezek a gyerekes ábrándok. Egyébként is, ugyan mit tudna csinálni egy ember? Nincs más megoldás, mint hogy törvényre adja őket. Igaz, ez esetben fennáll a veszély, hogy a hatóság képtelen

lesz teljes mélységében megérteni az itteni kegyetlenségeket... Na jó, haladéktalanul jelentem először is legalább a helyi rendőrségnek.

Igen, végül volt még egy...

Állj! Miféle zaj az ott?... Nem, semmi, minden csendes... Talán csak úgy rémlett. Mégis, vajon hova lettek a falu lámpái? Még ha netán magasabb dűnék takarják el, akkor is rettenetes ez a sötétség. El lehet képzelni, mi történhetett: a szokás szerinti irányzékom balra húz, és túlságosan messze kanyarodtam a hegyfok irányába, s így most valami magas szikla takarja el előlem a falut... Semmi tétovázás... Döntöttem. Megpróbálok átvágni jobbra.

...Na és végül nem szeretném, ha még valamiről elfeledkeznél. Emlékszel, valójában még most sem válaszoltál a kérdésekre. Akkor két nap egyfolytában esett az eső. Ilyenkor veszélyesebbek a csuszamlások, viszont a homokot szinte egyáltalán nem hordja a szél. Az első napon kicsit többet eltakarítottunk a szokottnál, így aztán másnap pihenőt tarthattunk. Kihaszználva a régóta várt pihenőt, elhatároztam: bármi áron kiderítem az igazságot. Szívós macacssággal, mintha testről ótvart kaparnék le, úgy akartam kihámozni a teljes igazságot, megtudni mindenképpen, hogy miért is kerültél te ide, ebbe a katlanba. Magam is meglepődtem saját konokságomon. Eleinte még vidáman pacskoltattad mezítelen testedet a zuhogó esővel, végül aztán, hogy kénytelen voltál válaszolni, elsírtad magad. És arról kezdtél beszélni, hogy csak azért nem tudsz elmenni innen, mert itt halt meg a férjed és a gyermeked, itt temette be őket a tájfun a tyúkóllal együtt. Nos, ha így van, valóban érthető a viselkedésed. Az ok teljesen valószerű és világos, hogy egész addig miért nem akartál róla beszélni. Hinni akartam neked. És elhatároztam, a következő nap az alvásból szakítok egy kis időt a halottak felkutatására.

Két nap ástam a homokot azon a helyen, ahol mutattad.

De nemcsak hogy a maradványokat, de a tyúkól nyomát sem találtam. Akkor te másik helyet mutattál. Ott sem találtam semmit... Mind újabb-újabb helyre vezettél. Tíz nap alatt öt különböző helyet

túrtam fel teljesen hiába. És akkor újra, sírással küzdve, elkezdte mentetegetőzni. Azt mondtad, valószínűleg más helyen állt akkor a ház, hogy a homok szüntelen nyomása, úgy lehet, elmozdította a helyéről, és más irányba fordította, de az is lehet, maga a katlan helyeződött át. Talán a tyúkól is, meg a férjed és a kislányod maradványai is mind ott vannak betemetve a szomszéd háztól elválasztó vastag homokfal alatt, és könnyen meglehet, hogy ez a rész már a szomszéd katlanjához tartozik. Elméletileg ez lehetséges is volt. Hanem boldogtalan és szorongó arckifejezésed világosan mutatta, hogy nem is annyira engem akartál becsapni, hanem már az elejétől csakis elhallgatni az igazat. Azok a halottak, mindent összevéve, nem voltak másra jók, mint pusztá ürügynek. Nekem már arra sem volt erőm, hogy mérgeződjem. S akkor úgy döntöttem, nem töröm többé a fejemet: melyikünk mivel tartozik a másiknak. Úgy érzem, ezt neked is meg kellett volna értened...

Mi az?... A férfi rémületében a földre vetette magát... Olyan hirtelenséggel történt a dolog, hogy semmit sem értett belőle... Váratlanul, szinte a föld alól nőtt ki előtte a falu... Nyilván egyenest a dűne csúcsának tartott, amely egészen a faluig nyúlott... S abban a pillanatban, amikor szeme előtt kitárulkozott az egész panoráma, látta, hogy már benn is van a faluban... Még mielőtt fölcúsódott volna, egészen közel, a sövénykerítés mögött csaholni kezdett egy kutya. Rákezdett egy másik, aztán megint egy, megint - akár a láncreakció. A sűrű sötétben egész kutyafalka rontott neki fogát vicsorgatva. Előkapta zsebéből a kötelet a végére kötött ollóval, s futásnak eredt. Nem volt más választása. Az egyetlen, amit tehetett - a legrövidebb úton át kell vágnia a falun.

Az ember rohant.

Útjában a tompa fényekkel meg-megvillanó házak hol félrehúzódtak előle, hol elébe álltak. A torka szűk részén besüvöltő szél íze... rozsdáíz... Veszélyes attrakció - tánc a borotvaélen. Tűlságosan késő van; a kosárcipelők már biztosan elmentek hazulról, viszont ahhoz kora még, hogy remélhesse: már kijutottak a tengerpartra. A kis teherkocsi még aligha ment ki. Lehetetlen, hogy föl ne figyelt volna a kétütemű motor örült zakatolására alig egy kilométer távolságból.

A sötétségből hirtelen fekete gomoly rontott elő. Hörgő lihegéséből ítélve, jól megtermett kutya lehet. Támadásra, úgy látszik, nem volt beidomítva, mert az utolsó pillanatban, még mielőtt beleharapott volna, elugatta magát. A férfi feléje vágott a kötélvégre erősített ollóval, és talált. A kutya fájdalmas vonítással tűnt el a sötétben. Szerencsére csak a nadrágjából szakított ki egy kis darabot. Közben ő tűlságos hirtelen fordult, a lábai összeakadtak, és elesett. Meghempergett, s már ugrott is föl, rohant tovább.

Kiderült azonban, a kutya nem egyedül jött, voltak öten-hatan. Társuk vonításától megrettenve, nagy acsarkodással ugráltak az ember körül, lestek az alkalmas pillanatot, hogy rárontsanak. Talán épp az a vörös gubancos dög uszítgatta őket hátulról, amellyikkel a düledező kunyhónál találkozott. Jó félméteres szárat hagyva a kötéllős végének, elkezdte pörgetni teljes erővel a feje felett. A kutyákat így félreresztvén, átkapaszkodott egy nagy halom kagylóhéjtörmeléken, futni kezdett egy szűk mellékutcán, sövénykerítések között, majd át valami udvaron, ahol a földön zsúpszalma száradt, és végre kijutott a széles útra. Még pár perc - és maga mögött hagyja a falut!

Az útfélen keskeny árok. Hirtelen előmászott belőle két gyerek: láthatólag testvérek, fiú és lány. Tűlságosan későn vette őket észre. Visszarántotta a kötelet, nehogy eltalálja őket az ollóval, de már hiába - mindhárman belezuhantak az árokba. Az árok alján facsatorna húzódtott. Deszkareccsenés hallatszott, a gyerekek sivalkodni kezdtek... Ördög fattya, mit üvöltének ezek annyira! Teljes

erővel ellökte őket magától, és kimászott. Ebben a pillanatban zseblámpák fénye villant fel előtte, három egy sorban, elálltak az útját.

Félreverték a harangot. A gyerekek bömböltek... A kutyák csaholtak tovább. A harang minden kondulására meg-facsarodott a szíve. Kitégult pórusaiból rizsszemnyi bogarak serege bújt elő. Az egyik zseblámpa - úgy látszik, fókuszgyűjtő szerkezet van rajta - hol szétteríti a fénykört, hol pedig hirtelen izzó tűhegyként szúr feléje.

Egyenest rontson nekik talán, és rúgja szét őket?... Ha sikerül áttörnie közöttük, már ki is jutott a faluból... Bánkódnia kell-e vagy sem - minden ebben a percben dől el... De elég a toporgásból!... Különben késő lesz... Ha tovább vár, a háta mögé kerülhetnek az üldözők, s akkor elveszett!

Míg tétovázott, újabb zseblámpák villantak föl jobbról is, balról is, hogy körbekapják - és egyre közeledtek. A férfi erősebben megmarkolta a kötelet, és minden izma megfeszült, de sehogy sem bírta elszánni magát. A lábfeje mind mélyebbre merült a puha talajba. A lámpák szélesebbre húzódó térközeit sötétlő alakok töltötték ki. Hányan lehetnek? Távolabb az út szélén valami gödörféle feketéllett - ah! -, de nem, a teherautó. Tehát ha kitör is előre az útra, ezzel utoléri. Háta mögül az elfutó gyerekek lábdobaját hallja - már abba hagyták a sivalkodást. Egy pillanatra elszánt gondolat villant át az agyán: fölragadni, és pajzsul használni a gyerekeket! Túszként tarthatná őket, s így nem engedné közelebb üldözőit. Mikor azonban megfordult, hogy elfogja a kicsinyeket, az őrizők újabb lámpáit pillantotta meg. Elvágták az útját!

Mint kipattanó rugó, nagyot szökkent, és teljes erőből rohanni kezdett visszafelé ugyanazon az úton, amelyen idáig eljutott. Szinte öntudatlanul választotta ezt a megoldást, remélvén, hogy rátalál a helyre, ahol átvághat a földnyelv folytatásaként húzódó dűnesoron. Üvöltözve nyargalt utána, úgy rémlett neki, már az egész falu. Az iszonyú erőfeszítéstől elgyengült a lába, mintha mindkettőből végig kihúzgálták volna az inakat. Minthogy azonban az üldözőket valószínűleg meglepte a hirtelen fordulat, sikerült tartania bizonyos

távolságot, amely módot adott rá, hogy időnként hátrapillantson, hol tartanak.

Vajon mennyit futott?... A dűnék egész során átvergődött már. És ahogy fogyott az ereje, annál inkább érezte, hogy hiába minden, s hogy egy helyben rohan, mintha álmodná az egészet. Most azonban nincs rá idő, hogy megállapítsa: milyen hatásokkal használja ki erőit. A szájában a vér meg a méz íze keveredik. Ki akarta köpni, de a nyála ragadós, és sehogy nem válik le a szájáról. Az ujjával kellett letörölnie.

A harang tovább kongott, de már messze volt tőle, s időnként egészen elhalt. A kutyák szintén elmaradtak már, és valahonnan messziről ugattak... Már csak a saját zihálását hallotta, amely a vasfűrészt csikorgására emlékeztetett. Az üldözők lámpái - mindössze három - továbbra is láncként széthúzódva követték, s ahogy ütemesen föl-le himbálózva villogtak, úgy látszott: nem is közelednek, de nem is kerülnek távolabb. A szökevénynek csakúgy, mint az üldözőknek, egyformán nehéz volt a futás. Most már az győz, aki tovább bírja. De ez sovány vigasz, s előlopakodott a gyöngesség - a kívánság, hogy most már mielőbb fogyjon ki az erőből. Veszélyes szimptóma!... Míg azonban tudatos marad benne ez a veszély, addig nincs baj.

A cipője telefolyt homokkal, az ujjai sajognak. Körülnézett. Az üldözők lemaradtak mögötte vagy 70-80 méternyire, kissé jobbra. Miért tértek le ezek az egyenes irányból? Nyilván így akarták megkerülni az emelkedőket, s hát ez lett belőle. Úgy látszik, ők is jócskán kifulladásra kerültek... Hiszen az üldöző állítólag előbb fárad, mint az üldözött. Pillanatok alatt lehúzta a cipőjét, és mezítláb futott tovább. Ha zsebre teszi a cipőket, akadályozzák, hát a derékövébe dugta őket. A kis szusszanás után egy lendülettel föl jutott egy eléggé meredek lejtőn. Ha így halad, talán kicsúszhat a gyalázatos banda markából...

A hold még nem jött föl, a csillagok fénye azonban körös-körül mindent behintett sötétebb és világosabb foltokkal, és jól kirajzolódott a távoli dűnék hullámtaraja. Mintha a földnyelv felé

tartana. Hát megint csak balra húz a kormányrúd. Már épp irányt akart változtatni, mikor egyszerre rájött, hogy ezzel rövidítené az üldözőktől elválasztó távolságot. Akkor értette meg végre a tervüket, és elfogta a rémület.

Igen, az első tekintetre ügyetlennek látszó irányváltásuk valójában jól átgondolt terv volt: a tenger felé akarják őt szorítani. Anélkül hogy tudott volna róla, egész idő alatt a markukban volt. Ahogy belegondolt, ráébredt, hogy még a zseblámpák is csak arra szolgáltak, hogy jelezzék neki, ők merre tartanak. Tehát az is, hogy nem közelednek, nem távolodnak, hanem állandóan egyforma távolságban maradnak tőle - ugyancsak taktika.

Ám korai volna még föladni a harcot. Valahol lennie kell útnak, amely felvisz a sziklák közé, és ha másképp nem megy, hát marad a tenger, úszva is megkerülheti a hegyfokot. Félre kell most tennie minden tétovázást - elég arra gondolnia, hogyan fogják el, és hurcolják vissza a homokkatlanba.

Hosszú, lankás emelkedő után - meredek ereszkedő... Hirtelen kaptatók mögött - hosszú, lankás lejtők... Egy lépés, még egy - mintha gyöngyöt fűzne szemenkint - türelempróba. Valahogy egyszer csak elhallgatott a harangszó. Nem tudhatja, valójában mit hall - a szél zúgását, a tenger moraját, vagy egyszerűen a füle cseng. Ahogy fölért az egyik emelkedőn, visszatekintett. Az üldözők lámpái eltűntek. Várt egy kicsit - semmi mozgás.

Nagyszerű! Hát mégis sikerült lerázni őket?

A fölédelt reménytől még sebesebben kalapált a szíve. Ha ez igaz, még kevésbé szabad most pihennie... Na még egy lélegzet - és rajta, tovább a következő dűnéig!

Hanem valahogy igen nehéz itt a futás. A lába elnehezült. És egészen szokatlan a súlya. Már nem egyszerűen csak érezte - a lába alatt valóban süllyedni kezdett a homok. Épp mintha hó lenne, fordult meg agyában a gondolat, de a két lábát már fél szárig benyelte a homok. Megrettenve próbálta kihúzni az egyik lábát, a

másik erre térdig süllyedt... Mi ez? Hallott róla: van olyan homok, amely elnyeli az embert... Most már minden erejét összeszedte, hogy kilábaljon a homokból, de minél jobban igyekezett kifelé, annál mélyebbre jutott. Már csaknem ágyékig merült.

Lehet, hogy kelepcébe csalták?! Nem is a tenger felé szorították, hanem éppen ide... Egyszerűen el akarják hát pusztítani, de úgy, hogy az elfogásával se kelljen vesződniük! Ez a legtökéletesebb megsemmisítés... Bűvész sem tudott volna tisztább helyzetet teremteni a varázskendőjével... Még egy szélroham - és a feje búbjáig elnyeli a homok. S akkor már a legjobb szimatú, versenydíjas rendőrkutya sem találhatja meg... Persze ezek a bitangok most biztosan nem dugják ide az orrukat!... Ők semmit nem láttak, semmit nem hallottak... Valami idegenből jött futóbolond eltévedt, és beleveszett... És az egészet úgy csinálják a nyomorult dögök, hogy még a kezüket sem mocskolják be...

Süllyedek... Süllyedek... Már derékig bent vagyok... Mit tegyek hát?... Ha sikerül megnövelni az érintkezési felületet, a testsúly megoszlik, és mindenütt kisebb lesz a nyomás, s akkor esetleg nem süllyed tovább... Karját széttárva ráhasalt a homokra. De késő volt már. Bár hasmánt feküdt, az alsóteste a függőleges helyzetben megmeredt. A dereka majd eltört, és tovább már nem bírta tartani magát derékszögben. Még a gyakorlott sportemberek sem tudtak volna sokáig megmaradni ilyen helyzetben.

Micsoda sötétség!... Az egész világmindenség lehunyta a szemét, bedugta a fülét... Kimúlhat itt, és senki emberfia feléje sem néz!... Valahol lent, mélyen a torkában lapuló félelem hirtelen feltört. A férfi kitért a száját, és szinte állati hangon ordította:

- Segítség!

Elcsépelte a frázist! De hadd legyen... A halál torkában ki térődik az eredetiséggel?! Csak élni, élni bármilyen áron - még úgy is, ha az élete teljesen ugyanaz lesz, mint a többieké, s ahogy egyformák a sablon szerint gyártott, olcsó sütemények! Nemsokára mellig süllyed a homokban, nyakig, az orra hegyéig... Elég! Elég legyen!

- Segítség!... Megígérek mindent, amit akartok... Könyörgök, segítsetek ki!... Könyörgök!

A férfi nem bírta tovább. Előbb csak szipogva sírt, majd nehéz zokogás tört föl a melléből. Rémulten döbbsent rá, hogy minden elveszett. Most teljesen mindegy - senki nem látja... Persze kár, hogy ez az egész az ilyenkor kötelező eljárások nélkül zajlik le... Mikor a halálraítéletet kivégzik, levelet hagyhat... Itt akármennyit üvöltözhet, senki nem törődik vele... Szörnyű!

Alig lepődött meg, mikor hátulról egyszerre csak hangokat hallott. Vége, legyőzték! Kiegett belőle a szégyenérzet, és hamuvá lett, mint lángba tartott szitakötő.

- Hé, fogódkodj!

Hosszú deszkaszál csúszott le hozzá, és az oldalához dörzsölődött. Fénynyaláb rajzolt kört a sötétben, és megállapodott a deszkán. A férfi kínos-nehezen arra fordította megmeredt törzsét, ahonnan a kiáltást hallotta, és panaszos hangon kérdezte:

- Bocsánat, talán ezzel a kötéllal kihúznának?...

- Ugyan már, nem fatuskó maga, hogy gyökerestől kifordítsuk...

Hátul felkacagtak. Pontosan nem tudható, de lehettek öten-hatan.

- Várjon még egy kicsit, már elmentek lapátokért... Könyököljön csak rá a deszkára, és minden rendben lesz.

Ahogy ajánlották, könyökkel rátámaszkodott a deszkára, és fejét a tenyerébe hajtotta. Haja nedves lett a verítéktől. Már semmit nem érzett, csak azt kívánta, hogy mielőbb kiszabaduljon ebből a megalázó helyzetből.

- Hát tudja... Még szerencséje volt, hogy utánafutottunk. Olyan ingovány van itt - még a kutyák se mernek közel jönni... Maga veszélyben volt... Nem is tudom, hány ember járt már így -

gyanútlanul erre kóvályogtak, aztán nem is kerültek többé elő... Itt a hegyek mögött lejtős a hely, és idegyűlik a homok... Mikor pedig megjön a tél - a havat hordja be a szél... Arra megint homok... Aztán hó megint, és ilyenformán száz év alatt - akár a réteges nápolyi szelet, olyan lesz... Ezt magyarázta nekünk a közösség régebbi elnökének a fia, amelyik a városba ment tanulni... Érdekes, ugye?... Ha megpróbálnánk leásni a fenekéig, esetleg valami szilárdabbra akadnánk.

Minek mondja mindezeket?! Úgy beszél ez, mint aki teljesen ártatlan, és nem oka semminek! Abbahagyhatná a süket fecsegést... Sokkal helyénvalóbb most, ha gorombáskodik... Vagy még jobb, ha elmegy és itthagya szétfoszlott reményeivel együtt...

Valami mozgolódás támadt - úgy látszik, meghozták a lapátokat. Hárman a talpukra deszkákat erősítettek, nehezen egyensúlyozva közeledtek, és bizonyos távolságban elkezdtek félretakarítani körülötte a homokot. Merítgették, szórták. Az álmok, a szégyen, a kétségbeesés - mind itt volt betemetve a homok alatt. S már nem is csodálkozott, mikor karon ragadták. Ha ráparancsolnak, akár arra is kész, hogy letolja a nadrágját, és nekifog itt, a szemük láttára ürítkezni. Az égbolt kifényesedett, valószínűleg mindjárt feljön a hold. Milyen képpel fogadja majd az asszony?... Mindegy, milyennel... Most őt akár meg is korbácsolhatják, ahogy épp kedvük tartja - neki túrnie kell...

27

Kötéllal áthurkolták a hóna alatt, és, mint valami tárgyat, ismét leeresztették a katlanba. Senki nem szólt. Olyan volt az egész, mintha a temetésén lennének. A katlan mély, sötét. A holdfény

vékony, csillogó selyemmel vonta be a dűnéket; a szélrajzolta homokcirádákat s még a lábnyomokat is gyűrődés közben megmeredt, színváltó üveggé varázsolja. És csak a katlan nem akart beleolvadni ebbe a tájba. Csak a katlan maradt homályba süllyedtem De mindezekre ő most nem figyelt. Mikor fölemelte a fejét, és a holdra tekintett, hányinger és szédülés fogta el - halálosan elfáradt.

Ebből a sűrű sötétségből az asszony még sötétebb foltként rajzolódott ki. A vállára támaszkodva elbotorkált nagy nehezen az ágyig, de őt magát valahogy nem látta. De nemcsak a nő alakja - körös-körül minden elmosódott, mint a ködben. Mikor már a matracon hevert, akkor is rohant tovább a homokon. Nyugtalanul aludt. Világosan hallotta a leeresztett meg felhúzott kosarak zaját, a kutyák távoli ugatását. Tudta, hogy éjfél tájban bejött a nő, hogy faljon valamit, és meggyújtotta a lámpát, amely ott állt az ő ágyánál. Végleg azonban csak akkor ébredt fel, amikor már kortyolta a vizet. Hogy azonban kimenjen segíteni a nőnek, ahhoz nem volt ereje.

Meggyújtotta a lámpát, cigarettára gyújtott, elmélázva nézdegélt jobbra-balra. Kövér, de mégis mozgékony pók kezdett futkosni a lámpa talpa körül. Ha lepkét lát - nem is csodálkozik rajta. Hogy azonban a fény pókot csalogat ide - furcsa. Már épp mozdult a keze, hogy a cigarettaparázssal agyonpörkölje, de mégse, meggondolta. A pók a percmutató sebességével kerülgette a lámpát tizenöt-húsz centiméteres sugarú körben. Lehetséges, hogy nemcsak a fény vonzza? Nem bizony, őkelme azt várta, és kivárta, míg éjjeli lepke röppent a fénybe. Néhányszor nekicsapódott a lámpaüvegnek, és az óriásivá nőtt árnyéka a padlón csapongott, aztán lepottyant a lámpa vastalpezatára, és többé nem mozdult. Valami furcsa lepke - undorító jószág. A férfi hozzáértette a cigarettát. Ezzel az ideggócai megbénultak, és a még vonagló rovar odapöccintette a körre, ahol a pók rohangált. S lepergett a dráma, amire számított. Egy pillanat alatt ott termett a pók, és belemart a még élő lepkébe. Aztán futott tovább, körbe-körbe a most már mozdulatlan áldozatával. Hihetőleg így örvendezett a pók, és előre élvezgette, milyen jól lakmározik a zsenge húsú lepkéből.

Nem is tudott róla, hogy léteznek ilyen pókok. Háló helyett milyen okosan kihasználják a lámpafényt. Megszővén a hálót, nem tehetnek mást, mint várják, hogy majd csak beleakad valami. A lámpával viszont oda lehet csalni az áldozatot. Csupán megfelelő fényforrás kell hozzá. A természetben, sajnos, nincs ilyesmi. A holdfény és az erdei tüzek aligha alkalmasak erre. Nem lehetetlen, hogy ez a pók itt valami új fajt képvisel, amely az ember fejlődése nyomába szegődve, kifinomította ösztöneit?... Éppenséggel nem rossz magyarázat... De akkor mivel magyarázható, hogy a fény vonzza a lepkéket?... A lepke - egészen más alkat, mint a pók, a lámpafény aligha szolgálja az efféle rovarok fennmaradását. Viszont az is igaz, hogy ez a jelenség ugyancsak a mesterséges fények megjelenése óta tapasztalható. Bizonyítékul szolgálhat akár az is, hogy az éjjeli lepkék nem verődtek rajokba, s mind ez ideig nem repültek el a holdba.

Az még érthető lenne, ha csupán egy bizonyos rovarfajnál fejlődött volna ki hasonló ösztön. De érvényes valamennyi lepkefajra, amelyekből vagy tízezret tartanak nyilván. Tehát akkor ez valami meghatározott és változatlan törvény. Mesterséges fény felidézte eszeveszett és vak szárnycsapkodás. Rejtélyes kapcsolat a fény, a pókok meg a lepkék között... Ha a törvény ennyire vakon nyilvánulhat meg, miben lehet még egyáltalán hinni?

A férfi lehunyta a szemét... Homályos álmok képek kúsztak elő a sötétebből... Mikor ki-kinyújtotta a kezét, hogy megfogja őket, imbolyogni kezdtek, és eltűntek... Akár a futóbogarak árnyéka a homokon...

Hangos zokogásra ébredt.

- Miért sírsz?

Az asszony leplezni akarván zavarát, sietve felállt.

- Ne haragudjék... Teát akartam főzni magának...

A könnyektől fátyolos, megtört hang gondolkodóba ejtette a férfit. Mikor a nő lehajolt a kis tűzhelyhez, hogy tüzet rakjon, a háta furcsán rázkódott, s ő még jó ideig nem értette, miről van szó. Csak lassan-lassan kezdett derengeni a fejében, mintha elbágyadva lapozott volna valami penész-lepte könyvet. Egyszerre aztán iszonyúan összefacsarodott a szíve, úgy sajnálta magát.

- Nem sikerült...

- Nem...

- És az egész olyan bután végződött.

- De hiszen senki nem tudott még... eddig sohase...

Az asszony könnyes szemmel mondta ezt, de a hangjából meggyőződés csendült ki, mintha helyeselné, s egyben magyarázni akarná a férfi kudarcát. Akárhogy vesszük - megható együttérzés. Nagy méltánytalanság lett volna válasz nélkül hagyni.

- Sajnálom mégis... Már elhatároztam magamban, ha sikerül elszöknöm, rögtön veszek egy rádiót, és elküldöm ide neked...

- Rádiót?

- Hiszen olyan régóta erről ábrándoztál.

- Dehogy, nem kell énnekem... - Az asszony restelkedve beszélt, szinte bocsánatkérően. - Nekifogok rendszeren dolgozni, tudok majd venni itt is... Ha részletre veszem, az első részletre futja is valószínű a pénzem.

- No persze, ha részletre gondolod...

- Megmelegszik a víz, lemosakszunk?

A férfiban hirtelen fölszakadt valami szomorúság, szürkén, mint a hajnali derengés. Nyalogatnunk kell hát egymás sebeit. Hanem ha

örökké nyalogatjuk a soha be nem hegedő sebeket, végül a nyelvünkől semmi nem marad.

- Na jól van, nem kell vigasztalnod... Az élet nem olyan, hogy végig kibírja az ember vigaszokon... Mindenki éli a maga életét, akárhol van, és mindig úgy látszik, a másé könnyebb. A legförtelmesebb pedig - a gondolat: jaj, mi lesz, ha így megy tovább az élet?... Miféle élet ez így? Viszont senki sem tudhatja, mi lesz, hogyan lesz?... Eh, jobb, ha az embernek a feje búbja se látszik ki a munkából, legalább nem kell ezeken gyötrődnie...

- Lemosakszunk?...

Az asszony nyilván azért mondta ezt, hogy elhessentse a férfi sötét gondolatait. Lány volt a hangja, megnyugtató. Amaz lassan kezdte szétgombolni magán az inget, levetni a nadrágot. Homokréteg fedte tetőtől talpig az egész testét. (Mit csinál vajon most az a másik asszony?) Mindazt, ami tegnapig történt, most valami távoli múltnak érezte.

A nő vízbe mártogatta a törülközőt.

28

Október.

A még mindig erősködő nyár nappal úgy felhevítette a homokot, hogy mezítláb öt percig nem bírja rajta az ember. Hanem mihelyt lenyugodott a nap, a nyirkos hideg rögtön átszivárgott a lyukas deszkafalakon, és mielőtt tüzet raktak a kis tűzhelyben, előre ki kellett szárítani az átnedvesedett hamut. Szélcsendes időben, reggel

és este, éppen a hirtelen hőingadozások miatt, zavaros folyóhoz hasonló köd lepett be mindent.

A férfi csapdát szerelt föl a ház mögött, varjút akart fogni. "Reménységnek" nevezte el. A csapda szerkezete roppant egyszerű volt, s az elkészítésénél a homok sajátosságait vette alapul. Elég mély gödröt ásott a homokba, és kis fahordót süllyesztett belé. A fedőjét, amely csak valamivel volt kisebb a hordó szájánál, három gyufaszál nagyságú pecekkel támasztotta ki. Mindegyik pecekhez vékony fonalat kötött. Ezek végét alulról, a fedő közepén fúrt lyukon át kihúzta, ahol egy dróthoz erősítette őket. A drót végére csalétket fűzött - szárított halat. Az egész szerkezetet most már gondosan behintette homokkal, s csak a csalétket hagyta kívül, egy kis mélyedésben. Csupán annyi kell, hogy a varjú csőrébe kapja a halat, abban a pillanatban elbillenek a pálcikák, a fedő belezuhan a hordóba, és kész a homokomlás; a varjút elevenen eltemeti... Kipróbálta néhányszor a maga szerkesztette csapdát. Kitűnően működött... Már szinte látta jó előre azt a szerencsétlen varjút, ahogy hirtelen lezuhan, és rászakad a homok, s még arra sem marad ideje, hogy a szárnyát meglebbentse.

...Ha szerencséje lesz, és sikerül varjút fognia, írhat majd levelet, és rákötheti a lábára. De persze az egész a szerencsétől függ. Először is igen kicsiny az esély, hogy az eleresztett varjú ismét ember kezébe kerül... Meg azt sem lehet tudni, hova repül... A varjú repülési körzete rendszerint erősen korlátozott, és nem lehetetlen, hogy ezek a fajankók összevetnek majd két tényt: egyrészt, hogy az én varjúm megszökött, másrészt ugyanakkor a seregben megjelenik egy varjú a lábához kötözött, fehér papírdarabbal, ebből aztán rögtön világosan látják a szándékomat... S mindez, amit olyan nagy gonddal kitervelt, és annyi türelemmel megcsinált, teljesen kárba vész...

A sikertelen szökés óta a férfi nagyon óvatos lett. Alkalmazkodott a katlanbeli élethez, mintha téli álomba merült volna, és csupán arra törekedett, hogy elozzlassa a falusiak gyanakvását. Állítólag, ha valaki vég nélkül ugyanazt ismételve - ezzel álcázhatja magát a

legjobban. És az olyan étellel, amely csakis egyszerű dolgok ismétlődéséből áll, elérheti esetleg, hogy végül majd megfeledkeznek róla.

Aztán lehet az ismétlődéseknek más haszna is. Mint például az, hogy az utóbbi két hónap alatt az asszony napról napra, szinte föl sem emelve a fejét, fúzi a gyöngyöt, és annyira elmerül ebben a munkában, hogy már a képe is felpuffadt. Csak úgy villog a kezében a hosszú tű, ahogy a hegyével föl-fölveszi a kartondobozba öntött, fémes csillogású gyöngyszemeket. A megtakarított pénze már vagy kétezer yenre rúg. Így dolgozik még körülbelül fél hónapot - s elég lesz befizetni a rádió első részletét.

A gyöngyösdobozt körüláncoló tűnek akkora fontossága volt most, mintha ez a doboz lenne a világmindenség közepe. Az ismétlődések megszépítették a jelent, érzékelhetővé tették a környezet realitását. És a férfi maga is úgy döntött, hogy teljesen átadja magát az egyhangú fizikai munkának. A padlásról lesöpörni a homokot, rizst rostálgatni - mindez a mindennapos feladatává lett. Míg csöndesen dúdolgatva dolgozott, mindenesetre gyorsabban telt az idő. Szórakozásképp pedig kis függönyt szerkesztett nylonból, hogy alvás közben ne lepje őket a homok, és kigondolt egy alkalmatosságot, amellyel a forró homokban halat főzhetnek...

Hogy a szomorúság meg ne környékezze, azóta sem olvasott újságot. Elég volt túrnie egy hetet, és már szinte nem is kívánt olvasni. Egy hónap múltán pedig általában meg is feledkezett a létezéséről. Valamikor egyszer látta a *Magány pokla* című metszet reprodukcióját, és a kép meghökkentette. Furcsa pózban az égen úszó embert ábrázolt. Tágra meredt szeme teli rémülettel. Körülötte az űrben az elhunytak félig áttetsző, sötét árnyai. Nehéz áttörnie a lelkek tömegén. A holtak hadonászva és egymást lökdösve szüntelen magyaráznak valamit az embernek. Ugyan mitől lett ez a *Magány pokla*? Akkor ott neki az járt az eszébe, hogy talán elcserélték a feliratot. Most azonban számára már világos a kép mondanivalója. A magány - a kielégítetlen vágyálmok gyötrelme.

Ettől van hát az ideges körömrágás, ha az ember nem talál megnyugvást a szív dobogásában. Dohányzik, mert nem tud megbékélni a gondolkodás ütemével. Idegesen reszket, nem találván kielégülést a nemi aktusban. És a lélegzés, a járkálás, a bélrendszer perisztaltikus működése, a hétköznapok órarendje és a hetenként elkövetkező vasárnapok, a négyhavonként ismétlődő iskolai vizsgák - mind-mind nemcsak hogy nem nyugtatták meg, épp ellenkezőleg, mind újabb ismétlésekre ösztökélték. Az elszívott cigaretták száma ijesztően megnőtt, és lidérces álmok kínozták, amelyekben valami mocskos körmű nővel együtt folyton félreeső zugot keresett, ahol nem kell tartaniok kíváncsi tekintetektől. S mikor végül felfedezte magán a mérgezési tüneteket, gondolataival rögtön az égboltot, az egyszerű ciklikus-elliptikus mozgások fenntartotta csillagvilágot kezdte fürkészní, meg a homokdúnéket, ahol az 1/8 milliméteres hosszúságú hullámok uralkodnak.

Már talált bizonyos örömet a homokkal folytatott vég nélküli küzdelemben, a kötelességévé vált mindennapi munkájában, azt azonban mégsem lehetne állítani, hogy számára mindez csupán önsanyargatás volt. Nem csodálkozott volna, ha épp ezek révén találja meg a gyógyuláshoz vezető utat.

Egyik reggel az élelmiszerral, amit rendszeresen küldtek a faluból, érkezett valami szatirikus képeslap. Közönséges élclap, semmi különös benne. A címlapja leszakítva, az egész csupa maszat az ujjlenyomatoktól - minden arra mutat, hogy valami ószerestől vehették. Bár külsőre gusztustalan volt, mégis a falusiak igyekvő gondoskodásának kellett tekinteni. A legjobban azon döbbsent meg, hogy a lap olvasása közben egyszer csak a padlón hempergett a nevetéstől, rugdalózott, mint akit rángógörccs kapott el.

Egészen ostoba karikatúrák voltak benne. Gondolat nélküliek, vulgárisak, gyengén kimunkáltak - ha megkérdik tőle, mi mulatságost talál bennük, nem tud rá felelni. Csupán az egyik rajz volt szellemes. Lovat ábrázolt, amelynek megroggyannak a lábai, és összeesik, mikor épp fölkapaszkodik rá egy hatalmas termetű férfiú. A gebe pofája csakugyan komikus volt. De akkor is, az ő helyzetében vajon

egyáltalán lehet-e nevetni? Szégyelld magad! Az alakoskodásnak is van határa. Amellett ez csakis eszköz lehet és semmiképp nem cél. Jólesik beszélni a téli álomról, de ugyan megtehetné-e, hogy vakonddá változzék, és hogy örökre kiöljön magából mindenféle vágyat, amely a világosságra ösztökéli?

Igaz, ha belegondol, semmi remény nincs rá, hogy egyszer majd mégis kikerül innen valami módon. Viszont hát az sem lehetetlen, hogy egyszerűen hozzá lehet szokni a teljesen céltalan várakozáshoz is, mikor aztán vége szakad. a téli álomnak, kiderül: a fény megvakított, és többé már nem tudsz kimenni a napvilágra. S nemhiába mondják: ki három nap koldul - vissza sose fordul... A belső rozsdá elképesztő gyorsasággal terjed... Magába roskadva gondolkozott, de ahogy eszébe jutott a ló mulatságos pofája, ismét csak elfogta az eszeveszett röhögés. Az asszony, aki a lámpa alatt, mint mindig, gyöngysorfűzéssel bajlódik, fölkapta a fejét, és együgyűen rámosolygott. A férfi nem bírta elviselni saját árulását, félredobta az újságot, és kiment. A katlan felett tejsűrű köd gomolygott. Az éjszaka maradványai - szétszórt árnyékdarabok... ködrongyok, amelyek áttüzesedett fémszövetekként csillognak... Tovaúszó ködpamacskok, átváltozva szikrázó páracseppekké. És az árnyaknak ez a mesés kombinációja végtelenbe nyújtózó álmokat ébresztett benne. Csak nézte, nézte a kavargást, és nem tudott betelni vele. Minden pillanatot mind újabb és újabb felfedezések töltöttek be. Volt ott mindenféle alak - a valóságban létezők, meg soha nem látott, fantasztikus figurák is.

Az örvénylő árnyakhoz fordulva, a férfi fönnhangon könyörögni kezdett:

- Elnök úr, ismertessék velem a vádat! Mondja meg, milyen indítékok alapján hozott a bíróság ilyen ítéletet?! A vádlott itt áll, és várja az ön válaszát.

A ködből ismerősnek tetsző hang hallatszott. Tompán kongott, mintha telefonkagylóból szólna.

- Egy a száz közül végeredményben...

- Micsoda?

- Mondom, Japánban minden száz főre jut egy szkizofréniás.

- Bocsánat, miről beszél?...

- Igaz is, kleptomápiás ugyancsak száz közül egy...

- De mit akar ezzel mondani?

- Ha a férfiak egy százaléka homoszexuális hajlamú, úgy természetesen ugyanilyen százalék található a nők között is. És ha folytatjuk a sort - a lakosság egy százaléka gyújtogató, egy százaléka alkoholista, egy százaléka pszichikailag fejletlen, egy százaléka nemi mániákus, egy százaléka nagyzási hóbortban szenved, egy százaléka megrögzött tolvaj, egy százaléka impotens, egy százaléka terrorista, egy százaléka paranoiás elmebeteg...

- Kérem, hagyjuk ezt a zagyvaságot!

- Jó, jó, csak hallgasd nyugodtan! Vegyük az előbbiekhöz a tériszonyt, a sebességiszonyt, a kábítószerfogyasztást, a hisztériát, az üldözési mániát, a szifilisz, a gyengeelméjűséget... - szintén egy-egy százalékkal, együttesen már húsz százalék. És ha ugyanilyen módon felsorolsz még nyolcvan rendellenességet... és kétségtelen, hogy meg is lehet tenni... így tehát teljes pontossággal, statisztikailag bizonyítható, hogy az emberek száz százaléka abnormális.

- Ugyan micsoda ostobaság! Ha a normalitásnak nem lett volna valamiféle szabványa, úgy az abnormitást sem lehetne meghatározni.

- Kár így beszélned, hiszen csupán téged akartalak megvédeni...

- Hogyhogy megvédeni?

- Hát csak nem fogod magad bizonygatni a bűnösségedet?

- Természetesen, nem!

- Akkor pedig légy alkalmazkodóbb! Bármilyen rendkívüli helyzetbe kerültél is, semmi értelme, hogy gyötörd magad. Az emberek nem kötelesek megmenteni a furcsa hernyót, viszont elítélni sincs joguk...

- Hernyót?... Azzal, hogy tiltakozom törvénytelen fogvatartásom ellen, miért váltam volna én furcsa hernyóvá?

- Ne tessed magad olyan együgyűnek!... Japánban, a magas hőmérséklet és a csapadékosság tipikus zónájában az elemi károk nyolcvanhét százalékát okozzák az áradások, és ilyen körülmények között a szélhordta homok kártétele csupán egy tízezrekre rúg. Ezt számításba venni - annyi, mintha különleges szabályzatot dolgoznának ki a Szahara árvízvédelmére. Merő ostobaság!

- Erről nem is beszélek. Az én gyötörődésemről van szó... A törvénytelen fogvatartás mindenütt törvénytelen - történjék akár a sivatagban vagy mocsárvidéken!

- Á, szóval a törvénytelen fogvatartás... De hát így van ez, az emberi kapzsiság határtalan... S te bizony ínycsafalat vagy a falu számára...

- A ganaj is táplálék! Számomra azonban a létezés értelme ennél valahogy sokkal több!

- Ez mind helyes. Tehát úgy gondolod, nem volt szerencséd ezzel a te drágalátos homokoddal?

- Nem volt szerencsém?...

- Úgy tudom, vannak a világon emberek, akik csaknem tíz esztendőn át áldoztak életükből a "pi" számértékének néhány száz tizedesjegy pontosságú meghatározására... Nagyszerű! Ebben, hihetőleg, ugyancsak megvan a létezés külön értelme... Mivel azonban te elutasítod a létezés effajta értelmét, ami itt van, végül is éppen ezért tévedtél erre a helyre.

- Nem igaz! A homoknak is van egészen más arculata!... Nem alkalmas-e például öntvényformák készítésére?... Ezenkívül - nélkülözhetetlen építőanyag, amely a betonnak megadja a szilárdságát... Aztán felhasználják még a mezőgazdasági kísérletekben azt a tulajdonságát, hogy könnyen fertőtleníthető és gyomtalanítható. Végül kísérleteket folytatnak arra is, hogy enzimek adagolásával termékennyé tegyék. Egyáltalán, a homokot nem lehet csak úgy, egyszerűen elintézni...

- Ejnye no, de buzgón térítgetsz a saját hitedre... Viszont ha megváltoztatod a nézeteidet, igazán nem tudom, végre is miben higgyek.

- Irtózom tőle, hogy kutya módra dögöljek meg!

- Hát nem mindegy?... A horogról megszökött hal mindig nagyobbak látszik, mint a megfogott.

- Ördög vigyen el, végül is ki vagy te?

A ködfoszlányok azonban felröppentek, és válasz már nem érkezett. Most vastag fénynyalábok siklottak le a gödörbe. A napfény vakítóan vágott a férfi szemébe. Fogát összeszorítva, nem engedte, hogy a fáradtság, a torkára gyúlt nyúlós homokcsomó kitörjön belőle.

Egy varjú elkárogtta magát. Eszébe jutott a csapda, és elhatározta, hogy a ház mögött megnézi a "Reménységét". Sikerre alig van már remény, de ezzel bíbelődni mégiscsak érdekesebb, mint az a képeslap a karikatúráival.

A csalétek még most is érintetlen. A bomló hal bűze megcsapta az orrát. Attól fogva, hogy felszerelte a "Reménységet", jó két hét telt már el - és semmi eredmény. Tulajdonképpen mi lehet az oka? A csapda szerkezetében biztos volt. Ha a varjú elvitte volna a csalétket, rendben van a dolog. De még talán erre sem néztek, s ezen bizony nem lehet segíteni...

Vajon mitől van, hogy ezeknek a varjaknak valami nem tetszik a "Reménységben"? Pedig akárhonnan nézzük - semmi gyanús nincs a csapdán. Arról híresek a varjak, hogy miközben emberhagyta hulladékokra lesnek, folyton ott kóvályognak a lakott helyek körül, de közben rendkívül óvatosak maradnak. Mintha vetélkednének az emberrel: melyikük bírja jobban a türelempróbát. Amíg a varjak számára a romlott hal itt, a katlanban nem válik egészen megszokottá... Általában a kitartó várakozás - még korántsem jelent vereséget... Viszont mikor az ember vereségnek kezdi tekinteni a türelmet, akkor valóban el is kezdődik az igazi vereség. Hiszen épp ezért választotta ő a "Reménység" elnevezést. A Jóreménység foka nem Gibraltár, hanem Cape Town...

Lassan vonszolva a lábát, visszament a házba... Ismét elérkezett az alvás ideje.

29

Ahogy az asszony megpillantotta, mintha csak most jutott volna eszébe, elfújta a lámpát, és átült az ajtó közelébe, ahol világosabb volt. Hát ez még tovább akar dolgozni? A férfit türelmetlen vágy feszítette, hogy csináljon valamit. Hirtelen odaugrott a nőhöz, s leverte térdéről a gyöngyös-dobozt. Valami növény bogyóterméséhez hasonló, kis fekete golyók szétfröccsentek a ház földes padlóján, és pillanat alatt elmerültek a homokban. A nő ijedten nézett emberére, de nem szólt semmit. Amaz bamba kifejezéssel csak állt. Az ernyedten szétnyílt ajkairól sárgás nyállal panaszos nyögés szakadt ki.

- Hasztalan... Hiábavaló erőpocsékolás... Teljesen hiábavaló minden beszéd... Te már fertőzött vagy...

A nő tovább hallgatott. Csendben morzsolgatta ujjával a már fonálra fűzött gyöngyöt. A kis golyók csillogtak, mintha zseléből gyúrták volna őket. A férfit borzongás fogta el: a reszketés alulról kezdődött a lábán, s mind följebb-följebb terjedt.

- Igen, pontosan így van. Nemsokára aztán már semmit nem lehet változtatni. Egy szép napon azt vesszük észre, hogy a faluban nem maradt egyetlen lélek sem, csak mi... Már mindent értek... Bizony... bizony... Ez vár most ránk, és igen hamar... S mikorra rájövünk, hogy becsaptak bennünket, már késő... És minden erőnk, amit elvesztegettünk itt, hiába volt - mit törődnek ők ezzel?... Az asszony egyre csak a kezében tartott gyöngyöt nézve, fejét csóválta csendesen.

- Nem, ez így nem lehetséges. Miből élnének meg, ha elmennének innét - hiszen egyszerre nem lehet elhelyezkedni?...

- Ugyan, hát nem mindegy? Talán ez az itteni tengődés hasonlít egyáltalán az életre?

- De van homok, és ezért...

- Homok? - A férfi, fogát összecsikorítva, állát előrelökte. - Homok van, de mire jó? Lyukas garast sem keres rajta az ember, csak az életet nehezíti.

- Dehogyan, hiszen eladják.

- El?... Ugyan kinek adják el?

- Hát... azt hiszem, az építkezésekhez vagy mi... A beton közé rakják.

- Ne tréfálgj! Még az hiányzik, hogy a cement közé keverjék ezt a homokot - hiszen tele van sóval. Először is ez ellentmond az építészeti törvénynek vagy, mit tudom én, utasításnak...

- No persze titokban csinálják, valószínű... Féláron veszik át...

- Fecsegsz összevissza, ami eszedbe jut! Hiszen, ha valami épület fundamentuma vagy gát szétomlik majd, nem menti őket, hogy féláron vették a homokot, vagy éppen ingyen kapták!

A nő mérges pillantást vetett az emberre. Aztán lesütötte a szemét, de hangjában már nem volt semmi alázat.

- S nekünk ugyan nem mindegy? Nem a mi gondunk, és felesleges beleavatkoznunk!

A férfi meghökkent. Az asszonyban végbement változás annyira szembeszökő volt, mintha hirtelen álarcot vetett volna le. S ez most a falu arca volt, a falué, amely a nő alakjában mutatkozott meg előtte. Számára eddig hóhér volt a falu. Vagy értelmetlen ragadozó növény, falánk tengeri rózsza. Önmagát viszont véletlen elkapott, szerencsétlen áldozatnak tartotta. A falu szemszögéből nézve azonban éppen ők a mindenkitől elhagyottak és kiteszítottak. Természetes tehát, hogy nekik nincs semmiféle kötelezettségük a környező világgal szemben, minthogy pedig ő azok közé tartozott, akik a falunak kárára voltak, a falu kivicsorított agyari most személy szerint őrre szegeződtek. Még soha nem gondolkozott így el a közte és a falu között kialakult viszonyról. Most látja csak igazán: egyáltalán nem csoda, ha azok odakünt elvesztették a fejüket. De még ha így van is, a meghátrálás most ugyanaz, mintha maga cáfolná a saját igazát.

- Lehet, valóban kár mások dolgába ártani magunkat.

- A férfi indulatában lábujjhegyre ágaskodott. - De hát a piszkos üzletből valaki csak bezsebeli a nagy hasznot, mi? Talán mégsem kellene meghunyászkodnunk az ilyen alakok érdekében...

- Nem úgy van. A homokeladás - a közösség dolga.

- Aha... De mindegy, akkor is, akinek több részvénye van, aki több pénzt fektetett be, az...

- A tehetősebb gazdák, akiknek volt pénzük vitorlásra, már rég itthagyták a falut... Velünk pedig igazán rendesek... Igazán, semmiféle becsapás nincs... Ha azt hiszi, hazudok - követelje, hogy mutassák meg a följegyzéseket, majd mindjárt megérti maga is...

A férfi zavartan és felindultan állt. Egyszerre szánalmasnak és elhagyatottnak érezte magát. A hadműveleti térkép, ahol az ellenséges meg a saját csapatok más-más színűek voltak, most egészében valami meghatározhatatlan színű, rejtélyes képpé változott, amelyben minden összemosódik. Különben sem lett volna szabad így lehangolódnia holmi karikatúrák miatt. Senki nem törődik itt azzal, röhögsz-e, mint valami eszelős, vagy nem röhögsz... Nehezen forgó nyelvvel, szaggatottan mormogta:

- Hát igen... Így van, persze... Más dolga... Ez igaz...

Aztán olyan szavak buktak ki a száján, amelyek őt magát is meglepték, és amelyeknek semmi kapcsolatuk nem volt az előbbi beszélgetéssel.

- Sürgősen kellene venni valami cserepes növényt...

- Ő maga is meghökkent, de a nő arcán még nagyobb megörökönyödés tükröződött, s most már nem szívhatta vissza az előbbieket. - Olyan kihalt körös-körül minden, még a szemnek sincs, ahol megpihenjen...

A nő riadtan válaszolt:

- Esetleg fenyőt?

- Fenyőt?... Nem, a fenyőt nem szeretem... Különben mindegy, hogy mit, akár fűféle is lehet... A hegyfok környékén sok van belőle, hogy is hívják?...

- Gyapjúsás vagy micsoda... De mégis valami kis fa jobb lesz, nem?

- Ha már fa, akkor legyen juhar vagy pálma, aminek vékony ágai vannak és nagy levelei... Hadd lebegjenek a szélben.

Lebegjenek... Reszkető levélfürtök: szeretnének elszökni, nem szökhetnek - erősen odanőttek a törzshöz...

Nyugodt állapotától teljesen függetlenül egyszerre csak szaggatottá vált a lélegzete; csaknem elsírta magát. Gyorsan lehajolt a földre, ahol a gyöngyszemek szétszóródtak, és ügyetlen mozdulatokkal kapargálni kezdte a homokot.

Az asszony sietve fölállt.

- Hagyja csak, hagyja! Majd én... Rostán egykettőre áteresztem az egészet.

30

Egyszer, ahogy a férfi a ház mögé ment a dolgára, és nézte a katlan pereme fölött függő, hamvas fényű holdat, amely most olyan közelinek látszott, mintha akár kézzel elérhetné az ember, váratlanul erős borzongás futott át rajta. Megfázott talán?... De nem, nem valószínű. Sokszor volt már hidegrázása, mielőtt belázasodott, de most ez valahogy más. Nem érezte csípősnek a levegőt, s nem lett libabőrös. A reszketés nem a bőrén futkosott, hanem valahol bent, a csontjai között. Körkörösen terjedt, mint tóba dobott kő nyomán a vízfodrok. A tompa fájás egyik csontjáról a másikra ragadt át, és semmi jele, hogy talán elmúlik. Olyanforma érzés, mintha a széllel együtt valami rozsdás kanna is beléröppent volna, s most zörögve vándorolna a testében.

Míg ott állt minden ízében reszketve, és nézte a holdat, a legváratlanabb asszociációk villództak át az agyán. Mire hasonlít ez a lapos holdkorong? Heggel teli furunkulus, amely itt-ott durvaszemcsés liszttel van behintve... Kiszáradt, olcsó szappan... Vagy tán penészlepte, kerek alumíniumdoboz, amibe reggeliadagot szoktak csomagolni... A közepe táján pedig teljesen valószínűtlen figurák. Halálfej... A mérgek egyezményes jele az egész világon... A rovargyűjtő üveg alján szétszórt fehér kristálypor... Meglepő a hasonlóság a holdfelszín és a ciánkáli elpárolgása után visszamaradó kristálypor között. Ez az üveg valószínűleg most is ott áll homokkal belepve az ajtó mellett...

A szíve ki-kihagyva zakatolni kezdett, mintha repedt pingponglabda volna a helyén. Micsoda száralmas asszociáció! Ugyan miért gondol folyton efféle baljós dolgokra? Az októberi szélből anélkül is kesergés meg kétségbeesett jajongás hallatszik. Sűrűltözve nyargal, a hangja - mintha bürökszár dudán játszana. Miközben a holdfénytől alig-alig megvilágított meredély szélét nézegette, egyre azon tűnődött az ember, hogy ez az érzése: mintha belül minden felgyúlt volna, nem más, csak irigység. Irgyili mindazt, ami az odafönt hagyott világot testesíti meg - az utcákat, a villamosokat, az útkereszteződéseken álló irányítólámpákat, a telefonoszlopokra ragasztott reklámplakátokat, a döglött macskákat, a patikákat, ahol cigarettát is árusítanak. S ugyanúgy, ahogy a homok kikezdte belülről a ház deszkafalait és oszlopait, az irigység az ő bensőjét is kirágta már, és izzó tűzhelyen hagyott üres fazékká változtatta. A fazék hőmérséklete rohamosan emelkedik. A hőség már-már kibírhatatlanná vált, és nem lehetetlen, hogy most mindjárt szétolvad. S mielőtt egyáltalán szóba jöhet a remény, felötlik a kérdés: hogyan gyűrheti le ezt a pillanatot? És egyáltalán szükséges-e legyűrnie?

Valahogy könnyebb levegő, az kellene! Legalább tiszta levegő, amely nem keveredik azzal, amit már kileheltem! Naponta egyszer fölkapaszkodni a partoldalra, és legalább félóraig nézni a tengert, milyen gyönyörű is lenne! Ennyit igazán megengedhetnének. A falu túlságos szigorúan őrzi őt. Ez a kívánsága egészen természetes,

annál is inkább, hiszen az utóbbi három hónapban olyan igen lelkiismeretesen dolgozott. Még az elítélteknek is engedélyeznek egy-egy sétát.

- Ez már kibírhatatlan! Így élni egész esztendőn át, orrunkat a homokba dugva. Hiszen olyan ez, akár ha elevenen konzervdobozba zárják az embert. Talán nem engednék meg, hogy néha sétáljak egyet a gödör körül?

Az asszony nem talált rá választ, hát hallgatott. Arcán olyan kifejezés ült, mintha nem tudná, mit tegyen a nyugösködő gyerekkel, aki elvesztette a cukorkáját.

- Próbálják csak azt mondani, hogy nem lehet! - dühösködött a férfi. Megint előhozakodott hát ezzel a gyűlöletes kötélletrával, amely annyi keserű emléket idéz... - A mi sorsunkon is van jó néhány ház, ahova létra vezet!

- Igen, de... - az asszony félénken, szinte bocsánatkérően szolt - a többségük itt él már ki tudja, hány nemzedék óta ezekben a házakban.

- És mibennünk hogyhogy... talán nem bíznak, vagy mi?!

Az asszony alázattal hajtotta le fejét, mint a kutya, amely kész elviselni mindent. Talán ha ciánkálit iszik a férfi a szeme láttára, ő akkor is, valószínű, ugyanilyen megadóan hallgatott volna.

- Rendben van, majd megpróbálok én magam megegyezni ezekkel a gazemberekkel!

Igaz, a lelke mélyén nem táplált különösebb reményeket, hogy tán ezek a tárgyalások majd eredményesek lesznek. Már hozzászokott a csalódásokhoz. Éppen ezért, mikor megjött az ismerős vénember két kosárcipelő legénnyel, és lekiáltotta a választ, a férfi kissé meg is szeppent.

De ez szinte semmi volt a megdöbbenéshez képest, ami elfogta, mikor végül megértette a válasz igazi tartalmát.

- Na jól van... - Az öreg lassan, akadozva beszélt, mintha gondolatban valami régi iratot böngészne. - Hát arról ugyan éppenséggel nincs szó, hogy hát egyáltalán nem egyezhetnének meg... És, például, természetes, ha úgy gondolja... Kijönnének mind a ketten a házból, és itt, előttünk, mindenki szeme láttára... csinálják, mi meg nézzük... Na, amit pedig maga kér, az helyes, azt ugyan megtehetjük, rendben van....

- És mit kell csinálnunk?

- Na, szóval... hogy is mondjam, a kan kutya meg a szuka mit szokott? Párzanak... Hát így.

A kosaras legények vad röhögésbe törtek ki. Lent a férfi megmeredt, mintha elmarkolták volna a torkát. Nagy nehezen derengeni kezdett a fejében, miről is van szó. Kezdte gondolni, hogy már érti. És mikor megértette, az ajánlatot már nem is látta olyan furcsának.

Egy zseblámpa fénye, mint aranyos madár, odaröppent a férfi lába elé. Valami jelféle lehetett, mert a nyomában még hét vagy nyolc fénysugár kezdett körözni a gödör fenekén. A fentiek égő türelmetlensége, amely szurokfáklyaként már-már lobbot vetett bennük, valósággal megbénította, s még mindig nem talált szavakat, hogy visszautasítsa az ajánlatot, de ugyanakkor mintha már őt is megfertőzték volna az örültségükkel.

Lassan a nő felé fordult. Vagyis: az előbb még itt forgatta a lapátját, s most hirtelen eltűnt valahova. Talán befutott a házba? A férfi benézett az ajtón, szólította.

- Most hát mit csináljunk?

A falak mögül tompán hallatszott a válasz:

- Menjenek a pokolba!

- De úgy szeretnék már kiszabadulni innen...

- Így nem szabad!

- Jól van na, egyszerűbben kell fölfogni a dolgot... A nő egyszerre zihálni kezdett, s odalépett hozzá.

- Mi van magával, elment az esze?... Egyszerűen elvesztette a józan eszét! Hát lehet ilyesmit csinálni?! Hiszen nem vagyok én örült!

Talán igaz is... Lehet, hogy igazán elment az eszem?... A nő keserű kitörése meghátrálásra készítette, de belül egyre nőtt és terjedt valami üresség... Őt már annyit rugdosták, hát mi értelme van most már a becsületnek, méltóságnak... Ha néznek téged, miközben valami aljasságot csinálsz - ez az aljasság ugyanolyan mértékben beszenyezi a nézőket is... Ilyenkor nézettnek lenni vagy nézőnek - a két fogalmat kár lenne mereven elválasztani egymástól... Bizonyos különbség, természetesen, van a kettő között, de hogy eltűnjék az is, rendezek én nekik egy kis bemutatót. Még azt is meg kell gondolni, milyen jutalmat kapsz érte!... Szabadon járhatsz-kelhetsz odafönt!... Ki akarom már dugni a fejem ebből a poshadt mocsárból, és teli tüdővel lélegezni!

Miután a sötétben megcélozta, hol van a nő, hirtelen rárohant. A kiáltás, aztán a zaj, ahogy összefonódva elzuhantak a házfal mellett, odafönt állatias izgalmat keltett. Füttyögés, taps hallatszott, parázna kiáltások. A nézősereg erősen felszaporodott, a hangokról ítélve fiatal nők is voltak köztük. Az ajtó körül ide-oda sikló fénykarikák száma is vagy háromszor annyi volt, mint kezdetben.

Mivel a nőt váratlanul érte a támadás, sikerült kivonszolni a ház elé. Karjával a torkát szorította, s a nő elhanyatlott, mint valami zsák. A katlan peremén félkörben sorakozó lámpák ünnepi kivilágításra emlékeztettek. Bár nem volt különösebben meleg, a férfi hónaljából csorgott a veríték, a haja csupa víz, mintha dézsából nyakon ön-

tötték volna. A nézők üvöltözése, akár a visszhang, hosszan zúgatva a dobhártyákat, óriás fekete szárnyakként beborította az eget. A férfinak úgy rémlett: ezek az ő szárnyai. Ezeket az embereket, a meredély széléről feszülten figyelőket úgy érzékelte, olyan határozottan, akár önmagát. Szinte a testrészeivé váltak. Már az ő gerjedelmétől azoknak, ott fönt elindult a nyáluk. És most már nem áldozatnak érezte magát, inkább a hóhérok képviselőjének.

Sötét volt, meg a keze is reszketett, s az ujjai is mintha kétszer vastagabbak lennének. Végre amikor már átölelte a nőt, az lehajolt, és ügyesen kisiklott a kezéből. A homokba süppedve utánaeredt, de az megint csak ellökte magától, akár az acélrugó. Végre mégis elkapta, és könyörögni kezdett neki:

- Kérlek... Kérlek hát... Hiszen hiába, úgysem tudnék... Legalább tegyünk úgy...

Már nem is kellett tartania a nőt. Úgy látszott, nem akar már elfutni előle. Hirtelen repedő ruha hangját hallotta, s ugyanabban a pillanatban iszonyú ütést érzett a hasa alján - a nő vágott bele könyökkel, teljes erőből, beleadva az ütésbe minden dühét és teste egész súlyát. A férfi hang nélkül összecsuklott, kétrét görnyedve ölelte a térdét. A nő feléje hajolt, és öklével csépelni kezdte az arcát. Az első pillantásra talán úgy látszott, hogy bágyadtak a mozdulatai, de súlyos volt minden ütése, akár ha ökle helyett átnedvesedett és csomóba meredt sóval sújtana. A férfi orrából eleredt a vér. Homok ragadt a vérbe, s ettől maszatos földröggé változott az arca.

A gödörparton lelohadt a feszült izgalom, ahogy lelankad az ernyő, ha eltörik minden drótbordáját. Egymással keveredtek az elégedetlenkedő kiáltások, a gúnyolódások, a biztató, hergelő szavak, de valahogy már összekuszálódtak és szórványosak voltak. A részeg, pimaszkodó megjegyzések sem tudták fölszítani a nézők kedvét. Valaki lehajított valamit a gödörbe, de egy másik rögtön össze is szidta érte. Ugyanolyan hirtelenséggel szakadt vége, ahogy elkezdődött. Távolból munkába szólító kiáltás hangzott, a lámpák hosszú fényfarka szétolvadt, mintha hirtelen felhúzták volna. S már

csak a sötét északi szél söpörgetett, elsodorván a felbuzdulás utolsó foszlányait.

A megvert és homokkal lepett férfi homályosan sejtette, hogy minden úgy történt, ahogy történnie kellett. Ez a gondolat valahol a tudatmező sarkában pislákol, és verítékkal átvődött fehérneműre emlékeztetett, amely alatt csupán a szív verése volt fájóan érthető. Az asszony forró két keze a hóna alá nyúl, szúrós testszaga az orrába tódul. Úgy érezte, most ott fekszik a nő gyengéd karjaiban, mint nyugodt folyó medrében picinyke kavicszem.

31

Csak homokból és éjszakából álló, egyhangú hetek peregtek.

A varjak továbbra is figyelmen kívül hagyták a "Reménységet". A csalétkül kitett szárított hal - megszűnt szárított hal lenni. A varjakat nem tudta odacsalogatni, a baktériumok azonban, láthatólag, kevésbé voltak válogatósak. Egyszer reggel megpiszkálta bottal a csalétket - a halnak már csak a bőre volt, a teste sötét színű, ragacsos maszattá változott. Ahogy kicserélte a csalétket, elhatározta, még egyszer megvizsgálja: nem romlott-e el a csapda szerkezete. Elkaparta a homokot, fölemelte a fedelet, és - meglepetésében szinte gyökeret vert a lába. A kis hordó aljában víz gyűlt össze. Nem volt több, talán tíz centiméteres, de csaknem egészében átlátszó, sokkal tisztább, mint amit naponta hoztak nekik föntről. Talán eső volt az utóbbi időben?... Nem, legalább két hete nem volt semmi eső... Akkor hát, úgy lehet, a korábban hullt esők maradéka?... Készséggel megmaradt volna ennél a gondolatnál, de zavarta, hogy hiszen folyt a hordó. S valóban, ahogy fölemelte, kicsorgott fenekén a víz. Minthogy ilyen mélységben nem lehet föld

alatti forrás, önkéntelenül adódott a gondolat, hogy a hordóból kifolyó víz valahonnan állandóan pótlódik. Mindenesetre elméletileg így kell lennie. De ugyan hát honnan is pótlódna ebben az agyonszáradt homoksivatagban?

A férfi csak nagy nehezen tudta fékezni növekvő izgalmát. Csupán egyetlen választ tudott elképzelni. A homok kapilláris rendszerét, a hajszálcsövességet. A homok felszíne, erős fajlagos hőbefogadó képességénél fogva, rendszerint teljesen száraz, viszont ha kissé lejjebb nézzük, ott mindig nedves a homok. S ez kétségtelenül abból következik, hogy a homok felszíni párolgása szivattyúként működik: az alsóbb rétegekből szívja föl a nedvességet. Mindezek alapján könnyűszerrel megmagyarázható a dűnékről reggel-este fölszálló vastag köd meg a szokatlan nyirkosság is, amely a ház deszkafalaiba, oszlopaiba behatolva, korhadást okoz. Végeredményben tehát a homok száraz állapotának nem egyszerűen a vízhiány az oka, sokkal inkább az, hogy a hajszálcsövesség révén szivattyúzott nedvesség feláramlási sebessége mindig elmarad a párolgás ütemétől. Más szóval: a nedvességpótlás szakadatlan folyamat. Csakhogy ez a cirkuláció olyan gyors, amilyen közönséges talajokon elképzelhetetlen. És az ő "Reménysége" valahol nyilván megszakította a víznek ezt a körforgását. Úgy látszik, a homokba lesüllyesztett kis hordó helyzete, a hordódongák és a fedélszélek közti szűk rés - mindez gátolta az alul beszivárgó víz elpárolgását, s így összegyűlt a hordó alján. Hogy milyen ez a helyzet, s hogy a tényezők hogyan függnek össze egymással, ezekre a férfi nem tudott még pontos magyarázatot adni, de gondos tanulmányozás után, kétségtelenül meg tudja ismételni a kísérletét. És nem lehetetlen, hogy sikerülne ennél sokkal hatékonyabb berendezést szerkesztenie vízgyűjtésre.

Ha sikerülnek ezek a kísérletek - többé nem kellene kapitulálnia, ha megszüntetik a vízadagot. De még fontosabb más: kiderül, hogy a homok egészében - óriás szivattyú. Már is érezni vélte, hogy szivattyúszerkezeten ül. Hogy lecsillapítsa örült szívdobogását, le kellett ülnie, kifújnia magát. Egyelőre senkinek egy szót sem ezekről! Szükség esetén - fontos fegyver lehet.

Nem bírta visszafojtani az örömteli nevetést. Noha hallgatnia kellett a "Reménységről", igen nehezebbre esett eltitkolnia a szívét csordultig megtöltő büszkeséget. Hirtelen elkiáltotta magát vékony fejhargon, és hátulról átölelte a nőt, aki épp az ágyat igazgatta. Hanem amaz gyorsan kisiklott a szorításból, s a férfi hanyatt esett, és, lábával a levegőben kalimpálva, elkezdett kacagni, mintha könnyű gázzal fölfújta papírgömbbel csiklandozná a hasát. Úgy rémlett neki, mintha az arcára szorított keze szabadon tempózna, evezne a levegőben.

A nő is elnevette magát, de valahogy kényszeredetten - pusztán azért, hogy el ne rontsa társa kedvét. A férfi látta már képzeletben a föld alatti csermelyek végtelenbe szétágazó, kristályos hálózatát, ahogy a homokszemcsék szűk rései között vékony, ezüstös szálakon áradnak fölfelé. A nő semmi másra nem gondolt - csakis a nemi aktusra, amelynek ezután következnie kellett. S így is van ez rendjén. Csak a valami csoda folytán megmenekült hajótörött értheti meg igazán az olyan ember lelkiállapotát, akinek már attól is nevető kedve támad, hogy egyáltalán lélegzik.

A férfit, bár tovább is ott maradt a katlan alján, olyan érzés kerítette hatalmába, mintha valami magas toronyba jutott volna föl. Talán az egész világ a visszájára fordult, s most hát helyet cseréltek a hegyek és völgyek. Mindenesetre ő vizet talált a homokban. S ez annyit jelent, hogy a falu lakói most már nem bánhatnak el vele olyan egyszerűen. Hát csak szüntessék meg a vízszállítást, meglesz ő most már nélkülük akármeddig. És ahányszor csak arra gondolt: hogyan szaladgálnak majd, ismét kitört rajta ellenállhatatlanul a kacagás. Bár ugyanott maradt továbbra is lent, a gödörfenéken, úgy érezte - már kijutott a felszínre. Körülnézett, és az egész homokatlan a szeme elé tárult. Mozaikképről nagyon nehéz véleményt alkotni, ha nem nézheti az ember megfelelő távolságról. Ha egészen közel megyünk, eltévedünk a részletek között. Egyik részlettől elszabadulunk, máris belebotlunk a másikba. Eddig ő is valószínűleg nem a homokot látta, csupán az egyes homokszemeket.

Ugyanezt elmondhatná arról a másik asszonyról meg a kollégákról is. Eddig csupán az apró kis részleteket jegyezte meg róluk, amelyek aztán szokatlanul megnőttek képzeletében: húsos orrcimpák... barázdált ajkak... sima, vékony ajkak... vaskos, rövid ujjak... vékony ujjak... csillagos szempár... hosszú bibircsók a kulcscsont alatt... a melleken szétágazó, lilás erek... Közelről, ha mereven nézi az ember - undorító. Viszont a távolból mindez apróságnak látszik, nem nagyobbak, mint egy-egy picike bogár. Ott, valahol messze nyüzsögnek a kollégák, éppen teáznak a tanári szobában. Amott pedig, egy sarokban - az a másik asszony, mezítelen, félig lehunytt szemmel fekszik a nyirkos ágyban, s nem mozdul, bár a cigarettájáról már-már lehull a hamu. Minden irigység nélkül gondolt most ezekre a kis bogárkákra, mintha csupán süteményformák lennének, amelyeknek cifra héjuk van, viszont a belsejük üres. És nem kell annyira megszállott cukrásznak lenni, hogy tovább süsse kitartóan a süteményeket, amelyek ugyan senkinek sem kellene - csupán hogy a formákat kihasználja. Ha még egyszer az életben kapcsolatba kerül ezekkel az emberekkel, úgy mindent teljesen előlről kell majd kezdenie. A homokban lezajlott változások egyúttal változásokat jelentettek benne magában is. A homokban a vízzel együtt felfedezte az új embert.

Így most a napi kötelezettségeihez járult még a vízgyűjtő berendezés megtervezése, elkészítése. Kezdték gyűlni a számok és diagramok - hol kell majd leásnia a kis hordót... milyen legyen a hordó alakja... miféle összefüggések vannak a napsütéses órák száma és a felgyűlő víz szivárgási sebessége között... a hőmérséklet és a légnyomás hatása a berendezés vízgyűjtő kapacitására. A nő sehogy nem bírta megérteni, hogy embere miért veszkődik olyan buzgón a varjúcsapdákkal. Végül megnyugtatta magát, hogy nincs a világon egyetlen férfi sem, aki meg tudna lenni valami játék nélkül, és ha egyszer örömét leli benne - hát csinálja. A másik pedig, hogy a férfi - miért, miért se - mindinkább érdeklődni kezdett az ő házimunkája iránt. Mindezekben nincs semmi rossz. Hát csak szórakozzék. Hanem a férfinak is megvoltak az ehhez kapcsolódó elképzelései és indokai. A kísérletek váratlanul erős akadályokba ütköztek, minthogy most már a feltételek egész

sorának összehasonlítását, egyeztetését kívánták volna meg. S bár az összegyűjtött kísérleti anyag jócskán felhalmozódott, sehogy nem találta azokat a törvényszerűségeket, amelyek alapján áttekinthető, logikus rendszerbe foglalhatta volna őket. Ráadásul, ha pontos eredményre akart volna jutni, feltétlenül szüksége lett volna rádiókészülékre, hogy meghallgassa az időjárás-jelentéseket és a prognózisokat. Így tehát a rádió most már mindkettőjük közös célja lett.

November elején naponta már négyliternyi víz gyűlt össze a kis hordóban, attól kezdve viszont napról napra csökkent a szivárgás. Talán a hőmérséklet hatására? Úgy látszik, a kísérletek teljes kibontakoztatásával várnia kell tavaszig. Beköszöntött a kegyetlen, hosszú tél, s a homokkal együtt most már jégdarabkák sodródtak a levegőben. Hogy valami jobb rádiókészüléket vehessenek, a férfi elhatározta, hogy ha csak keveset is, de segít az asszonynak. A katlannak is megvoltak a maga előnyei - nem vágott be úgy a szél. Igaz, ugyanakkor a napsütés már alig-alig érte őket. A levegőben kavargó homok mennyisége még a fagyos napokon sem csökkent, és szünet nélkül lapátolniuk kellett most is a ház körül. Kezükön felrepedezett a bőr, kiserkent rajtuk a vér.

Végre aztán elmúlt a tél. Beköszöntött a tavasz. Március elején megvették a rádiót. A háztetőre hosszú antennát szereltek. Az asszony teli örömmel és csodálkozással, fél nap csavargatta a készülék gombjait. A hónap végén úgy érezte, teherbe esett. Elmúlt még két hónap. Óriás, fehér madarak húztak át az égen, három nap egyfolytában, nyugatról keletnek. Rá két napra az asszony kibírhatatlan fájdalomról panaszkodott. Egyszer csak azt vette észre - csupa vér. Valaki a faluból - a rokonságában volt állatorvos - megállapította a diagnózist: vetélés. Elhatározták, hogy a kis teherkocsin kórházba viszik. Míg az autóra vártak, a férfi ott ült az asszony mellett, hagyta, hogy fogja a kezét, a másik kezével pedig a hasát simogatta.

Végre megérkezett a teherkocsi a gödörpartra. Fél év múltán most először lebocsátották a kötélletrát. A takarókba göngyölt asszonyt,

mint valami óriás selyemgubót, felvitték a létrán. Utolsó percig nézte a férfit könnyörgő, könnybe lábadt szemmel. Amaz, mintha nem venné észre, elfordította a tekintetét.

Miután elvitték az asszonyt, a kötélhágcsó továbbra is ott maradt csüngve. A férfi félénken odament hozzá, az ujja hegyével megérintette. Meggyőződve róla, hogy nem tűnik el lassan elkezdett rajta mászni fölfelé. Az égbolt valahogy olyan piszkossárga színű volt. Keze-lába nehéz, mintha vízből jött volna elő... Tessék, itt van hát a rég várt létra...

A szél valósággal a szájából szakította ki a lélegzetet. Körüljárta a katlant, majd följebb kapaszkodott, ahonnan a tengerre láthatott. A tenger is zavaros-sárga volt. Mélyet lélegzett, de a levegő érdes volt, egész más, mint amilyennek képzelte. Elfordulva, meglátta a falu szélén gomolygó porfelhőt. Nyilván a teherkocsi az asszonnal... Igen, bizony kár, hogy nem mondott el az asszonynak mindent a csapdáról, mielőtt elmegy.

Lent, a gödörfenéken valami megmozdult. Az ő árnyéka volt. Az árnyéktól kicsit feljebb ott van a vízgyűjtő szerkezet. Az egyik donga kitört a helyéről. Valószínű, ráléptek, mikor vitték az asszonyt. Sietett vissza, le, hogy kijavítsa a törést. A víz, ahogy számított is rá, a negyedik jelig emelkedett. A törés nem is olyan lényeges. Bent a házban recsegve szólt a rádió. A férfi, könnyeivel küzdve, lenyújtotta kezét a hordóba. A víz szinte égetett a hidegével. De ő így maradt, ugyanebben a helyzetben, guggolva, mozdulatlanul.

*

Most már nem szükséges különösebben sietnie a szökéssel. Már kezében tartja a retúrjegyet - üres blankettát, s ő maga töltheti ki saját belátása szerint a rovatokat: az indulási időt csakúgy, mint a rendeltetési helyet. Ráadásul, olyan kibírhatatlanul vágyódik már rá, hogy valakinek meséljen az ő vízgyűjtő-berendezéséről. S ha már

úgy dönt, hogy elmondja, a falu lakóinál hálásabb hallgatókat aligha talál. Ha nem ma, hát holnap - valakinek okvetlen elmond mindent.

S a szökés - erről még majd lesz idő gondolkodnia.

HIRDETMÉNY

ELTŰNÉSSEL KAPCSOLATOS BEJELENTÉSRŐL

Az eltűnt neve: Niki Dzümpei.

Születési éve, hónapja, napja: 1924. március 7.

Mivel Niki Sino bejelentést tett a fent említett Niki Dzümpei eltűnéséről, nevezettet felhívjuk, hogy 1962. szeptember 21-ig értesítse a bíróságot tartózkodási helyéről. Abban az esetben, ha megfelelő értesítés nem érkezik, intézkedünk a holtá nyilvánításáról. Felkérünk mindenkit, aki valamit tud az eltűntről, a jelzett időpontig közölje a bírósággal!

1962. február 18.

POLGÁRI BÍRÓSÁG

Felperes: Niki Sino.

Nyomtalanul eltűnt: Niki Dzümpei, született 1924. március 7.

Ezennel megállapítjuk, hogy a fent nevezett személy eltűnéséről szóló nyilvános bejelentéssel kapcsolatos eljárás után a nevezett személyről 1955. augusztus 18-tól kezdve, azaz több mint hét év óta

semmi hír nem érkezett. A fentiek alapján a bíróság a következő határozatot hozza: Az eltűnt Niki Dzümpeit holttá nyilvánítjuk.

1962. október 5.

Polgári bíróság, a bíró aláírása

ABE KÓBÓ

A HOMOK ASSZONYA

Abe Kóbó 1924-ben, Kimifuszában született. Apja hosszabb ideig Mandzsúriában dolgozott, orvosként, és az író sokáig élt Mukdenben, ott végezte el az egyetemet is. A matematika és az entomológia foglalkoztatta, majd Dosztojevszkijt, Csehovot, Rilket és Heideggert tanulmányozta. 1948-ban jelent meg *Az útjelző az út végén* című első regénye. 1951-ben *Karuma úr büntette* című könyvével elnyerte az Akutagava irodalmi nagydíjat. *A homok asszonya* című művét a Yomiuri irodalmi díjjal tüntették ki 1960-ban, 1966-ban pedig a legjobb külföldi regény díját nyerte Franciaországban, számos világnyelvre lefordították s 1965-ban film készült belőle, amelyet nálunk is bemutattak. Abe Kóbó a japán aprés-guerre írócsoport tagjaként indult el irodalmi pályáján. Könyveit sokan "filozofikus regényeknek" nevezik. A jelző találó, mert Abe Kóbó minden írásában filozofál. Fantasztikus, abszurd helyzeteket teremt, hőseit kiragadja mindennapi életük keretei közül, és azt vizsgálja, milyen hatással vannak rájuk a váratlan körülmények, hogyan reagálnak a sors viszontagságaira.

A homok asszonya című regénye tette nevét világhírűvé. A homok, az elementáris, pusztító erő - szimbólum is. Az író a látható világ formáival akarja érzékelteni a közömbösséget, a fásultságot, amely homokként temeti be, bomlasztja szét az emberek életét.

Magyarul e könyvén kívül még *A negyedik jégkorszak* című tudományos-fantasztikus regénye jelent meg, és a magyar rádióban 1964-ben *Szellem Rt.* című rádiójátékát adták nagy sikerrel.

12,50 Ft

EURÓPA ZSEBKÖNYVEK

Megjelent:

LEM: Kiberiáda

SOLOHOV: Emberi sors

BABEL: Lovashadsereg

ASTURIAS: Elnök úr

REMARQUE: Nyugaton a helyzet változatlan

MALTZ: Simon McKeever utazása

BELLOW: Henderson, az esőkirály

ZWEIG: Érzések zűrzavara

SADOVEANU: A balta

Előkészületben :

VERCORS: A tenger csendje

ANDERSON: Házasságok

[1] Eltolható válaszfal a japán házakban, amely egyúttal ajtóul szolgál.

[2] Fapapucs

[3] 3,03 méter.

[4] A Kitasítottak Közösségét Segítő Össz-Japán Ligáról van szó. 1868-ban a páriák (etá) kasztját formálisan megszüntették. A valóságban viszont az etá mindmáig fennmaradt. A falvak lakói az etához tartoznak.

[5] Obi: női derékszorító öv - 30-40 centiméter széles szövetből.